

POŽADAVKY NA UČITELSKÉ STUDIJNÍ PROGRAMY A OBORY

JANA COUFALOVÁ
JANA HRKALOVÁ
DENIS MAINZ
VILÉMA NOVOTNÁ
EVA PASÁČKOVÁ
KAREL RÝDL
JANA ŠAFRÁNKOVÁ
JIŘÍ ŠKODA
MILOSLAV ŠVEC
JAROSLAV ŠVEC
JANA VAŇKOVÁ
ZDENA VRÁTNÍKOVÁ

Úvod	1. svazek
Jak rozvíjet kvalitní vysokoškolské vzdělávání (Doporučení pro vyučující, vedení škol a vzdělávací politiku)	2. svazek
Metodika hodnocení kvality vysokých škol vzdělávajících učitele	3. svazek
Požadavky na učitelské studijní programy a obory	4. svazek
Systém managementu kvality ITV/VŠ (Metodická příručka pro vnitřní a vnější hodnocení kvality vzdělávacího procesu)	5. svazek
Systém managementu kvality ITV/VŠ (Metodika pro stanovení ukazatelů výkonnosti procesů v ITV)	6. svazek
Systém managementu kvality ITV/VŠ (Pokyny k uplatnění výsledků hodnocení kvality vzdělávacího procesu)	7. svazek
Metodika komplexního hodnocení kvality ITV/VŠ	8. svazek

Dílčí metodiky byly zpracovány v rámci projektu „Zajišťování a hodnocení kvality v systému terciárního vzdělávání (KVALITA)“, který je jedním z Individuálních projektů národních řešených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Projekt byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

METODIKY IPN KVALITA odrážejí stav poznání v dané oblasti v době zpracování. Vycházejí z příkladů dobré praxe a pilotáže na institucích terciárního vzdělávání, zároveň odrážejí všeobecně dostupné moderní principy a metody řízení.

METODIKY IPN KVALITA jsou určeny k dobrovolnému použití. Autoři metodik ani Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nenesou žádnou zodpovědnost za důsledky, které vzniknou použitím uveřejněných návodů a postupů.

METODIKY IPN KVALITA jsou uveřejňovány cílové skupině i širší odborné či laické veřejnosti jako finální výstup projektu podléhající autorským právům Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. METODIKY IPN KVALITA mohou být šířeny výhradně bezplatně.

Autorský kolektiv:

doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc.
RNDr. Jana Hrkalová (podkapitola 1.4.3)
Mgr. Denis Mainz
doc. PhDr. Viléma Novotná
PhDr. Eva Pasáčková, CSc.
prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
doc. PhDr. Jana Šafránková, CSc.
doc. PhDr. Jiří Škoda, Ph.D. (podkapitola 1.2)
doc. RNDr. Miloslav Švec, CSc.
Ing. Jaroslav Švec (podkapitoly 1.4.1 a 2.1)
PhDr. Jana Vaňková
Mgr. Zdena Vrátníková (podkapitola 1.4.2)

Děkujeme učitelům mateřských škol, základních škol, gymnázií, středních odborných škol, středních odborných učilišť a vysokých škol, zástupcům České školní inspekce, zaměstnavatelů a CERMATu za účast v diskusích k problematice přípravy učitelů a za náměty, jimiž přispěli k řešení projektu IPN Kvalita. Zvláštní poděkování patří zástupcům vysokých škol vzdělávajících učitele, kteří popsali model přípravy učitelů na své vysoké škole, a poskytli tak cenný materiál pro analýzu systému přípravy učitelů v České republice.

České vysoké učení technické v Praze	Ing. Pavel Andres, Ph.D.
	prof. PhDr. Alena Vališová, CSc.
Vysoká škola ekonomická v Praze	Ing. Alena Králová, Ph.D.
	doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.
Masarykova univerzita	Mgr. Eva Doležalová
	PhDr. Karel Pančocha, Ph.D.
	doc. RNDr. Zdeněk Bochníček, Dr.
	doc. Mgr. Irena Radová, Ph.D.
	doc. PhDr. Ladislav Bedřich, CSc.
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	doc. PhDr. Jiří Škoda, Ph.D.
	PhDr. Jaroslav Zuckerstein, Ph.D.
	PhDr. Jiří Koumar, Ph.D.
	Mgr. Zuzana Pavlasová
Západočeská univerzita v Plzni	doc. PaedDr. Jaroslav Dokoupil, Ph.D.
	PhDr. Lucie Rohlíková, Ph.D.
	doc. RNDr. Miroslav Lávička, Ph.D.
	doc. PhDr. Marie Fenclová, CSc.
Technická univerzita v Liberci	doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
	RNDr. Alena Kopáčková, Ph.D.
	RNDr. Petr Salač, CSc.
Univerzita Hradec Králové	doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
	Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.
	PhDr. Michal Musílek, Ph.D.
	doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.
Vysoké učení technické v Brně	doc. RNDr. Miloslav Švec, CSc.
	PhDr. Petra Navrátilová
	Michaela Kelčová

„Kvalita výuky je jedním z klíčových faktorů při určování, zda může Evropská unie zvýšit svou konkurenceschopnost v globalizovaném světě. Výzkum ukazuje, že kvalita učitelů významně a přímo úměrně souvisí s dosahovanými výsledky žáků¹ a je v rámci školy nejdůležitějším hlediskem vysvětlujícím výkon studentů² (má dalekosáhlejší vliv než organizace školy, vedení nebo finanční podmínky).“³

¹ Viz např. DARLING-HAMMOND, Linda et al. Does Teacher Preparation Matter?. *Education Policy Analysis Archives*. 2005, roč. 13, č. 42, s. 16–17, 20. ISSN 1068-2341.

² RIVKIN, S. G., E. A. HANUSHEK a J. F. KAIN. Teachers, Schools, and Academic Achievement. *Econometrica*. 2005, roč. 73, č. 2, s. 417–458. ISSN 0012-9682.

³ Sdělení komise Radě a Evropskému parlamentu o zlepšování kvality vzdělávání učitelů. In: *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. Brusel, 2007 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52007DC0392>

OBSAH

Úvod	8
1 Požadavky na začínajícího učitele	9
1.1 Požadavky na učitelskou profesi	9
1.2 Požadavky Akreditační komise České republiky na učitelské studijní programy	10
1.2.1 Obsahové požadavky	10
1.2.2 Obsah studia	10
1.2.3 Tvůrčí činnost	11
1.2.4 Obsah studia	11
1.2.5 Vědecká, výzkumná, vývojová, umělecká a další tvůrčí činnost	11
1.2.6 Požadavky týkající se personálního zabezpečení	15
1.2.7 Další specifické požadavky	17
1.2.8 Závěr	18
1.3 Požadavky odpovídající výstupům projektu Q-RAM	18
1.4 Požadavky praxe	21
1.4.1 Závěry studie ACSA	21
1.4.2 Požadavky na učitele ZŠ – názory ze školské praxe	29
1.4.3 Požadavky na učitele gymnázií – názory ze školské praxe	30
1.4.4 Požadavky na učitele SOŠ – názory ze školské praxe	32
2 Možnosti získání učitelské kvalifikace v České republice	34
2.1 Možnosti získání učitelské kvalifikace dané zákonem	34
2.1.1 Učitel MŠ	35
2.1.2 Učitel 1. stupně ZŠ	36
2.1.3 Učitel 2. stupně ZŠ	37
2.1.4 Učitel SŠ	38
2.1.5 Učitel uměleckých odborných předmětů na ZUŠ, SOŠ a konzervatoři	39
2.1.6 Učitel VOŠ	40
3 Problémy a návrhy řešení 41	41
3.1 Kvalifikovanost – nekvalifikovanost, aprobovanost	41
3.2 Strukturované studium, přístupnost studia	41
3.3 Struktura studijních plánů učitelských oborů	42
3.4 Příprava učitelů pro různé typy škol	42
3.5 Standard učitele, profil absolventa	43
3.6 Motivace ke studiu učitelství a k výkonu učitelské profese	43
3.7 Akreditace učitelských oborů	43

Závěr	45
Použité pojmy	46
Seznam zkratek	49
Seznam obrázků a tabulek	51
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	52
Přílohy – Modely přípravy učitelů	54
1 Příprava učitelů na MU (Masarykova univerzita) v Brně	54
2 Příprava učitelů na TUL (Technická univerzita v Liberci)	65
3 Příprava učitelů na UHK (Univerzita Hradec Králové)	70
4 Příprava učitelů na UJEP (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem)	75
5 Příprava učitelů na ZČU (Západočeská univerzita v Plzni)	79
6 Příprava učitelů na VŠE (Vysoká škola ekonomická v Praze)	84
7 Příprava učitelů na ČVUT (České vysoké učení technické v Praze)	87
8 Příprava učitelů na VUT (Vysoké učení technické v Brně)	91

ÚVOD

Klíčová subaktivita KA1B (klíčová subaktivita Fakulty připravující učitele) projektu IPN (individuální projekt národní) „Zajišťování a hodnocení kvality v systému terciárního vzdělávání“ (Kvalita) měla následující cíle:

- formulace role fakult připravujících učitele a profilu jejich absolventů,
- návrh na zapracování do systému hodnocení kvality.

Předložený materiál je výstupem, který naplňuje první z uvedených cílů. Metodický přístup zaměřený na analýzu vybrané oblasti školství, a to konkrétně na vysoké školy a fakulty připravující učitele a jejich studijní programy, je plně v souladu s celkovou filozofií i dílčími přístupy k „Zajišťování a hodnocení kvality v systému terciárního vzdělávání“. Navazuje na klíčovou aktivitu KA3 (klíčová aktivita Komplexní hodnocení kvality), kde hodnocení představuje adaptaci obecně platného rámce EFQM (European Foundation for Quality Management / Evropská nadace pro management kvality) Modelu Excellence v jeho inovované verzi pro rok 2013. Jako excelence je chápáno dosahování a trvalé udržování vynikající úrovně výkonnosti splňující nebo přesahující očekávání všech zainteresovaných stran (viz materiály KA3).

Obsah výstupu zaměřený na požadavky na profesi učitele, požadavky praxe a možnosti získání učitelské kvalifikace v České republice (modely přípravy učitelů) je propojen s klíčovou aktivitou KA3 jak v oblasti kritérií „Nástroje a prostředky (předpoklady)“ – kritéria Vedení, Strategie, Pracovníci, Partnerství a zdroje, Procesy, produkty a služby – tak v oblasti kritérií „Výsledky“ (kritéria Zákazníci, Pracovníci, Okolí, Celkové výsledky).

Oblast možností získání učitelské kvalifikace v České republice souvisí především s kritérii „Strategie“ (*dílčí kritérium 2a: Strategie ITV/VŠ je založena na pochopení potřeb a očekávání jak zainteresovaných stran, tak i externího prostředí.*) a „Vedení“ (*dílčí kritérium 1a: zabezpečení budoucnosti VŠ definováním a sdělováním smyslu její existence a chování vůči společnosti v oblasti společenské odpovědnosti*).

Požadavky na profesi učitele a požadavky praxe souvisí v části „Nástroje a prostředky (předpoklady)“ s kritériem „Pracovníci“ (*kritérium 3: Excelentní ITV/VŠ si váží svých pracovníků a vytvářejí prostředí, umožňující vzájemně prospěšné plnění cílů ITV/VŠ i cílů osobních. Rozvíjejí schopnosti svých pracovníků a podporují spravedlnost a rovnost. Pečují o pracovníky, komunikují s nimi, oceňují je a uznávají je způsobem, který je motivuje, vzbuzuje angažovanost a umožňuje pracovníkům využívat své znalosti a dovednosti ve prospěch ITV/VŠ. Do této oblasti patří např. plány rozvoje pracovníků, rozvíjení znalostí a kompetencí pracovníků, zapojování a zmocňování pracovníků. Pracovníci jsou na ITV/VŠ uznáváni, odměňováni a je o ně pečováno.*). Kritérium 5 „Procesy, produkty a služby“ zahrnuje *zvyšující se hodnotu pro zákazníky a další zainteresované strany.*

V části „Výsledky“ souvisí s kritérii „Zákazníci“ (*uchazeči, studenti, absolventi*), „Pracovníci“ a „Okolí“ (*zainteresované strany – školy všech stupňů, zřizovatelé, MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy), rodiče žáků a studentů*).

1 Požadavky na začínajícího učitele

1.1 Požadavky na učitelskou profesi

Ve srovnání s minulým desetiletím se v současnosti pod vlivem dynamického technologického rozvoje výrazně rychleji se měnící společenské podmínky odrážejí i ve změnách očekávání a požadavků v oblasti výchovy a vzdělávání. Politická a ekonomická sféra společenského života, ovlivňovaná stále silněji v hodnocení úspěšnosti výkonnostními kritérii, staví před sféru vzdělávání (jež je ale redukována zejména na školství) výzvy, které jsou výrazně ambiciózní, ale v daných podmínkách jen málo uskutečnitelné. Pedagogické vědy ve spojení s ostatními vědami o člověku a společnosti přinášejí řadu argumentů, jejichž společným jmenovatelem je závěr, že jednostranné výkonnostní přetěžování organismu vede k jeho záhubě. Snaží se argumentovat ve prospěch harmonizace ziskuchtivosti na jedné straně a biologickými možnostmi organismu na straně druhé. Uplatnil se argument, že základním zdrojem úspěšné proměny školství jsou osobnostní a profesní charakteristiky učitele jako nositele změny (studie společnosti McKinsey & Company⁴). Tomuto tématu se v posledních desetiletích věnuje řada významných domácích i zahraničních badatelů a institucí, hledajících efektivní model pregraduální i postgraduální přípravy zájemců o učitelství.

Dalším problémem, jenž působí na pregraduální přípravu učitelů, je politicky nestabilní situace, kdy nová politická garnitura prosazuje vlastní představy často nekonzistentně k představám předchozím, prohlubuje se nejistota v dodržování praktických podmínek, mnohdy na úkor předvolebních slibů a představ. To se také stalo jedním z vážných důvodů, proč si školy připravující učitele vyložily umožněnou autonomii z konce devadesátých let (zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách) tak, že téměř každá škola vytvořila a realizuje s podporou Akreditační komise vlastní model pregraduální přípravy učitelů a jednotlivé modely jsou mezi školami jen velmi málo kompatibilní.

Stát v podstatě rezignoval na jednu úroveň „státní objednávky“ pro školy připravující učitele a kvůli neujasněnosti představ mezi politiky, úředníky, experty a dalšími přímými aktéry není schopen dotáhnout několikrát zahájené a poté z politických nebo ekonomických důvodů zrušené a opět zahájené projekty tzv. standardizace profese učitele, logicky propojené s tzv. kariérním řádem pro učitele.

Dosavadní analýzy mezinárodního charakteru jasně ukazují na dlouholeté problémy ovlivňující i motivaci studentů absolvovat pregraduální přípravu učitelů na školách připravujících učitele. Jedná se především o profesní perspektivy, sociální a materiální zajištění učitelů. V tomto ohledu patří Česká republika dlouhodobě k zemím:

- a. s nejnižšími nástupními platy učitelů v úrovních ISCED 97 (International Standard Classification of Education / Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání) 1–3,
- b. s nejmenším rozdílem mezi minimální a maximální úrovní platu,
- c. s úpravou platu, která není garantována na základě vlastní iniciativy, ale jen z hlediska délky praxe.

Dalším problémem, jenž v oblasti pregraduální přípravy učitelů ovlivňuje požadavky na profesi učitele, je fakt, že věkový průměr českých učitelů je v zemích OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development / Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) jedním z nejvyšších. V brzké době dojde k masovým odchodům do výslužby a hrozí situace, kdy nebude možné nahradit odcházející učitele plně kvalifikovanými a motivovanými novými učiteli.

Bez profesní slepoty je nutné analyzovat soudobé a perspektivní požadavky na učitelskou profesi ze strany společnosti a porovnat je se současnou strukturou děleného vysokoškolského studia s cílem vymezit profesní účelnost bakalářského i magisterského stupně s ohledem na využití modulárního přístupu umožňujícího širší diverzifikaci (alternativnost a flexibilitu) připravenosti absolventů. Pregraduální přípravu učitelů je potom nezbytné začlenit jako první stupeň celoživotního vzdělávání a systémové podpory učitelů v praxi. Stejně jako středoškolské vzdělání učitelů z učitelských ústavů a později profilové maturity patří minulosti i monoliticky

⁴ MCKINSEY & COMPANY. *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení* [online]. Praha, 2010. 57 s. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.aktivniskoly.cz/news/Kinsey%20-%20Edu%20report.pdf>

chápané dlouhé magisterské studium nabízející pro všechny studenty shodné profesní možnosti. Na tyto formální možnosti je zapotřebí navázat obsahovými požadavky v pregraduální přípravě učitelů a respektovat variabilitu cest k získání učitelské kvalifikace.

Současná očekávání veřejnosti od profese učitele ve smyslu, že učitel a škola vyřeší všechny sociálně patologické jevy působící negativně na vývoj nových generací, se projevují minimálně deset let tlakem na obohacení kurikula školy o nová témata a předměty, které ovšem nejsou systémově v nabídce fakult a pokud ano, tak jen díky iniciativě jednotlivců. Další problém, jenž vyplývá i z ankety, která je obsahem tohoto projektového výstupu, představuje poměrové uspořádání studia aprobačních předmětů a pedagogicko-psychologického bloku, včetně různých typů a druhů praxí. Vzhledem k prosazení se „kopernikovského obratu“ v praxi, kdy cílem již není předání obsahu, ale osobnost dítěte a obsah se stává „pouhým“ předmětem (nástrojem) kultivace osobnosti, se stále v obsahu přípravy učitelů zanedbává studium specifických vývojových zákonitostí a zvláštností dítěte a mnohem větší důraz se klade na znalost předmětových obsahů.

Pokud nebude pregraduální příprava učitelů systémově orientována zejména na porozumění příčinám chování a jednání dítěte, nebude učitel plně schopen využít ani nejmodernější materiální potenciál školy k jeho výchově a vzdělávání. I z tohoto hlediska se jeví širší propojování pedagogického a psychologického studia se sociologickými a lékařskými disciplínami ve prospěch účelnosti pregraduální přípravy učitelů jako nanejvýš potřebné.

1.2 Požadavky Akreditační komise České republiky na učitelské studijní programy

1.2.1 Obsahové požadavky

V souvislosti se strukturací studijních programů došlo i k nebyvalému rozvoji studijních programů a studijních oborů směřujících k učitelské kvalifikaci. V důsledku toho začaly být tyto obory nabízeny řadou dalších fakult, jež mnohdy nemají s přípravou učitelů předchozí zkušenosti (dnes je na třiceti sedmi fakultách VVŠ (veřejná vysoká škola) a jedné soukromé škole poskytováno sedm set šedesát jedna učitelských studijních oborů).⁵ Tato roztržitost plynoucí také z nadměrného strukturování učitelských studijních oborů si v posledních letech stále naléhavěji žádá vytvoření standardu kvality profese učitele a k němu komplementárního profilu absolventa učitelských studijních oborů. Tento profil je možné definovat jako soubor profesních kompetencí absolventa učitelských studijních oborů, které jsou nezbytné pro standardní (kvalitní) vykonávání profese učitele v podmínkách měnící se edukační reality, jež představuje zásadní proměny v pojetí cílů, obsahu a strategií školního vzdělávání. Tyto profesní kompetence zahrnují zvnitřněné znalosti, dovednosti, reflektované zkušenosti, postoje a hodnoty absolventa učitelských studijních oborů. Standard kvality učitelské profese je chápán jako sjednocující rámec pro vymezení profilu absolventa studia učitelství na fakultách připravujících učitele a jako východisko pro proměny v pregraduální přípravě učitelů.⁶

Vzhledem k tomu, že práce na tomto standardu byly zastaveny a standard nebyl dotvořen do podoby oficiálního závazného dokumentu, nebyly dosud definovány ani jednotné a závazné požadavky na profil absolventa učitelských studijních oborů. Lze se tedy opírat pouze o obecně platné Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů. Pro bakalářský studijní program platí tyto obecné požadavky:⁷

1.2.2 Obsah studia

- a. Obsah studia bakalářského studijního programu a jeho případného oboru musí vycházet z aplikace soudobých poznatků a metod z výzkumu, vývoje, umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti v daném oboru, musí odpovídat cílům studia a umožňovat dosažení stanoveného profilu absolventa. Podotýkáme, že zde se však nejedná o jednotný profil absolventa učitelských

⁵ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Stálá pracovní skupina AK pro oborové didaktiky* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/oborove-didaktiky/278-stala-pracovni-skupina-ak-pro-oborove-didaktiky.html>

⁶ KOŠŤÁLOVÁ H., M. PÍŠOVÁ A K. RÝDL et al. Stanovisko pracovní skupiny k tvorbě „Standardu kvality profese učitele“ k zastavení práce na tomto klíčovém dokumentu. In: *Česká škola* [online]. 2009 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/10/stanovisko-pracovni-skupiny-k-tvorbe.html>

⁷ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-za-dosti/83-standardy-pro-studijni-programy.html>

studijních oborů, ale o individuální profil absolventa, jenž definuje předkladatel žádosti. Tyto profily absolventa jsou potom odlišné v závislosti na tom, které pracoviště je předkladatelem žádosti.

- b. Absolvent musí mít kvality absolventa VŠ – schopnost samostatné tvůrčí práce, schopnost sledovat odbornou literaturu k oboru, schopnost interpretovat a aplikovat výsledky běžných výzkumů.
- c. Součástí obsahu studia musí být základní teoretické a metodologické disciplíny, a to v podobě povinných předmětů.

1.2.3 Tvůrčí činnost

- a. Tvůrčí činnost v oblasti vztahující se k bakalářskému studijnímu programu musí být vázána na pracoviště, pro něž VŠ žádá o akreditaci bakalářského studijního programu (resp. studijního oboru v případě, že se studijní program dělí na obory).
- b. VŠ musí v rámci tvůrčí činnosti řešit odborné problémy např. formou seminářů, workshopů, konferencí, vlastní vydavatelské činnosti, realizací interních odborných projektů, zapojováním se do externích odborných projektů, včetně eventuální participace studentů na těchto činnostech.

Žádosti o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů je proto třeba u studijních oborů vedoucích k získání učitelské kvalifikace posuzovat vždy komplexně, tedy bakalářské studium současně s navazujícím magisterským.

Pro **magisterský studijní program** platí tyto obecné požadavky:⁸

1.2.4 Obsah studia

- a. Obsah studia magisterského studijního programu a jeho případného oboru musí vycházet ze soudobého stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti v daném oboru, musí odpovídat cílům studia a umožňovat dosažení stanoveného profilu absolventa. Opět se zde nejedná o jednotný profil absolventa učitelských studijních oborů, ale o individuální profil absolventa, jenž definuje předkladatel žádosti. Tyto profily absolventa jsou potom odlišné v závislosti na tom, které pracoviště je předkladatelem žádosti.
- b. Absolvent musí mít kvality absolventa magisterského studia VŠ – schopnost samostatné odborné činnosti, schopnost analyzovat nejnovější trendy vývoje oboru, schopnost připravovat a podílet se na výzkumné činnosti.
- c. Příjímací řízení do magisterského programu navazujícího na bakalářský program musí být otevřené všem absolventům bakalářských programů shodného nebo příbuzného oboru. Přijetí ke studiu může být vázáno pouze na splnění předem definovaných požadavků na uchazeče. V rámci magisterského programu však může VŠ stanovit povinnost absolvovat některé podstatné předměty, jež student neabsolvoval v rámci svého předchozího studia v bakalářském programu.

1.2.5 Vědecká, výzkumná, vývojová, umělecká a další tvůrčí činnost

- a. Vědecká, výzkumná, vývojová nebo umělecká činnost v oblasti vztahující se k magisterskému studijnímu programu musí být vázána na pracoviště, pro něž VŠ žádá o akreditaci magisterského studijního programu (resp. studijního oboru v případě, že se studijní program dělí na obory).
- b. VŠ musí být mimo jiné řešitelem externích výzkumných projektů, které se odborně vztahují k magisterskému studijnímu programu, o jehož akreditaci se žádá; předpokládá se rovněž participace studentů na vědecké, výzkumné, vývojové nebo umělecké činnosti.

Velkým problémem se stává z pohledu obsahového vymezení studijních oborů směřujících k učitelské kvalifikaci skutečnost, že ve strukturovaném modelu pregraduální přípravy budoucích učitelů nemůže bakalářský stupeň studia poskytovat učitelskou

⁸ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-za-dosti/83-standardy-pro-studijni-programy.html>

kvalifikaci, protože zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyžaduje jako podmínku (kvalifikovaného) výkonu profese učitele vzdělání v magisterském studijním programu. Otevírají se zde tak dvě principiálně rozdílné koncepce bakalářského studia vedoucího k následné učitelské kvalifikaci:

1. Studium v bakalářském stupni je pojato jako studium ryze odborné. Ve studijním plánu nejsou v povinných ani v povinně volitelných disciplínách obsaženy předměty z oblasti pedagogiky, psychologie ani oborových didaktik. Tyto předměty jsou maximálně nabízeny jako výběrové kurzy. Takto koncipované bakalářské studijní obory jsou často také akreditovány pod odbornými studijními programy. Návaznost na magisterské studijní programy bývá definována jako alternativa mezi studijním programem odborným nebo učitelským.
2. Studium v bakalářském stupni je již jednoznačně chápáno jako součást přípravy budoucích učitelů s jasně definovanou návazností do magisterských učitelských studijních oborů. Takto koncipované bakalářské studium obsahuje ve svých studijních plánech povinné propedeutické disciplíny z oblasti pedagogiky, psychologie, oborových didaktik a mohou se objevit i náslechové či klinické pedagogické praxe. Zaměření těchto bakalářských studijních oborů k budoucí učitelské kvalifikaci je zřejmé již z jejich názvů; jedná se studijní obory se zaměřením na vzdělávání, studijní obory se zaměřením na lektorství, studijní obory se zaměřením na pedagogické asistentství, studijní obory zaměřené na školskou praxi atd. Akreditovány bývají často pod studijním programem Specializace v pedagogice.

Navazující magisterské studijní obory již poskytují svým absolventům učitelskou kvalifikaci podle zákona. Těžiště studijního plánu spočívá v předmětech pedagogických, psychologických a oborově didaktických. Zastoupeny jsou souvislé pedagogické praxe, jež bývají doplněny i pedagogickými praxemi průběžnými. Odborná složka přípravy budoucích učitelů je zvláště u dvouoborových aprobačních kombinací omezena a rozvíjí pouze některé specifické oblasti oboru, jehož těžiště bylo v bakalářském stupni studia. Takto pojaté navazující magisterské studijní obory deklarují své učitelské zaměření již ve svém názvu (např. tělesná výchova pro 2. stupeň ZŠ (základní škola), učitelství fyziky pro SŠ (střední škola) atd.), bývají akreditovány pod studijními programy Učitelství pro základní školy nebo Učitelství pro střední školy. Mohou být akreditovány i pod odbornými studijními programy, pak ale zůstává učitelské zaměření zachováno v názvu studijního oboru.

Kombinací těchto možností návaznosti bakalářských a magisterských studijních oborů směřujících k učitelské kvalifikaci můžeme vytvořit čtyři **varianty přípravy budoucích učitelů**.⁹

Pedagogicko-psychologická i oborově vědní část přípravy prostupuje jak bakalářskou částí studia, tak navazujícím magisterským studiem. V bakalářské části studenti projdou obecně kultivujícími pedagogicko-psychologickými předměty, absolvují hospitace a náslechy, aby si učinili představu o učitelství. Nezískávají však učitelskou kvalifikaci. V bakalářském studiu nabudou solidní oborově vědní základy jednoho či dvou budoucích aprobačních předmětů. V navazujícím magisterském studiu graduje oborově vědní studium a vyřazuje se těžiště učitelské přípravy. Modely:

- a. bakalářské studium dvouoborové s učitelským zaměřením + navazující dvouoborové magisterské studium učitelské,
- b. bakalářské studium jednooborové s učitelským zaměřením + navazující jednooborové magisterské studium učitelské.

Pro studenty bakalářského studia, kteří se během studia rozhodli, že nebudou pokračovat v učitelském zaměřením, musí být k dispozici moduly, jež jim umožní rozšířit si neučitelskou část přípravy (buď se zaměřením na praktické uplatnění, anebo se zaměřením na možné pokračování v odborném studiu v rámci navazujícího magisterského studia).

Oborově předmětová část přípravy (bez oborových didaktik) je ryze neučitelská. Bakalářské studium dá budoucímu učiteli solidní oborově vědní základy v jednom či dvou aprobačních předmětech. Pro zájemce je připraven navíc k povinnému penzu předmětů ještě volitelný pedagogicko-psychologický modul analogický s první variantou. Další postup je analogický s první (eventuálně čtvrtou) variantou.

⁹ *Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol* [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/ak/koncepce1.htm>

Oborově předmětová část přípravy (bez oborových didaktik) je ryze neučitelská. Bakalářské studium dá budoucímu učiteli oborově vědné základy nikoli ve dvou konkrétních aprobačních předmětech, ale v širším vědním základu (přírodovědném, společenskovědním, lingvistickém apod.). V navazujícím magisterském studiu se už student soustředí na získání učitelské způsobilosti, tj. absolvuje všechny pedagogicko-psychologické předměty, pedagogické praxe a studium oborových didaktik, a navíc se profiluje ve dvou aprobačních předmětech. Modely:

- a. bakalářské studium s neučitelským zaměřením široce přípravné (typu základy humanitní vzdělanosti) + navazující jednooborové magisterské studium učitelské,
- b. bakalářské studium s neučitelským zaměřením široce přípravné (typu přírodovědná studia, jazyková studia, historická studia) + navazující dvouoborové magisterské studium učitelské.

Oborově předmětová část přípravy (bez oborových didaktik) je ryze neučitelská. Bakalářské studium dá budoucímu učiteli solidní oborově vědné základy v jednom či dvou aprobačních předmětech. V navazujícím magisterském studiu se už student soustředí na získání učitelské způsobilosti, tj. absolvuje všechny pedagogicko-psychologické předměty, pedagogické praxe a studium oborové didaktiky či oborových didaktik. Modely:

- a. bakalářské studium jednooborové s neučitelským zaměřením (cíleně oborové, např. biologie, fyzika, historie) + navazující jednooborové magisterské studium učitelské,
- b. bakalářské studium dvouoborové s neučitelským zaměřením (např. biologie-chemie, matematika-fyzika, matematika-informatika) + navazující dvouoborové magisterské studium učitelské,
- c. bakalářské studium jednooborové s neučitelským zaměřením (cíleně oborové, např. biologie, fyzika, historie) + navazující jednooborové magisterské studium neučitelské (cíleně oborové, např. biologie, fyzika, historie) + navíc souběžně probíhající studium učitelské způsobilosti v navazujícím magisterském studiu.

Vzhledem k tomu, že výše uvedené požadavky pro akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů jsou pouze obecné a modely přípravy budoucích učitelů mohou být na jednotlivých fakultách připravujících učitele značně odlišné a nekompatibilní, snaží se některé stálé pracovní skupiny Akreditační komise České republiky o zpřesnění a konkretizaci těchto požadavků s ohledem na specifika jednotlivých oborů. Obdobně postupovala i stálá pracovní skupina Akreditační komise České republiky pro pedagogiku, psychologii a kinantropologii, která vydala svá doporučení k předkládání strukturovaných učitelských programů.¹⁰

Jak již bylo zmíněno výše, současná koncepce strukturování učitelských studií vyžaduje k posuzování ucelenou informaci o koncepci učitelských strukturovaných programů na příslušné fakultě, resp. univerzitě, jež obnáší informace o bakalářském i navazujícím magisterském stupni studia. Protože dosud chybí profesní standardy učitelské profese a jednotné profily absolventů pregraduální učitelské přípravy, je nezbytné, aby se Akreditační komise při akreditaci dílčí části učitelského studia zabývala celým jeho pojetím. Vychází přitom z Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol¹¹ a v ní obsažených minimálních požadavků na základní složky učitelské přípravy (viz bod 5 této Koncepce). Tyto minimální požadavky je možné shrnout do následující tabulky 1, přičemž se předpokládá, že by měl existovat určitý rozdíl mezi učitelstvím pro 1., 2. a 3. stupeň škol v tom smyslu, že by zastoupení pedagogicko-psychologické složky v učitelské přípravě mělo mírně stoupat směrem k nižším stupňům škol nad toto minimum, přičemž profilace pedagogické části přípravy musí být obsažena v povinných předmětech, není možné, aby tato složka přípravy byla ponechána na volbě studenta – potom by VŠ negarantovala odpovídající rozsah a obsah této přípravy. Příprava učitelů pro 2. stupeň ZŠ a učitelů pro SŠ je svou strukturou podobná; lze tedy akceptovat obě varianty, tedy oddělenou přípravu tam, kde personální, vědecké i materiální zázemí nedovoluje studium spojit, nebo společnou přípravu tam, kde jsou pro to vytvořeny personální, vědecké i materiální podmínky; společná odborná příprava se ovšem musí promítnout i do pedagogicko-psychologické části tak, aby zahrmla příslušné věkové období v celé jeho šíři a zvláštnostech.

¹⁰ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Doporučení stálé pracovní skupiny Akreditační komise pro obory pedagogické, psychologické a kinantropologické k předkládání strukturovaných učitelských programů* [online]. 2013 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti/219-pozadavky-na-doplujici-informace-pro-akreditace-strukturovanых-ucitelskych-programu.html>

¹¹ *Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol* [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/ak/koncepce1.htm>

Tab. 1 Shrnutí minimálních požadavků na základní složky učitelské přípravy

Označení složky	Podíl v % z celkové hodinové dotace	Orientační počet kreditů
oborově předmětová (prvního aprobačního předmětu) + předmětově didaktická	60 %	180
oborově předmětová (druhého aprobačního předmětu) + předmětově didaktická		
pedagogicko-psychologická	minimálně 15–20 % celkového času učitelské přípravy	45–60
složka univerzitního základu, např. biologie, práce s počítači, filozofie aj.	7 % celkového času učitelské přípravy	20
pedagogické praxe	4 týdny, tj. asi 3 % (při 14 týdnech v semestru)	10
mezisoučet	85–90 %	255–270
volný prostor pro potřeby fakult	10–15 %	30–45
celkem	100 %	300

V žádostech o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů je třeba dále uvádět tzv. Doplňující informace k žádosti o (re)akreditaci strukturovaného studijního programu Učitelství pro ZŠ, Učitelství pro SŠ, které představují stručnou informaci o struktuře učitelského studia v bakalářské a navazující magisterské části a jejíž součástí je i výše uvedená tabulka vyplněná konkrétními hodnotami týkajícími se daného návrhu předkladatele. Dále je nezbytné doplnit:¹²

- jak jsou v jednotlivých stupních zastoupeny oborová, pedagogicko-psychologická a všeobecná část přípravy,
- jaká je návaznost v pedagogicko-psychologické části programu mezi bakalářským a navazujícím stupněm (studijní plány a anotace předmětů),
- při žádostech o navazující magisterské studijní obory také informaci o tom, jaké jsou vstupní požadavky v pedagogicko-psychologické části přípravy a jakou formou jsou ověřovány,
- jak jsou v obou částech přípravy zastoupeny pedagogické praxe.

Doporučení stálé pracovní skupiny pro pedagogiku, psychologii a kinantropologii Akreditační komise České republiky jsou v praxi dodržována obvykle jen pedagogickými fakultami. U ostatních fakult zabývajících se pregraduální přípravou budoucích učitelů vyvolala tato doporučení nesouhlas, přičemž fakulty se snažily především o minimalizaci podílu pedagogicko-psychologické složky přípravy budoucích učitelů. Na podzim 2013 vyvolali představitelé Asociace děkanů přírodovědeckých fakult jednání s představiteli Akreditační komise České republiky o změně těchto doporučení směřující zejména k posílení oborově předmětové složky přípravy budoucích učitelů. K této iniciativě se připojili i představitelé děkanů filozofických fakult. V současné době (začátek roku 2014) probíhá intenzivní diskuse nad obsahovým standardem pedagogicko-psychologické složky přípravy učitelů (přičemž jádro diskuse tvoří hlavně problematika přípravy učitelů pro SŠ).

¹² AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Doporučení stálé pracovní skupiny Akreditační komise pro obory pedagogické, psychologické a kinantropologické k předkládání strukturovaných učitelských programů* [online]. 2013 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standarty-pro-posuzovani--zadosti/219-pozadavky-na-doplujici-informace-pro-akreditace-strukturovanych-ucitelskych-programu.html>

1.2.6 Požadavky týkající se personálního zabezpečení

V oblasti personálního zabezpečení stanovuje Akreditační komise České republiky požadavky týkající se personálního zabezpečení výuky v akreditovaných studijních programech a rovněž požadavky týkající se garanta studijního programu. Pokud jde o personální zabezpečení výuky, zde je možné vycházet opět z obecných standardů.¹³ Pro **bakalářský studijní program** platí tyto obecné požadavky pro personální zabezpečení:

Personální zabezpečení bakalářského programu

- Předměty profilujícího základu bakalářského programu musí být vyučovány převážně akademickými pracovníky, kteří mají alespoň vědeckou hodnot „kandidáta věd“ (CSc.) nebo akademicko-pedagogický titul „doktor“ (Dr.) nebo akademický titul „doktor“ (Ph.D., Th.D.); nejméně 40 % přednášek musí být vyučovány profesory nebo docenty příslušného odborného zaměření.
- U akademických pracovníků podílejících se na realizaci bakalářského programu musí být předložena jejich výzkumná, vývojová, umělecká nebo další tvůrčí činnost v oboru jejich působení za posledních pět let.
- U externích odborníků a odborníků z praxe, již zajišťují praktické a aplikační předměty, musí být uvedeno jejich aktivní působení v oboru za posledních pět let.

Pro **magisterský studijní program** jsou vymezeny tyto obecné požadavky:

Personální zabezpečení magisterského programu

- Výuka v magisterském programu musí být vyučována převážně akademickými pracovníky, kteří mají alespoň vědeckou hodnot; nejméně 60 % přednášek musí být vyučovány profesory nebo docenty příslušného odborného zaměření.
- U akademických pracovníků podílejících se na realizaci magisterského programu musí být uvedeny publikace, jež prokazují jejich vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost v oboru jejich působení za posledních pět let.

Pokud se jedná o garanci studijních programů, formuluje Akreditační komise České republiky Standardy Akreditační komise pro posuzování garancí studijních programů docenty nebo profesory. Tyto Standardy se principiálně opírají o § 70 odst. 5 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, kdy pouze profesor nebo docent, který je akademickým pracovníkem příslušné VŠ podle odstavců 1 a 2 § 70 zákona o vysokých školách, může garantovat podle § 79 odst. 1 písm. c) kvalitu a rozvoj studijního programu uskutečňovaného danou VŠ (nebo její součástí). Standardy Akreditační komise charakterizují požadavky Akreditační komise na garanci studijních programů docenty nebo profesory, již jsou zodpovědní za kvalitu a rozvoj studijního programu. V obecné rovině jsou tyto požadavky vyjádřeny v následujících bodech:¹⁴

- Každý studijní program musí být garantován docentem nebo profesorem podle § 70 odst. 5 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. V případě, že se studijní program dělí na studijní obory, Akreditační komise České republiky může stanovit požadavky na garanci docenty nebo profesory v jednotlivých studijních oborech.
- Garant studijního programu musí být akademickým pracovníkem příslušné VŠ (v případě, že se žádá o akreditaci pro součást VŠ, musí být akademickým pracovníkem dané součásti VŠ) s uzavřeným pracovním poměrem v rozsahu plného úvazku (tj. čtyřicet hodin za týden). Eventuální další pracovní úvazek na jiné instituci nesmí přesáhnout 0,5 (tj. dvacet hodin za týden); to se týká i potenciálního dalšího působení na zahraničních VŠ (včetně VŠ na Slovensku).
- Profesor nebo docent může být současně garantem pouze jednoho bakalářského, magisterského a doktorského studijního programu. U studijních programů uskutečňovaných v cizím jazyce je možné, aby jeden docent nebo profesor garantoval různé jazykové mutace studijního programu, pokud jsou svou náplní a obsahem totožné.

¹³ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01].

Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-za-dosti/83-standardy-pro-studijni-programy.html>

¹⁴ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standardy Akreditační komise pro posuzování garancí studijních programů docenty nebo profesory* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti/264-standardy-pro-garance-studijnich-programu.html>

- d. Za garanta studijního programu lze považovat jen toho docenta nebo profesora, jenž byl habilitován nebo jmenován v oboru, jehož kvalitu a rozvoj má garantovat, nebo v oboru blízkém, a který má odpovídající publikační (resp. uměleckou) činnost za posledních pět let související s garantovaným studijním programem (podle povahy jednotlivých vědních oborů se jedná zejména o publikace ve významných impaktovaných časopisech, recenzovaných odborných časopisech, monografie, zvané plenární přednášky na zahraničních konferencích; v uměleckých oborech příslušná umělecká díla). Garant, jenž podstatnou dobu své akademické kariéry strávil v zahraničí, kde nebylo možné dosáhnout vědecko-pedagogické hodnosti docent nebo profesor, musí být absolventem doktorského studijního programu (Ph.D.) a mít dlouhodobou výzkumnou, publikační a pedagogickou činnost odpovídající obvyklým požadavkům na hodnost docenta či profesora.
- e. V případě studijních programů zdravotnického zaměření se pracovní úvazek akademického pracovníka na fakultě a ve fakultní nemocnici pokládá za jeden pracovní úvazek.

Zákon č. 111/1998 Sb. vztahuje osobu garanta ke studijnímu programu. Řada studijních programů se však dělí na studijní obory, jejichž spektrum může být velmi široké. To je i případ studijních programů, pod kterými jsou akreditovány studijní obory vedoucí k přípravě budoucích učitelů. Proto Akreditační komise České republiky vedle obecně platných požadavků na garanci studijních programů vycházejících ze zákona č. 111/1998 Sb. specifikovala ještě další požadavky na garanci docenty nebo profesory v jednotlivých studijních programech a jejich oborech. V oblasti studijních programů zaměřených na pregraduální přípravu učitelů různých stupňů škol je uvedeno, že bakalářská a navazující magisterská část musí mít (vedle garanta aprobačního oboru podle požadavků pro jednotlivé studijní programy) garanta pedagogicko-psychologické části studijního programu. Garant za pedagogicko-psychologickou část může být společný pro všechny studijní programy a obory pregraduální přípravy učitelů na příslušné součásti VŠ (na příslušné fakultě). Stejnou garanci pedagogicko-psychologické části studia musí mít obory se zaměřením na pregraduální přípravu učitelů, jež jsou zařazeny v nepedagogických programech (např. obor Učitelství fyziky pro SŠ začleněný do studijního programu Fyzika). V případě dlouhodobé a smluvně ošetřené mezifakultní spolupráce mohou být garanti pedagogicko-psychologických částí společní pro více fakult téže VŠ. Ustanovení garanta musí být doplněno adekvátním personálním zajištěním jak pedagogické, tak psychologické části programu.¹⁵

Tyto požadavky na garanci učitelských studijních programů vycházejí rovněž z Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol. Vzhledem k aktuální situaci v personálním složení fakult připravujících učitele došlo však k dosti výraznému zmírnění původně požadovaných kritérií personálního zabezpečení garance učitelských studijních programů tak, jak je definovala Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol. Pedagogicko-psychologická část přípravy musí být kvalifikovaně zajištěna po personální stránce po celou dobu udělení akreditace danému studijnímu programu.¹⁶

- minimálně jedním docentem pedagogiky v produktivním věku na plný pracovní úvazek u dané VŠ, který se podílí na výuce hlavních pedagogických předmětů v učitelském studiu,
- minimálně dvěma odbornými asistenty s hodností CSc. nebo Ph.D. z pedagogiky (v produktivním věku na plný pracovní úvazek u dané VŠ),
- minimálně jedním docentem psychologie v produktivním věku na plný pracovní úvazek u dané VŠ, jenž se podílí na výuce hlavních psychologických předmětů v učitelském studiu,
- minimálně jedním odborným asistentem s hodností CSc. nebo Ph.D. z některého psychologického oboru (v produktivním věku na plný pracovní úvazek u dané VŠ).

Kromě získaných vědecko-pedagogických hodností musí pracovníci kateder pedagogiky a psychologie vykazovat trvalou vědeckou a publikační činnost: řešení výzkumných záměrů, výzkumných projektů grantových agentur – nepočítají se projekty FRVŠ (Fond rozvoje vysokých škol) – tvorbu učebnic pro nižší stupně škol, publikování monografií, článků v domácích i zahraničních recenzovaných časopisech, přednášky na vědeckých konferencích (zejména celostátních, mezinárodních, zahraničních).

Oborově didaktická část přípravy musí být kvalifikovaně zajištěna po personální stránce po celou dobu akreditovaného studijního

¹⁵ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standardy Akreditační komise pro posuzování garancí studijních programů docenty nebo profesory* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti/264-standardy-pro-garance-studijnich-programu.html>

¹⁶ *Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol* [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/ak/koncepce1.htm>

programu minimálně jedním docentem s hodností CSc. nebo Ph.D. Vědecká hodnost by měla být buď z daného vědního oboru, nebo z pedagogiky (se zaměřením na daný obor) či z oborové didaktiky.

1.2.7 Další specifické požadavky

Legislativní požadavky (zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících) v souvislosti s požadovanou kvalifikovaností učitelů ZŠ a SŠ, stejně jako aktuální společenské požadavky dané současnou demografickou situací a požadavky decizní sféry zvyšují tlak na to, aby fakulty připravující budoucí učitele akreditovaly učitelská studia v jiné než v prezenční formě studia, a umožnily tak saturaci odložené nebo aktuální situací generované poptávky po vzdělávání učitelů, kteří již jako nekvalifikovaní působí v praxi a kteří potřebují kvalifikaci získat nebo si ji rozšířit či doplnit. Tito zájemci o studium samozřejmě nemohou studovat v prezenční formě studia. K akreditaci studijních oborů směřujících k učitelské kvalifikaci (ale pochopitelně nejen těch) v **distanční** nebo **kombinované formě studia** je nutno splnit tyto další požadavky:¹⁷

- a. Bakalářský nebo magisterský program musí být ve všech předmětech vyučovaných distančně zajištěn učebními oporami. Studijní oporou se rozumí soubor informací, jenž nahradí studentovi přímou výuku. Nejedná se o výtah z učebnice či jiný redukováný text. Součástí opory jsou úkoly pro samostatnou práci studenta, pravidla komunikace s tutorem apod. U doktorského programu se nevyžadují žádné další údaje a doklady v porovnání s prezenční formou studia.
- b. Bakalářský nebo magisterský program musí být zajištěn učebními oporami alespoň pro třetinu teoretických předmětů při podávání žádosti, přičemž by měl být zcela zabezpečen minimálně první semestr studia.
- c. Musí být jednoznačně vymezen podíl kontaktní a distanční části studia a musí být jednoznačně popsán způsob výuky v kontaktní (organizace soustředění a práce studentů v jejich průběhu) i v distanční části (studijní opory, e-learning, kontakt s vyučujícími, informace o předpokládaném počtu studentů na jednoho tutora apod.). V žádosti o akreditaci (v charakteristice studijních předmětů) musí být uvedena konkrétní zadání úkolů pro samostatnou práci studentů a způsob jejich hodnocení nebo tyto informace musí být součástí samostatné metodiky distančního nebo kombinovaného studia daného programu či studijního oboru.
- d. Musí být zaručena možnost komunikace s vyučujícím přes internet.
- e. Musí být stanoven systém konzultací a nabídka dalších výukových možností.

Ukazuje se, že fakulty připravující budoucí učitele na tyto aktuální výzvy pružně reagují, neboť množství studijních oborů předkládaných k akreditaci v kombinované formě studia výrazně narůstá. Jako určitý problém se však jeví především kvalita distančních studijních opor. Jelikož nejsou přesně formulovány požadavky, jak má distanční studijní opora vypadat a která základní kritéria má splňovat, objevují se tyto materiály v diametrálně odlišné kvalitě a se značnými diferencemi v jejich rozsahu a koncepci. Nezbytnou součástí distančních studijních opor by měla být zejména možnost poskytovat studentovi zpětnovazebné informace o efektivitě a správnosti jeho studia.

Významnou složku pregraduální přípravy učitelů tvoří také pedagogická praxe. Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol definuje určité podmínky pro realizaci pedagogických praxí:¹⁸

- a. Pedagogická praxe studentů učitelství musí být fakultou zaručena na celou dobu udělení akreditace daného studijního programu.
- b. Fakulta má smluvně zajištěno provádění pedagogických praxí na školách, jež mají statut fakultních škol, příp. má smluvně zajištěno provádění pedagogických praxí na školách, které nemají statut fakultních škol.
- c. Minimální rozsah všech typů pedagogických praxí během celého studia učitelství musí souhrnně činit čtyři týdny.
- d. Pedagogické praxe jsou zajištěny kvantitativně (pro všechny studenty učitelství dané fakulty a v celém rozsahu, jenž je předepsán schváleným studijním programem).

¹⁷ AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standardy Akreditační komise pro posuzování garancí studijních programů docenty nebo profesory* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti/264-standardy-pro-garance-studijnich-programu.html>

¹⁸ *Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol* [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/ak/koncepce1.html>

- e. Pedagogické praxe jsou zajištěny kvalitativně (pro všechny typy pedagogických praxí studentů, zejména pro hospitace, náslechy, průběžné praxe, souvislé praxe).
- f. Fakulta má zajištěnu supervizi nad praktikujícími studenty jak ze strany učitelů fakulty, tak ze strany učitelů příslušných škol.
- g. Fakulta zaručí, aby studenti učitelství měli možnost praktikovat (v souladu se studovaným programem a oborem) na různých typech škol, např. u učitelství pro SŠ na gymnáziích, středních odborných školách), odborných učilištích apod.
- h. Je nutné, aby se studenti učitelství při výuce setkali s různými typy žáků (po stránce sociální, etnické, zdravotní, míry schopností apod.) a aby se seznámili s provozem školy jako instituce.

Podmínky pro realizaci pedagogických praxí se však do žádných oficiálních požadavků Akreditační komise České republiky nedostaly. Výjimku tvoří pouze minimální rozsah pedagogických praxí v délce trvání čtyř týdnů, jenž je součástí Doporučení stálé pracovní skupiny Akreditační komise pro obory pedagogické, psychologické a kinantropologické k předkládání strukturovaných učitelských programů. Zajištění pedagogických praxí je pro fakulty připravující budoucí učitele finančně značně náročné. Ačkoliv by pedagogické praxe měly být stěžejní složkou přípravy budoucích učitelů, reálně nelze fakultám připravujícím učitele nařizovat zvýšení podílu této složky bez adekvátního navýšení finančních prostředků na zajištění pregraduální přípravy učitelů např. prostřednictvím zvýšení koeficientu ekonomické náročnosti.

Specifickou záležitostí pak představuje **studium Učitelství pro 1. stupeň základní školy**. Toto studium zůstalo jako jediné z učitelských nestrukturovaných pětileté. Akreditováno je pod studijním programem Učitelství pro ZŠ. Podle Konceptu pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol by mělo toto studium zohlednit nové úkoly: narůstající heterogenitu žákovské populace po stránce sociální, kulturní i jazykové, přibývajících problémy psychologického rázu (specifické poruchy učení a poruchy chování), zdravotního rázu (inkluze handicapovaných dětí) i nové požadavky vzdělávacího systému (zavedení výuky cizího jazyka).¹⁹ Samotná stálá pracovní skupina pro pedagogiku, psychologii a kinantropologii Akreditační komise České republiky formulovala pouze doporučení vztahující se ke garantům studijního oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Garantována by měla být pedagogicko-psychologická složka přípravy, podobně jako tomu je u studijních oborů specializovaných na přípravu učitelů pro 2. stupeň ZŠ a SŠ. A dále by měl být garantem docent nebo profesor zaměřený na problematiku primárního vzdělávání.

1.2.8 Závěr

Navzdory snahám stálé pracovní skupiny pro pedagogiku, psychologii a kinantropologii Akreditační komise České republiky se doposud nepodařilo prosadit jednotný profil absolventa pregraduální přípravy učitelů ZŠ a SŠ, který by byl ve svých standardech závazný pro všechna vysokoškolská pracoviště zabývající se pregraduální přípravou učitelů. Tyto snahy bohužel nemají oporu ve standardu kvality učitelské profese, jenž stále není oficiálně prezentován a uznáván. Celou situaci komplikuje i to, že existuje relativně hodně různých cest k získání učitelské kvalifikace a některé z těchto cest jsou pro tzv. odborné fakulty velmi atraktivní, neboť v rámci pregraduálního studia připravují absolventy pouze v odborných předmětech. Získání učitelské kvalifikace se odsouvá až do segmentu celoživotního vzdělávání formou studia v oblasti pedagogických věd – dříve označovaného jako DPS (doplňující pedagogické studium). Přitom se ukazuje, že samotné fakulty, které budoucí učitele připravují, vnímají potřebu sjednocení požadavků na výstupy z učení a kompetence obsažené v profilu absolventa. Bohužel představy fakult poskytujících pregraduální přípravu učitelů o tom, jak by měla tato příprava vypadat, jsou natolik rozdílné, že se pravděpodobně nepodaří vytvořit konsenzuálně jednotný model učitelské přípravy a nadále bude náš systém terciárního vzdělávání produkovat absolventy učitelských studií s navzájem odlišnými kompetencemi a výstupy z učení.

1.3 Požadavky odpovídající výstupům projektu Q-RAM

Projekt Q-RAM (Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání) byl řešen v letech 2009–2012. Jeho cílem bylo vytvořit český kvalifikační rámec terciárního vzdělávání jako metodický nástroj pro vývoj a zajišťování kvality kvalifikací v terciárním vzdělávání pro-

¹⁹ Koncepte pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/ak/koncepce1.htm>

střednictvím vymezení úrovně prokazovaných znalostí, dovedností a způsobilostí absolventů.²⁰ Svým posláním i svou Metodikou²¹ je základnou, na niž lze navázat při hledání odpovědi na otázku, jaké jsou (resp. mají být) požadavky na učitelské studijní programy či která kritéria stanovit pro posuzování jejich kvality.

Národní kvalifikační rámec byl projektován ve dvou úrovních: v první úrovni byly formulovány obecné, ale závazné národní deskriptory, jež definují strukturu kvalifikačního systému terciárního vzdělávání v České republice. V druhé úrovni byly vytvořeny deskriptory vymezených oblastí vzdělávání. Jejich smysl spočívá ve vyjádření okruhu odborných znalostí a dovedností, které mají být zahrnuty ve studijních programech (oborech) hlásících se k dané oblasti vzdělávání. Jak bylo mnohokrát v průběhu řešení projektu i v jeho závěru akcentováno, cílem nebylo vytvořit standardní kurikula v terciárním vzdělávání, ale očekávané vzdělávací výstupy pro předem vymezené skupiny navzájem příbuzných oborů či programů. Centrálním pojmem popisů na všech úrovních jsou výstupy z učení. Ty vyjadřují, **co by měl student znát, čemu by měl rozumět, co by měl být schopen dělat po skončení procesu učení**. Jsou tedy projevem odborných znalostí, odborných dovedností a obecných způsobilostí, jichž student absolvováním studijního programu dosáhne. Zároveň je kladen důraz na propojení výstupů z učení s formami a metodami učení a s formami a metodami hodnocení. Formulace deskriptorů oblasti vzdělávání Učitelství byla determinována několika specifickými skutečnostmi: především rozmanitostí vzdělávacích cest, které v současné době vedou k získání učitelské kvalifikace, dále vnitřní diferenciací oblasti, do níž jsou zahrnuty programy učitelství pro různé stupně škol (mateřské školy, základní školy, gymnázia, odborné školy), a profilem učitelské kvalifikace, do kterého náleží odborné disciplíny (odborný základ učitelské aprobace), ale také učitelská odbornost.

Pro oblast Učitelství byly stanoveny tyto páteřní obory (tj. akademické disciplíny, jež jsou pro oblast určující): složka oborově předmětová, předmětově didaktická, pedagogicko-psychologická, pedagogická praxe. To znamená, že formulované deskriptory vyjadřují výstupy z učení ve všech těchto páteřních oborech. Míra konkrétnosti formulací a s tím související počet deskriptorů vztahujících se k jednotlivým páteřním oborům jsou různé: značně obecné formulace výstupů z učení složky oborově předmětové na straně jedné, konkrétněji formulované výstupy v ostatních složkách na straně druhé neznamenal, že je na některou z nich kladen vyšší důraz.

Deskriptory jsou vytvářeny pro programy (obory), jejichž primárním cílem je příprava učitele, a to i tehdy, není-li jejich absolvováním získána učitelská kvalifikace. Popis bakalářského stupně studia se tak neomezuje jen na programy Předškolní a mimoškolní pedagogiky, ale zahrnuje také bakalářské studijní programy koncipované jako první stupeň strukturovaného učitelského vzdělávání, jejichž absolvováním student učitelskou kvalifikaci nezíská.

Formulace výstupů z učení vychází z obecného předpokladu, že vyšší stupeň neopakuje výstupy z učení vymezené pro stupeň předchozí (nižší). Absolvent navazujícího magisterského programu Učitelství prokazuje znalosti, dovednosti a obecné způsobilosti definované i pro stupeň bakalářský. Pokud student dosáhne učitelské kvalifikace kteroukoliv další cestou (např. studiem bakalářského studijního programu nebo programů celoživotního vzdělávání, kterými je získávána kvalifikace učitele odborných předmětů), prokazuje znalosti, dovednosti i obecné způsobilosti formulované jako výstupy z učení navazujícího magisterského stupně. Totéž platí i pro absolventy nedělených magisterských programů.

Uvedme několik příkladů výstupů z učení navazujícího magisterského programu oblasti Učitelství.²²

Kategorie odborné znalosti

Absolventi

- prokazují široké znalosti a porozumění vědním oborům své předmětové aprobace, principům jejich struktury, vztahům uvnitř vědních oborů své předmětové aprobace i mimo ně,
- interpretují, vysvětlují fakta, pojmy, výroky vědních oborů, z nichž vychází vyučovací předměty jejich předmětové aprobace,

²⁰ NANTL, Jiří a Petr ČERNIKOVSKÝ et al. *Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání České republiky. 1. díl, Národní deskriptory*. 2. rev. vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2011, s. 26. ISBN 978-80-254-8569-9.

²¹ Dostupné z: <http://qram.reformy-msmt.cz/soubory-ke-stazeni/publikace/>

²² Úplný dokument je dostupný z: <http://qram.reformy-msmt.cz/>

- prokazují hluboké znalosti teorie vyučování a učení, teorie kurikula a teorie školy a didaktických prostředků, interpretují a hodnotí formy a metody výuky,
- prokazují hluboké znalosti vývoje osobnosti žáka, zejména ve vztahu k procesům učení,
- prokazují znalost a pochopení kritérií hodnocení a sebehodnocení,
- znají školní legislativu, principy řízení a financování škol,
- orientují se v problematice sociálně patologických jevů apod.

Kategorie odborné dovednosti

Absolventi

- ovládají proces transformace znalostí oborů předmětové aprobace v učivo, tj. stanovení cílů výuky, kritickou analýzu, interpretaci a strukturování učiva, výběr vhodných forem a metod výuky, zohlednění individuálních možností a potřeb žáků,
- volí vhodné metody hodnocení a sebehodnocení procesu výuky a výsledků učení, reflektují procesy i výsledky výuky s cílem zkvalitnit plánování další výuky,
- vytváří kvalitní prostředí pro učení, zejména sociálně emoční klima založené na vzájemné úctě a respektu, na spolupráci a dodržování dohodnutého řádu a pravidel chování a soužití ve třídě,
- aplikují vhodné diagnostické metody při hodnocení výkonu žáků,
- komunikují se žáky kultivovaným způsobem, s respektem a adekvátně k jejich věku, komunikují kvalitně a kultivovaným způsobem s jejich rodiči, s kolegy apod.

Uvedené příklady jednak ilustrují nutnou nevyrovnanost formulací výstupů z učení co do míry jejich konkrétnosti, jednak upozorňují na nutnost zkoumat jejich ověřitelnost ve studijním programu (oboru), resp. jejich přesah do nezbytného procesu sebevzdělávání i postgraduálního vzdělávání učitele. Z tohoto pohledu se některé formulace mohou jevit jako příliš ambiciózní (např. dovednost kvalitní a kultivované komunikace s rodiči a kolegy apod.).

Formulované deskriptory vzdělávací oblasti Učitelství tvoří rámec pro vytváření konkrétních učitelských studijních programů. V návaznosti na výsledky projektu Q-RAM pro jejich tvorbu platí:

- studijní program (obor) jako celek i všechny jeho složky (předměty, moduly apod.) jsou popisovány pomocí výstupů z učení ve stanovených kategoriích odborných znalostí, odborných dovedností, obecných způsobilostí,
- výstupy z učení vyjadřují „přidanou hodnotu“, kterou student absolvováním programu (oboru) i každé jeho součásti získá a jejíž naplnění je v daném programu ověřitelné a ověřované,
- proto je při formulaci výstupů z učení důsledně sledována jejich vazba na formy a metody vzdělávání a učení i na formy a metody hodnocení, jež jsou ve studijním programu (oboru) realizovány,
- studijní program (obor) se vztahuje svými výstupy k rámci oblasti Učitelství v příslušném stupni, uvedený rámec je v programu konkretizován, vymezené výstupy jsou kriticky hodnoceny ve vztahu k podmínce ověřitelnosti jejich dosažení,
- studijní program (obor) oblasti Učitelství obsahuje výstupy z učení ve všech stanovených páteřních oborech,
- v návaznosti na legislativní podmínky, které jsou definovány pro získání učitelské kvalifikace, jsou i v bakalářských programech či v programech celoživotního vzdělávání, jež vedou k získání kvalifikace učitelů odborných předmětů, formulovány výstupy z učení na magisterské úrovni,
- v nedělených magisterských studijních programech (oborech) jsou zohledňovány i výstupy formulované pro bakalářský stupeň (např. v předmětech v nižších ročních studia), konečným výstupem jsou výstupy magisterského stupně.

1.4 Požadavky praxe

1.4.1 Závěry studie ACSA

V rámci řešení projektu IPN Kvalita realizovalo brněnské ACSA²³ (Akademické centrum studentských aktivit) zakázku s názvem Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele. Průzkum byl zaměřen na popis struktury učitelských sborů v České republice a na možnosti získání učitelské kvalifikace. Jeho součástí bylo sociologické výzkumné šetření, které se zaměřilo na zjištění názorů vybraných cílových skupin na roli přípravy učitelů a jejího naplňování, včetně dopadu strukturace studia. Výzkum si kladl za cíl odpovédět na otázky týkající se názorů na připravenost nových absolventů na učitelské povolání, srovnání jejich kompetencí s učiteli s několikaletou praxí, zájmu mladých lidí o studium oborů připravujících na učitelské povolání, důvodů jejich zájmu o toto studium a také názorů na současnou strukturu vysokoškolského vzdělávání v učitelských oborech.

Dotazníkové šetření

Výzkum byl uskutečněn formou dotazníkového šetření. Dotazník byl distribuován všem vybraným cílovým skupinám. Tvorba dotazníku představovala dlouhodobý proces, na němž se podíleli jak zpracovatel (ACSA), tak zadavatel zakázky (MŠMT). Dotazník byl vytvořen především na základě požadavků ze zadávací dokumentace a diskuse se zadavatelem. Z pracovníků obou organizací vznikl expertní tým, který spolupracoval na tvorbě dotazníku a komunikoval navrhované změny. Pracovní verze dotazníku byla testována na vzorku přibližně dvaceti respondentů z vybraných cílových skupin. Na základě této pilotáže a zaznamenaných připomínek dotazovaných v rámci evaluačního dotazníku byla připravena druhá verze dotazníku, k níž se opět vyjádřili členové týmu zadavatele i zpracovatele zakázky.

Po odsouhlasení finální verze dotazníku byla na odkazu <http://fvu.acsa.cz/> vytvořena jeho elektronická verze pro online dotazování. Respondenti museli vyplnit kód, jenž jim byl zaslán s žádostí o účast v průzkumu. Tento kód byl unikátní pro každou skupinu respondentů, oslovovací e-mail byl tedy každé cílové skupině rozeslán zvlášť. Ochrana kódem zamezovala vyplnění dotazníku automaticky osobami, které neobdržely žádost o účast v průzkumu. Dotazování probíhalo od 27. února 2012 do 15. března 2012, bylo anonymní, dotazník byl zabezpečen v několika úrovních. Po uzavření elektronické databáze byly všechny dotazníky zkontrolovány a vyřazeny ty, jež nebyly kompletně vyplněny.

Cílové skupiny

Respondenti byli na základě požadavků ze zadávací dokumentace vybíráni z následujících cílových skupin:

- uchazeči o studium na VŠ,
- studenti fakult vzdělávajících učitele,
- absolventi fakult vzdělávajících učitele, věnující se aktivně učitelské praxi,
- odborníci pro oblast vzdělávání (např. respondenti z managementu univerzit, managementu fakult vzdělávajících učitele, členové Akreditační komise, zástupci krajských úřadů, zástupci školní inspekce, experti projektů IPN – tým projektu Reforma terciárního vzdělávání aj.),
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – ředitelé ZŠ,
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – ředitelé SŠ,
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – ředitelé VOŠ (vyšší odborná škola),
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – vedoucí institucí zabývajících se výchovou a vzděláváním mládeže ve volném čase, např. DDM (dům dětí a mládeže).

²³ AKADEMICKÉ CENTRUM STUDENTSKÝCH AKTIVIT. ACSA: *Akademické centrum studentských aktivit* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://acsa.cz/main/index.php>

Společnost ACSA garantovala ve své nabídce minimálně 700 dotazovaných. Konečný vzorek obsahoval 1 654 respondentů napříč všemi vybranými cílovými skupinami. Způsob oslovení cílových skupin se lišil bylo využito informačního systému ACSA, došlo k oslovení kmenových fakult, vedení ZŠ, SŠ, VOŠ a VŠ, Asociace středoškolských klubů České republiky, členů Akreditační komise, zástupců krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy, zástupců ČŠI (Česká školní inspekce), pracovníků a pracovníc, kteří se zabývají dalším vzděláváním mládeže, případně působí v institucích, jež se věnují mládeži ve volném čase aj.

Výzkumu se zúčastnilo 1 654 respondentů; z toho bylo 71 % žen a 29 % mužů. Podrobnější charakteristiku cílové skupiny popisuje tabulka 2.

Tab. 2 Rozdělení respondentů podle sociodemografických charakteristik v souboru

		frekvence	%
Skupiny ve výzkumu	uchazeči o studium na VŠ	260	15,72
	studenti VŠ učitelství	859	51,93
	absolventi VŠ učitelství	83	5,2
	odborníci na vzdělávání	188	11,37
	vedení ZŠ	154	9,31
	vedení SŠ	76	4,59
	vedení VOŠ	34	2,6
	celkem	1654	100,00
Pohlaví	muž	523	31,62
	žena	1131	68,38
	celkem	1654	100,00
Vzdělání	nižší než SŠ	170	10,28
	SŠ	694	41,96
	Bc.	249	15,5
	Mgr.	432	26,12
	Ph.D.	109	6,59
	celkem	1654	100,00

Věk	18–24 let	929	56,30
	25–34 let	233	14,12
	35–44 let	133	8,6
	45–59 let	295	17,88
	60+ let	60	3,64
	celkem	1650	100,00
V jakém typu školy působíte?	ZŠ	135	54,22
	ZŠ – speciální	14	5,62
	konzervatoř	1	0,40
	gymnázium	13	5,22
	SOŠ	49	19,68
	SOU	11	4,42
	VOŠ	21	8,43
	VŠ	5	2,1
Jak velká je obec, ve které pracujete?	celkem	249	100,00
	do 1 000	41	15,36
	1 001–5 000	50	18,73
	5 001–25 000	66	24,72
	25 001–75 000	36	13,48
	75 001–100 000	13	4,87
	100 001+	33	12,36
	Praha	28	10,49
	celkem	267	100,00

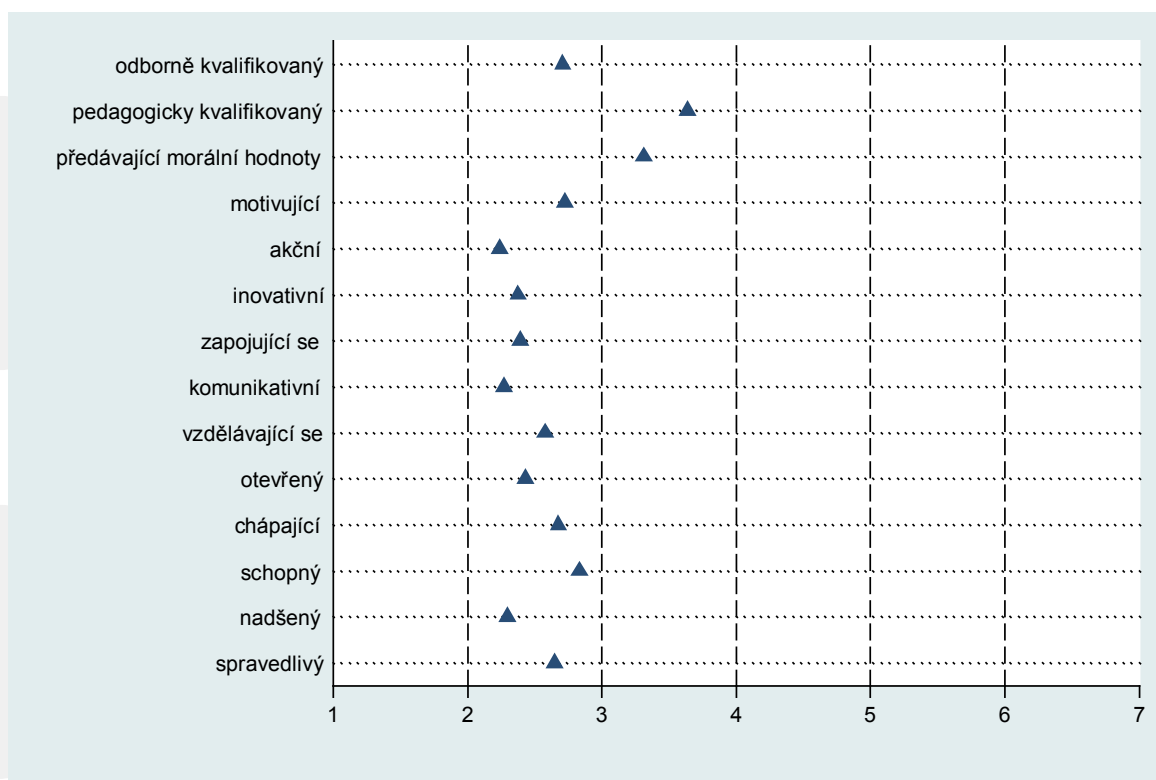
Výsledky dotazování

a. Jak jsou vnímáni učitelé

Obrázek 1 odpovídá na otázku, jak je vnímán **začínající učitel** (jedná se o průměrná skóre z odpovědí respondentů, přičemž číslo 1 znamená, že je zcela vnímán jako uvedená kategorie, a číslo 7 značí, že je vnímán zcela odlišně než uvedená kategorie). Začínající učitel je vnímán především jako akční, inovativní, zapojující se, komunikativní a otevřený. Vidíme, že průměrná skóre z odpovědí všech dotazovaných se pohybují téměř u všech zkoumaných kategorií mezi hodnotou 2 a 3. To dokládá výrazně pozitivní vnímání začínajícího učitele / začínající učitelky.

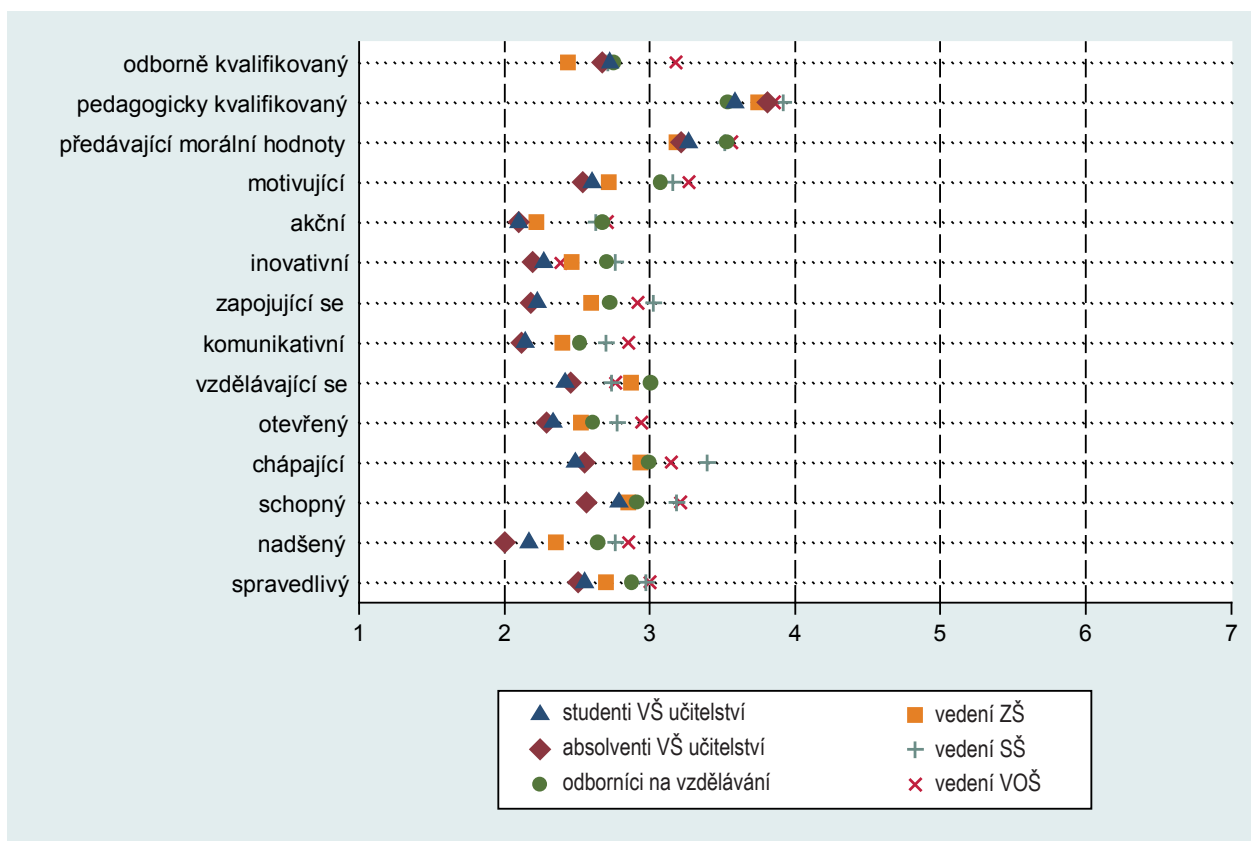
Určité vybočení můžeme sledovat u dvou kategorií – pedagogicky kvalifikovaný a předávající morální hodnoty, u kterých již nevidíme tak jasné pozitivní hodnocení. Tyto výsledky lze interpretovat tak, že začínající učitelé a učitelky nemají dostatek praktických zkušeností s výukou a nemusí být vnímáni jako osoby dostatečně morálně vyzrálé. Pozitivní vnímání kompetencí v těchto dvou kategoriích by se mělo projevit zřejmě až s lety praxe.

Obr. 1 Vnímání začínajícího učitele / začínající učitelky za celou populaci vzorku (Sémantický diferenciál)

Respondenti z cílových skupin studentů/studentek a absolventů/absolventek učitelských oborů častěji než ostatní cílové skupiny hodnotí začínajícího učitele / začínající učitelku v pozitivní rovině (nižší průměrné hodnoty). Naopak dotázaní zástupci vedení SŠ a VOŠ (v některých případech společně s odborníky na oblast vzdělávání) vnímají začínající vyučující méně pozitivně (viz obrázek 2).

Obr. 2 Vnímání začínajícího učitele / začínající učitelky podle cílových skupin (Sémantický diferenciál)

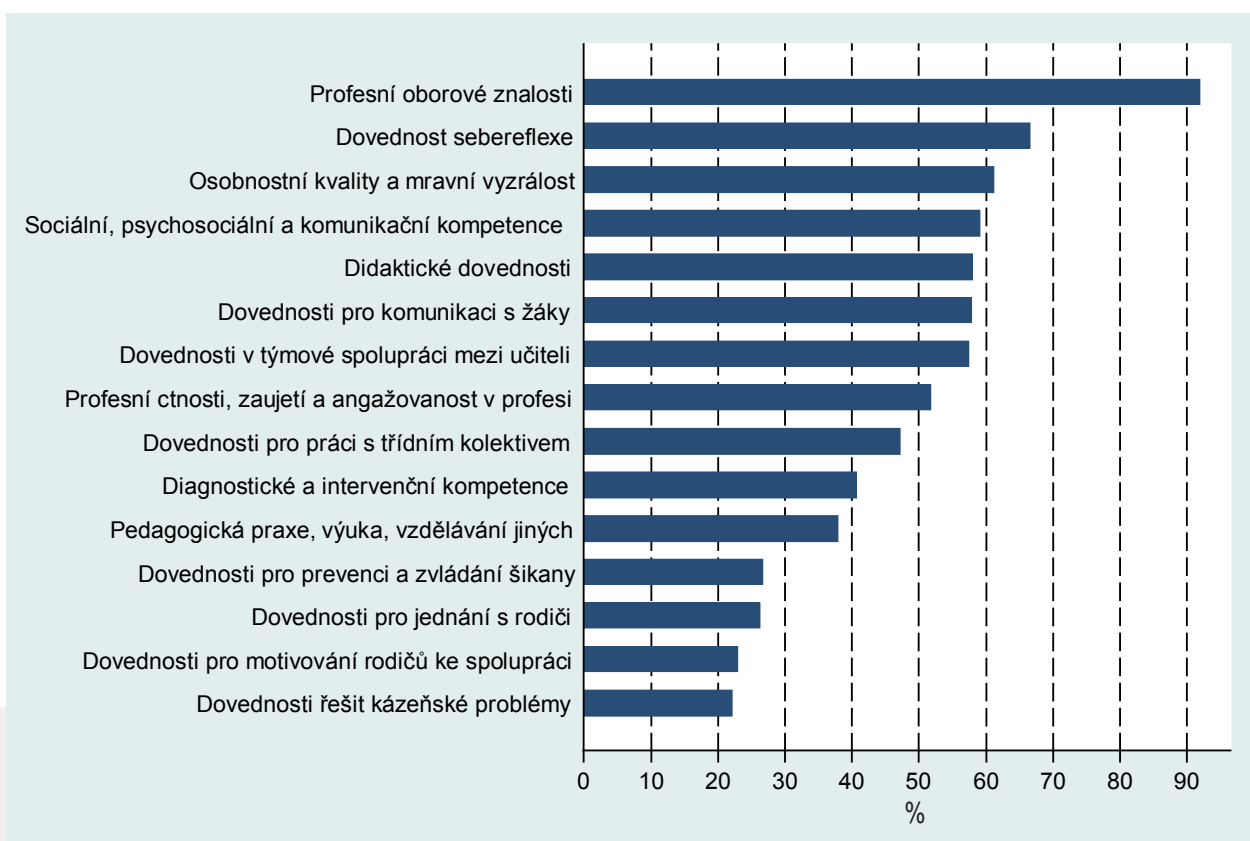
Oproti výše zmíněnému je **učitel s několikaletou praxí** vnímán respondenty ve vzorku zejména jako odborně a pedagogicky kvalifikovaný, předávající morální hodnoty a schopný. Méně je pak vnímán jako nadšený, akční, inovativní, zapojující se a vzdělávající se. Tedy ve srovnání se začínajícím učitelem je zde poměrně ostrá diference.

b. Připravenost nových absolventů na učitelské povolání

Téměř všichni respondenti se shodli (více než 90 % souhlasných odpovědí), že absolventi/absolventky jsou připraveni/připraveny hlavně v oblasti profesních oborových znalostí. Lidé absolvující učitelské obory jsou podle respondentů připraveni také v dovednostech sebereflexe, osobnostních kvalitách a mravní vyzrálosti, v sociálních, psychosociálních a komunikačních kompetencích, didaktických dovednostech a dovednostech komunikace se žáky (viz obrázek 3).

Nejmenší podíl souhlasných odpovědí byl zaznamenán v oblasti dovedností řešit kázeňské problémy, dovedností motivovat rodiče ke spolupráci a jednat s nimi a dovedností pro prevenci a zvládání šikany. V těchto oblastech jsou podle respondentů absolventi/absolventky učitelských oborů nejméně připraveni na učitelské povolání.

Obr. 3 Přípravenost nových absolventů / absolventek na učitelské povolání (odpovědi za celou populaci vzorku)

Respondenti z cílové skupiny studentů/studentek učitelských oborů projevovali nejvyšší míru souhlasu s téměř všemi kategoriemi dovedností. Ve větší míře než zástupci ostatních cílových skupin se tak domnívají, že jsou připraveni v rámci svého studia na učitelské povolání. Méně optimističtí v míře připravenosti jsou absolventi/absolventky učitelských oborů, kteří/ktelé oproti jiným cílovým skupinám uvedli nízkou míru souhlasu s připraveností, zejména v oblasti spolupráce s rodiči. Avšak ve větší míře než studující učitelských oborů si myslí, že jsou připraveni v oblasti osobnostních kvalit a mravní vyzrálosti v profesní etice, zaujetí a angažovanosti.

Poměrně nízké míry souhlasných odpovědí byly zjištěny u skupiny zástupců vedení SŠ ve většině předložených kategorií. Tato skupina se oproti všem ostatním cílovým skupinám nejčastěji domnívá, že absolventi/absolventky nejsou dostatečně připraveni/připraveny zvláště v dovednostech sebereflexe, motivování rodičů ke spolupráci, jednání s rodiči, v prevenci a zvládání šikany, v dovednostech pro práci s třídním kolektivem, řešení kázeňských problémů.

c. Struktura vzdělání učitelů

Více než 90 % respondentů si myslí, že existují rozdíly v úrovni pedagogických kompetencí absolventů/absolventek a učitelů/učitelek z praxe. Většina dotazovaných (více než 80 %) současně souhlasí s výrokem, že existují difference v dovednostech absolventů/absolventek a učitelů/učitelek s delší praxí vybrat podstatné a praktické informace z vyučovaného předmětu.

Přibližně pouze čtvrtina všech respondentů souhlasí s dvěma výroky vztahujícími se k propojenosti pedagogických pracovníků a pracovníků a jejich zaměstnavatelů – „systém vzdělávání na VŠ reflektuje stav poptávky a nabídky pracovních učitelských míst“ a „existuje propojenost a komunikace mezi institucemi vzdělávajícími učitele a zaměstnávajícími je“. Pouze čtvrtina dotazovaných se shoduje s výrokem, že značná část absolventů vzdělávajících učitele/učitelky pracuje po absolvování ve školství.

Respondenti se tak domnívají, že existují rozdíly mezi kompetencemi nových absolventů/absolventek a učitelů s delší praxí, že podstatná část mladých učitelských absolventů/absolventek nevstupuje na trh práce v oblasti školství a že není dostatečná spolupráce VŠ s institucemi, jež je zaměstnávají, a propojenost mezi nimi.

Z pohledu jednotlivých skupin, které byly dotazovány, byly mezi názory shledány výrazné difference. Také na otázku s otevřenou odpovědí, zda jsou **z hlediska znalostí** kvalifikovanější absolventi učitelských oborů, nebo učitelé s delší praxí, odpovídali respondenti z jednotlivých cílových skupin odlišně.

Zatímco většina studentů učitelských oborů (54,7 %), absolventů těchto oborů (51,7 %) a odborníků (50 %) se domnívá, že odborně kvalifikovanější jsou noví absolventi, vedení ZŠ, SŠ a VOŠ se přiklání spíše k variantě učitelů s delší praxí. Zhruba třetina dotázaných zastávajících vedoucí funkci na ZŠ (37,6 %) a na VOŠ (35 %) považuje za kvalifikovanější nové absolventy. Na SŠ se jedná pouze o čtvrtinu respondentů (26,2 %), kteří se přiklonili k této variantě. Někteří respondenti nebyli schopni se rozhodnout mezi nabízenými dvěma variantami. Mezi nejčastější odpovědi mimo navržené varianty patří nemožnost generalizace názorů.

Na otázku s otevřenou odpovědí, zda jsou **z hlediska pedagogických kompetencí** kvalifikovanější absolventi učitelských oborů, nebo učitelé s delší praxí, odpovídali respondenti z jednotlivých cílových skupin téměř shodně. Většina dotázaných si myslí, že kvalifikovanější v oblasti pedagogických kompetencí jsou učitelé s delší praxí. Někteří k této odpovědi dodali, že pouze praxí lze získat pedagogické kompetence.

d. Mají uchazeči o studium v plánu být učiteli?

Pouze třetina uchazečů o studium na VŠ uvedla, že má v plánu studovat takový obor, jenž by je připravil na profesi učitele (odpověď „rozhodně ano“ a „spíše ano“). Zbylé dvě třetiny uchazečů o studium (66 %) jsou však přesvědčeny, že „spíše ne“ nebo „rozhodně ne“. Překvapivá byla diferenciace pohledu na tuto otázku podle pohlaví. Mnohem více mužů než žen uvádí, že má v plánu studovat učitelský obor. Naopak drtivá většina žen (83 %), které se hlásí na VŠ, nemá zájem studovat učitelský obor.

Na otázku, proč uchazeči o studium neuvažují o studiu oboru na VŠ, jenž by je mohl připravit na povolání učitele, většina z těchto uchazečů odpověděla, že profese učitele není dostatečně finančně ohodnocena (souhlasí se zmíněným důvodem). Tento důvod sdělilo téměř 70 % uchazečů o studium. O něco menší podíl z nich je přesvědčen, že profese učitele není příliš prestižní. Naopak nejmenší podíl uchazečů o studium připouští, že nechtějí studovat VŠ nebo nemají v plánu vzdělávat ostatní.

Uchazeči o studium učitelského oboru nejčastěji označili plánování studia v oboru, popř. v kombinaci oborů s českým jazykem, cizím jazykem, dějepisem nebo tělesnou výchovou.

e. Absolventi učitelství

Absolventi a absolventky nejčastěji uvedli, že studovali cizí jazyky a český jazyk v kombinaci s jinými předměty. Poměrně výrazný počet absolvujících studoval také obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Drtivá většina dotazovaných absolventů vystudovala učitelský studijní program, ne pouze neučitelský studijní program / obor s absolvováním „pedagogického minima“.

Celkem 81 absolventů a absolventek odpovědělo na otázku, jaký obor, popř. oborovou kombinaci, vyučují v rámci své praxe ve škole. Z toho 8 respondentů uvedlo, že nevyučují. Nejvyšší počet dotazovaných (10) učí předměty pro 1. stupeň ZŠ a cizí jazyky (8).

Poměrně značný počet absolventů a absolventek (celkem čtrnáct) vyučuje více než dva předměty. Lze tedy předpokládat, že tito respondenti nejsou pro všechny předměty aprobováni, jelikož VŠ zpravidla umožňují studium pouze dvou oborů.

Členové vedení ZŠ pociťují **přebytek absolventů a absolventek** zejména u předmětů český jazyk, základy společenských věd (občanská nauka) a dějepis a u oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Respondenti a respondentky z vedení SŠ vnímají nadbytek absolvujících zvláště u předmětů základy společenských věd, český jazyk, dějepis. Dotázaní zástupci vedení VOŠ nejčastěji uvedli, že přebytek absolventů a absolventek je v předmětech dějepis, český jazyk, cizí jazyky a obecně v humanitních předmětech. Všeobecně se dá konstatovat, že respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému shledávají přebytek absolventů a absolventek humanitních oborů. Oslovení členové vedení se většinou domnívají, že přebytky absolventů ve zmiňovaných oborech budou pokračovat i v následujících pěti až deseti letech.

Respondenti a respondentky v cílové skupině vedení ZŠ pociťují v současné době **nedostatek absolventů a absolventek** hlavně u předmětů cizí jazyk, fyzika, matematika, chemie a výpočetní technika a informatika. Dotázaní zástupci vedení SŠ vnímají nedostatek absolventů zejména u předmětů chemie, fyzika, výpočetní technika a informatika a u odborných předmětů. Dotázaní zástupci vedení VOŠ nejčastěji uvedli, že mají nedostatek absolventů a absolventek pro předmět cizí jazyky a také nedostatek vyučujících odborných předmětů nebo praktického vyučování. Všeobecně se dá konstatovat, že respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému shledávají nedostatek absolventů a absolventek přírodních oborů (fyzika, chemie, matematika), cizích jazyků a odborných předmětů. Z výzkumu opět vyplynulo, že tento trend bude v následujících pěti až deseti letech pokračovat.

Mezi zaměstnavateli absolventů převládá názor, že stávající nabídka předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele je rozhodně a spíše v souladu (61 % volí tyto varianty) s potřebami jejich školy.

f. Názory absolventů učitelství

65 % z dotazovaných absolventů učitelství souhlasí s výrokem, že učitelé jsou podporováni ve svém profesionálním rozvoji. Méně z nich se pak shoduje s tvrzením, že učitelé předávají zkušenosti a dělí se o svou praxi. A konečně nejméně z nich (mírně přes 30 %) je přesvědčeno o tom, že učitelům se dostává efektivní zpětné vazby a hodnocení jejich práce.

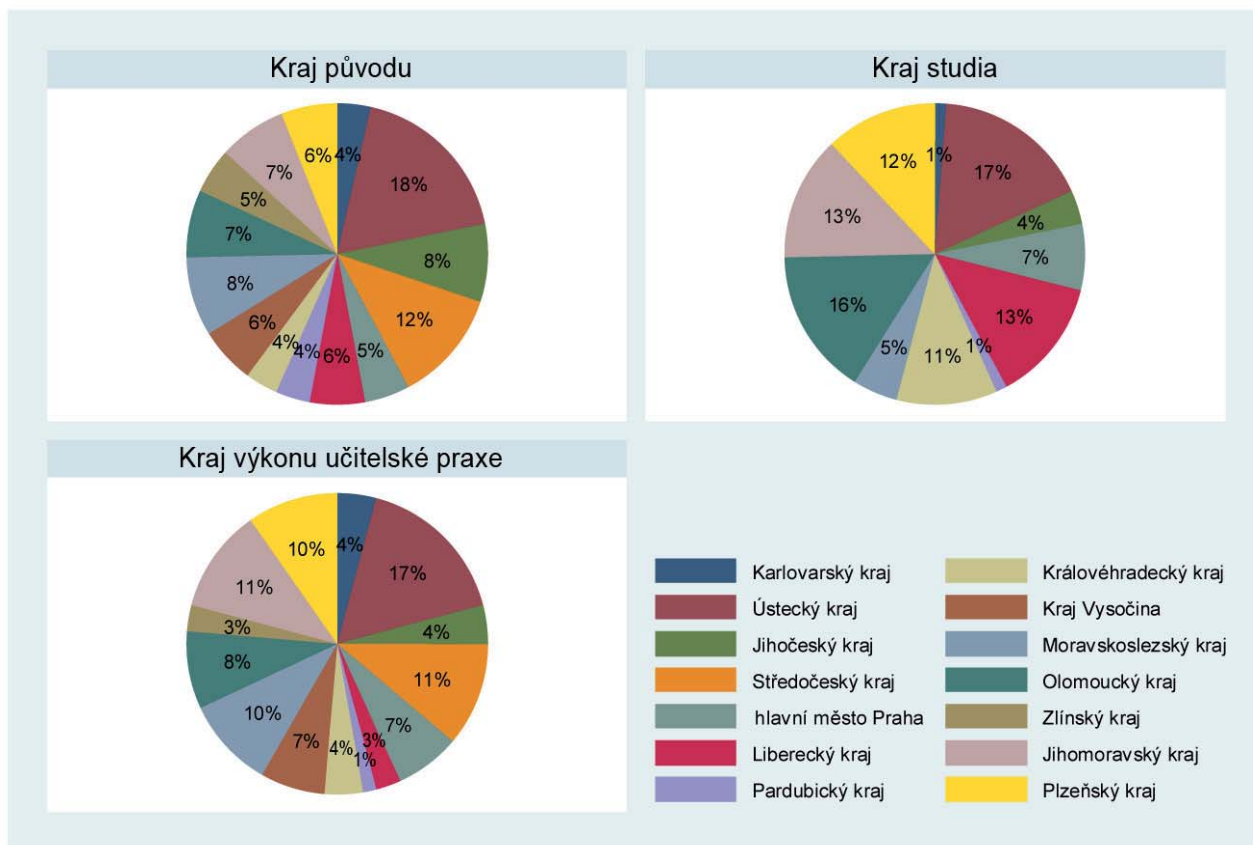
Respondenti měli možnost okomentovat míru svého souhlasu s danými třemi výroky. Z odpovědí absolventů vyplynulo, že školy učitele a učitelky motivují a podporují jejich snahy o profesní rozvoj, tyto snahy jsou však omezeny disponibilními finančními prostředky škol.

Z dalších komentářů vyplynulo, že školy mají podobné pracovní prostředí, jako je v jiných institucích – předávání zkušeností, hodnocení a pomoc probíhá mezi „spřátelenými“ kolegy, někteří své nabyté zkušenosti nechtějí sdílet (nastává konkurenční boj). Záleží na kvalitě kolektivu – v případě menších škol se podle výzkumu kolegové rádi dělí o své poznatky mezi sebou. Dále bylo ze strany absolventů několikrát zmíněno, že zpětná vazba a hodnocení se provádějí formou hospitací starších kolegů nebo vedení (v mnoha případech jsou sporadické zejména z důvodu nezbytnosti zástupu, nejsou systematické), což je často vnímáno učiteli a učitelkami spíše jako kontrola a nástroj k pokárání než jako metoda zpětné vazby a prodiskutování problematických aspektů výuky, popř. prostředek pomoci. Jako problém se v tomto ohledu jeví časová zaneprázdněnost učitelů a učitelek a nedostatek síly a motivace k těmto aktivitám.

g. Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učitelské praxe

Z obrázku 4 je patrná velmi silná pozitivní korelace. Existuje korelace mezi krajem původu, krajem studia a krajem, v němž je vykonávána učitelská praxe. Pro absolventy VŠ učitelství platí korelace mezi krajem původu a krajem studia 0,52 a krajem studia a krajem výkonu učitelské praxe 0,34.

Obr. 4 Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učitelé praxe pro cílovou skupinu absolventi VŠ

1.4.2 Požadavky na učitele ZŠ²⁴ – názory ze školské praxe

Osobnost učitele je charakterizována:

- motivací být učitelem,
- empatií,
- svědomitostí,
- temperamentem,
- kreativitou.

Profese učitele ZŠ předpokládá následující způsobilosti:

a. způsobilost odbornou (teoretickou):

- teoretickou připravenost dle jednotlivých oborů (aprobací),
- znalost školských dokumentů, např. RVP (rámcový vzdělávací program) – povinné výstupy, klíčové kompetence, průřezová témata; příklady používaných učebnic,
- znalost základních legislativních předpisů (např. školského zákona, vyhlášky o ZŠ, vzdělávání žáků se SVP (specifické vzdělávací potřeby / speciální vzdělávací potřeby) a žáků nadaných, školní dokumentace aj.).

²⁴ Zpracováno na základě podkladů Mgr. Z. Vrátníkové, ředitelky 13. základní školy Plzeň.

b. způsobilost pedagogicko-psychologickou:

- znalost vývoje pedagogiky,
- znalost podmínek a forem vzdělávání,
- dovednost plánovat výuku – stanovit cíle, postupy, nacházet a využívat mezipředmětové vztahy,
- dovednost hodnotit žáky (znalost forem hodnocení, hodnocení znalostí, dovedností, kompetencí),
- dovednost pracovat s problémovými žáky,
- znalost forem a podmínek integrace žáků (práce se žáky se specifickými poruchami učení, práce s nadanými žáky).

c. způsobilost didaktickou:

- znalost metod, postupů a forem výuky,
- dovednost užívat didaktické pomůcky, zdroje, učební materiály,
- dovednost tvořit výukové pomůcky, pracovní listy, formulovat metodické postupy,
- dovednost pracovat s ICT (Information and Communication Technologies / informační a komunikační technologie) – praktické využití digitální techniky, tvorba DUM (digitální učební materiál).

d. způsobilost manažerskou:

- dovednost vést kolektiv, organizovat a plánovat,
- dovednost řešit problémy,
- dovednost jednat s lidmi, přesvědčovat je o svém názoru,
- dovednost rozvíjet a uplatňovat rétorické schopnosti,
- dovednost spolupráce (práce ve skupinách).

Závěrečná shrnutí a doporučení:

- teoretická příprava studentů v oblasti předmětové odbornosti je obvykle vyhovující,
- teoretická příprava v oblasti pedagogicko-psychologické je většinou vyhovující (je nutné podpořit zařazování modelových situací z praxe vycházejících z teoretických podkladů, hledání různých řešení k problematickým situacím),
- je třeba podpořit praxi v rámci pregraduální přípravy – řešení modelových situací, rozbor různých způsobů řešení,
- je nezbytné podpořit reflektovanou praxi – rozbor výuky, dlouhodobější spolupráci s pedagogy,
- rozvíjet propojení pedagogických praxí s výukou studentů – rozbor zkušeností z praxí na ZŠ v rámci studijní skupiny, řešení situací, hledání východisek,
- zaměřit se na vytváření vlastních postupů, pracovních listů, pomůcek – koncipování studentského portfolia pro praxi.

1.4.3 Požadavky na učitele gymnázií²⁵ – názory ze školské praxe

Odborné znalosti a dovednosti:

- znalosti oboru (předmětová odbornost), oborové didaktiky, znalost učebnic a dalších výukových zdrojů, znalost kurikulárních dokumentů, legislativních norem.

²⁵ Zpracováno na základě podkladů RNDr. J. Hrkalové, ředitelky Gymnázia Oty Pavla v Praze.

Specifické nároky na práci učitele:

- dovednosti v oblasti ICT, psaní na klávesnici, znalost cizího jazyka, administrativní dovednosti.

Plánování:

- práce s cílem hodiny, příprava na hodinu, uplatňování mezipředmětových vztahů, specifika práce žáků s vývojovými poruchami učení.

Metody:

- praktické dovednosti v aktuálně preferovaných metodách, specifika práce s nadanými a handicapovanými dětmi.

Hodnocení:

- metody hodnocení, technické nástroje, hodnocení kompetenčního rozvoje, portfolio, sebehodnocení žáka.

Spolupráce:

- schopnost týmové práce, schopnost komunikace s okolím, řešení problémů, technické nástroje ke komunikaci.

Techniky reflexivní praxe:

- profesní portfolio, vlastní reflexe, využití koučinku a mentorinku, pedagogický výzkum.

Výše uvedené požadavky korespondují s výstupy projektu Q-RAM. V současné době nestačí absolventům fakult vzdělávajících učitele pouze znalosti oboru (předmětové odbornosti), ale je potřeba rozvoj dalších nezbytných kompetencí.

Tomuto tématu byla věnována část konference Asociace ředitelů gymnázií České republiky, která se konala v dubnu roku 2013. Pro konferenci bylo zpracováno dotazníkové šetření, jehož cílem bylo získat informace o základních profesních kompetencích učitelů. Dotazníky byly distribuovány všem ředitelům ZŠ i SŠ prostřednictvím Asociace gymnázií, Asociace ZŠ a zastřešující asociace všech škol CZESHA (Unie školských asociací České republiky). Data byla získána od 830 respondentů.

Z dotazníkového šetření vyplynuly následující závěry týkající se odborných znalostí, odborných dovedností a obecných způsobilostí absolventů fakult vzdělávajících učitele:

Pozitiva:

- velmi dobré odborné znalosti (předmětová odbornost),
- dovednosti v oblasti přípravy na hodinu,
- dobré znalosti cizího jazyka a práce s cizojazyčnými zdroji,
- znalosti obecných metod hodnocení,
- dostatečné zvládnutí rolí v týmové práci a techniky reflexivní praxe.

Negativa:

- nedostačující znalost legislativy,
- nedostatky v oblasti administrativních dovedností,
- nedostačující znalosti plánování práce pro žáky s vývojovými poruchami učení,
- chybějící dovednosti při řešení problémů se žáky, ale zejména s rodiči žáků,
- chybějící znalosti a dovednosti při práci s handicapovanými žáky,

- nedostatky při práci se žákovským portfoliem,
- téměř absolutní neznalost využití koučinku a mentorinku.

1.4.4 Požadavky na učitele SOŠ²⁶ – názory ze školské praxe

Odborné znalosti:

- důkladná a aktuální teoretická připravenost v jednotlivých oblastech vědních disciplín své předmětové aprobace s pochopením souvislostí a přesahem do ostatních oborů a praxe,
- znalost RVP (povinné výstupy, klíčové kompetence, odborné kompetence, průřezová témata) oborů své aprobace,
- znalost vyučovacích (didaktických) postupů a prostředků, interpretace vyučovacích forem a metod,
- vymezení a hodnocení cílů výuky oboru své předmětové aprobace,
- znalost a pochopení kritérií hodnocení a sebehodnocení,
- orientační znalost základních legislativních předpisů (např. školní dokumentace, vyhlášky o ZŠ, školského zákona aj.),
- orientace v problematice sociálně patologických jevů.

Odborné dovednosti:

- transformace znalostí oborů předmětové aprobace v učební obsah odpovídající aktuálnímu stupni vzdělání žáků, jejich vzdělávacím potřebám a podmínkám školy s respektováním všech složek RVP,
- analýza vzdělávacího programu z hlediska očekávaných výstupů z učení v oboru své předmětové aprobace,
- stanovení cílů výuky, kritická analýza vzdělávacího obsahu, aplikace didaktických postupů při strukturování učiva,
- volba forem a metod výuky s ohledem na předmětovou specializaci a na individuální možnosti a potřeby žáků,
- volba učebních pomůcek a prostředků s ohledem na výuku daného oboru,
- aplikace odpovídajících metod hodnocení a sebehodnocení procesu výuky a výsledků učení,
- orientace v informačních zdrojích,
- funkční využití ICT ve výuce ve fázi plánování, realizace a hodnocení výuky,
- kultivovaná komunikace s kolegy, rodiči a žáky.

Zkušenosti ukazují, že výsledky projektu Q-RAM kladou na absolventy učitelství (s ohledem na požadavky praxe) příliš velké požadavky, některé formulované deskriptory nejsou v praxi zásadně vyžadovány, např.:

a. v rovině odborných znalostí:

- orientují se v širokém spektru metod výuky, interpretují a hodnotí výukové strategie a reprezentace ve vztahu k vyučování určitého učiva,
- rozumí teoriím, konceptům a metodám soudobého poznání v pedagogických a psychologických disciplínách vztahujících se k procesu vyučování a učení,
- orientují se v hlavních vývojových trendech evropského školství, v alternativních a inovativních koncepcích vzdělávání.

²⁶ Zpracováno na základě podkladů Mgr. D. Mainze, učitele Střední odborné školy elektrotechnické v Plzni.

b. v rovině odborných dovedností:

- formulují výzkumný problém z oblasti oborové aprobace, oborové didaktiky, pedagogiky a psychologie,
- volí odpovídající výzkumné metody pro řešení výzkumného problému z oblasti oborové aprobace, oborové didaktiky, pedagogiky a psychologie,
- umí prezentovat výsledky svého výzkumu v odborné komunitě.

Závěrečná shrnutí:

- Na některých SOŠ není vždy dostatečně posuzováno, zda učitel ovládá vyučovací metody, naopak jsou požadovány např. zkušenosti s psaním projektů a cení se schopnost získávat další finanční zdroje.
- Efektivnost vyučování je chápána velmi úzce, a to v intencích „obstát u státní maturity“.
- Přínos alternativních vyučovacích metod a forem se spíše podceňuje. Klasické (standardní) vyučovací metody jsou mnohdy pojímány jako ověřená cesta k úspěchu u státní maturity.
- Dril uplatňovaný ve výuce však často vede ke ztrátě zájmu žáků o vzdělávání vůbec, v důsledku toho pak klesá zájem žáků o pokračování studia svého oboru na VŠ.
- Učitelé by se měli umět orientovat v legislativních dokumentech, měli by ovládat schopnost pracovat s ICT. V této oblasti prošly větší proměnou ZŠ a gymnázia (mají i nižší ročníky odpovídající ZŠ), menší proměnou SOŠ. Mezi jednotlivými SOŠ jsou však velké rozdíly vycházející také ze vzdělávací koncepce jednotlivých oborů, závěry proto nelze zcela zobecňovat.

2 Možnosti získání učitelské kvalifikace v České republice

2.1 Možnosti získání učitelské kvalifikace dané zákonem

České právo (zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících) definuje možnosti získání učitelské kvalifikace velmi komplexně. Jelikož existuje větší množství cest pro získání učitelské kvalifikace, pokusili jsme se je pro lepší přehlednost graficky znázornit. Od 1. září 2012 vešla v platnost novela výše uvedeného zákona. Obecně se dá říci, že novela s sebou přináší větší množství možností pro získání učitelské kvalifikace a zvyšuje prostupnost mezi jednotlivými kategoriemi pedagogických pracovníků.

Dle znění zákona o pedagogických pracovnících se stává, zjednodušeně řečeno, kvalifikovaným učitelem na ZŠ, SŠ i VOŠ pouze absolvent magisterského studijního programu. Absolventi a absolventky bakalářského studia v oblasti pedagogických věd tak v podstatě nemohou pracovat jako kvalifikovaní učitelé ZŠ či SŠ (snad s výjimkou praktického vyučování), pokud si jiným studiem nedoplní magisterské vzdělání.

Podíváme-li se podrobněji na staré znění zákona o pedagogických pracovnících, můžeme při jisté míře zjednodušení říci, že čím starší osoby pedagog učí, tím menší vzdělání mu stačí a zejména tím méně pedagogických znalostí potřebuje. Zatímco na ZŠ by měly působit pouze osoby s vysokoškolským vzděláním, na SŠ lze vyučovat určité předměty i se středoškolským vzděláním. Od VOŠ výše mohou učit osoby bez jakéhokoli pedagogického vzdělání. Pro systém je také typická poměrně malá prostupnost učitelů a učitelek mezi jednotlivými stupni. Při vystudování magisterského akreditovaného programu přípravy učitele pro určitý stupeň je v mnoha případech pro výuku na jiném stupni nezbytné doplnit si ještě další vzdělání v bakalářském stupni či v rámci celoživotního vzdělávání. Novela zákona o pedagogických pracovnících měla tento stav změnit.

Nabídka pedagogických oborů je velmi široká, přesto o jejich počtu Akreditační komise neshromažďuje přesná čísla. Je potřeba si navíc uvědomit, že kvalifikovaný učitel nemusí dle zákona o pedagogických pracovnících vystudovat pouze pedagogický obor, ale má i jiné možnosti (v našem průzkumu však drtivá většina mladých učitelů byla absolventy a absolventkami učitelství). Roztříštěnost pedagogických oborů je podtržena neexistencí jednotného standardu požadavků na absolventa těchto oborů. Jelikož školy nemají standard, ke kterému by se měly přibližovat, každá rozvíjí absolventa v trochu jiných kompetencích podle svého nejlepšího přesvědčení.

Pro čtení následujících podkapitol si dovoluujeme upozornit, že se jedná o schematické znázornění, jež nemůže postihovat všechny situace a výjimky. Pro přesnou definici získání učitelské kvalifikace je samozřejmě nutné prostudovat odpovídající část zákona o pedagogických pracovnících, v platném znění.

V níže uvedeném grafickém zobrazení jsou používány tyto zkratky:

AVP – akreditovaný vzdělávací program

CŽV – celoživotní vzdělávání

MZ – maturitní zkouška

PV – pedagogické vzdělání

SOŠ – střední odborná škola

SŠ – střední škola

VOŠ – vyšší odborná škola

VPSV – vzdělávací program středního vzdělávání

VŠ – vysoká škola

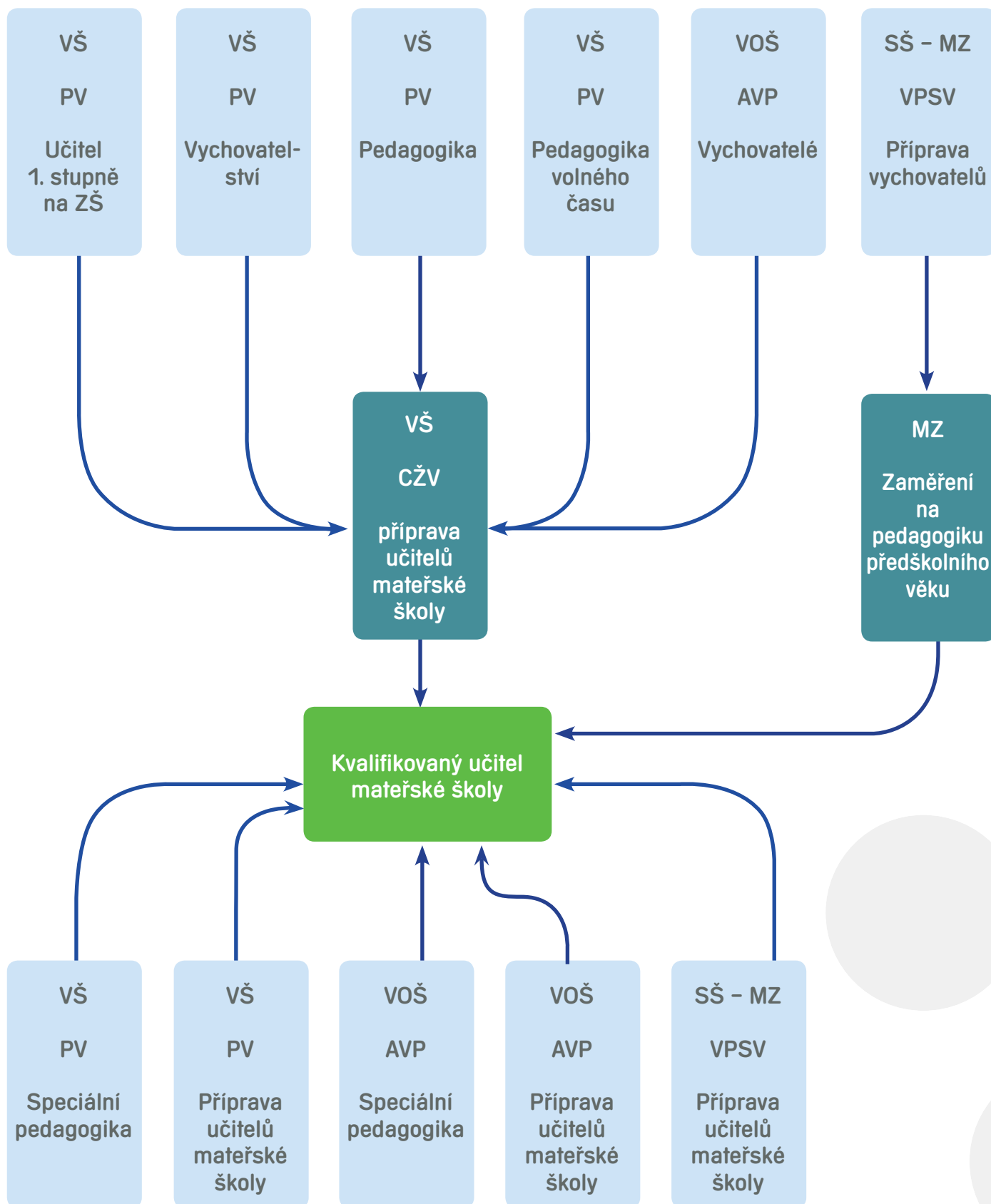
ZŠ – základní škola

ZUŠ – základní umělecká škola

2.1.1 Učitel MŠ

Obr. 5 Možnosti získání kvalifikace učitele mateřské školy dle novely zákona od 1. září 2012

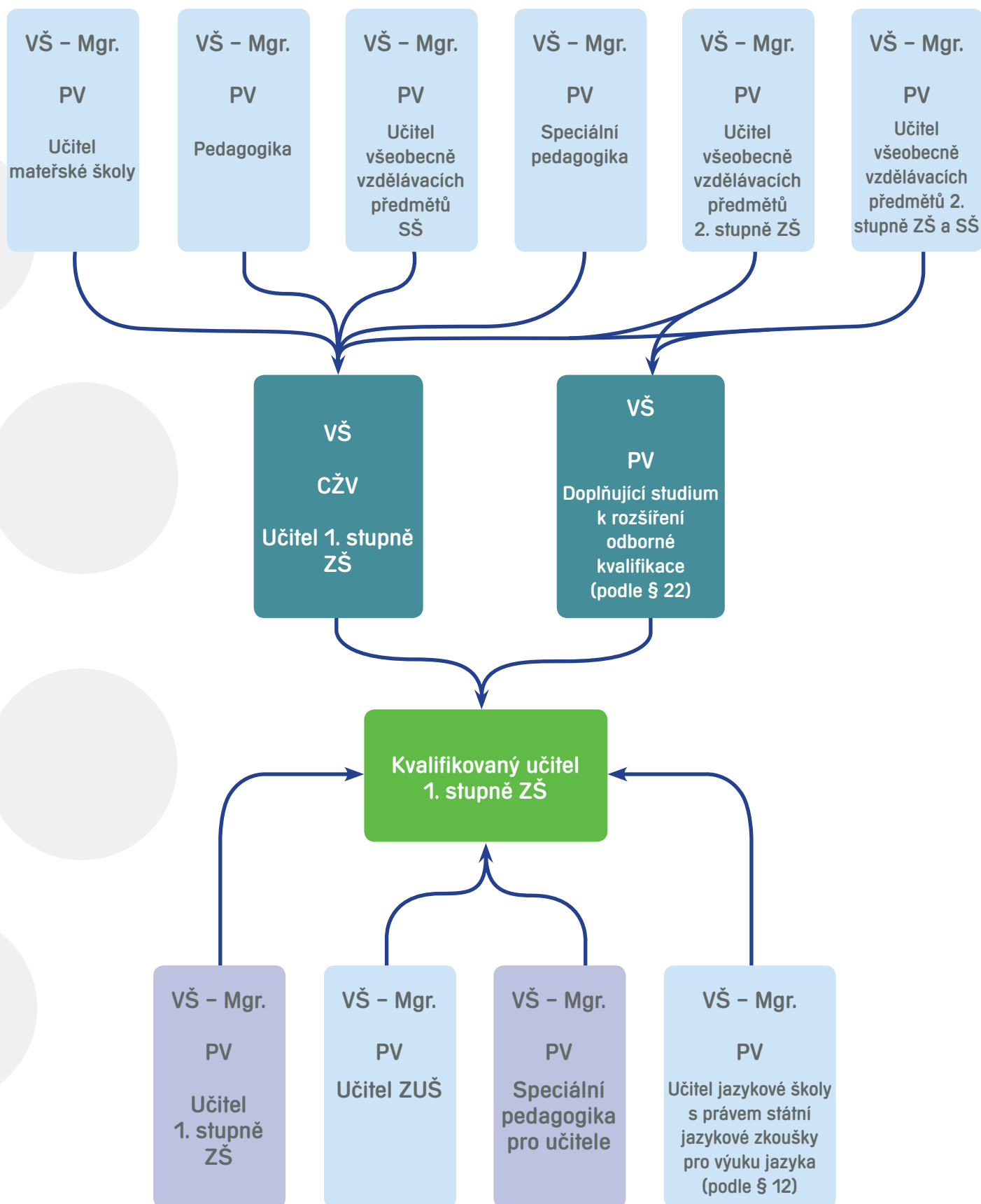
§ 6 Učitel mateřské školy podle novely 2012

2.1.2 Učitel 1. stupně ZŠ

Obr. 6 Možnosti získání kvalifikace učitele pro 1. stupeň ZŠ dle novely zákona od 1. září 2012

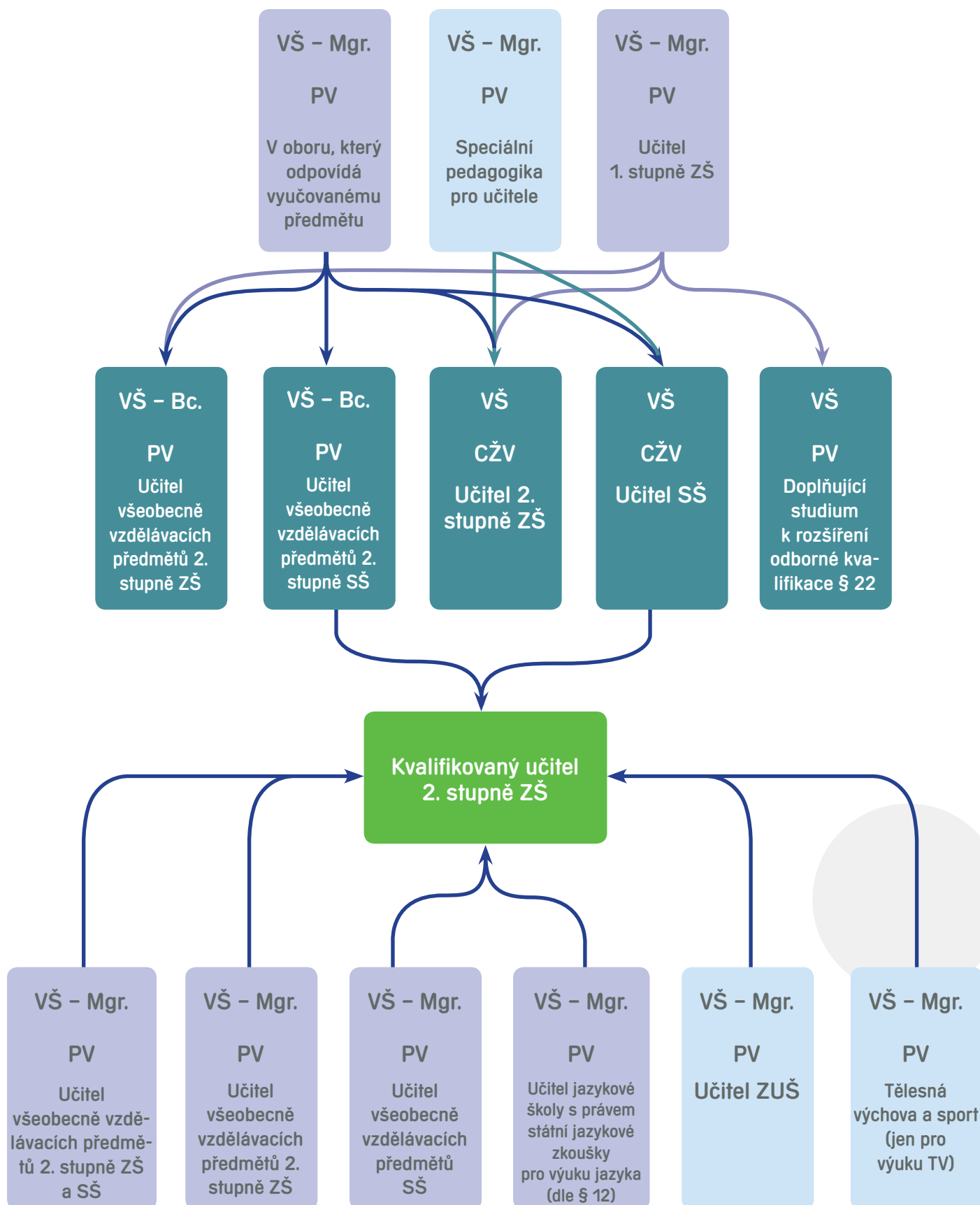
§ 7 Učitel 1. stupně ZŠ podle novely 2012

2.1.3 Učitel 2. stupně ZŠ

Obr. 7 Možnosti získání kvalifikace učitele pro 2. stupeň ZŠ dle novely zákona od 1. září 2012

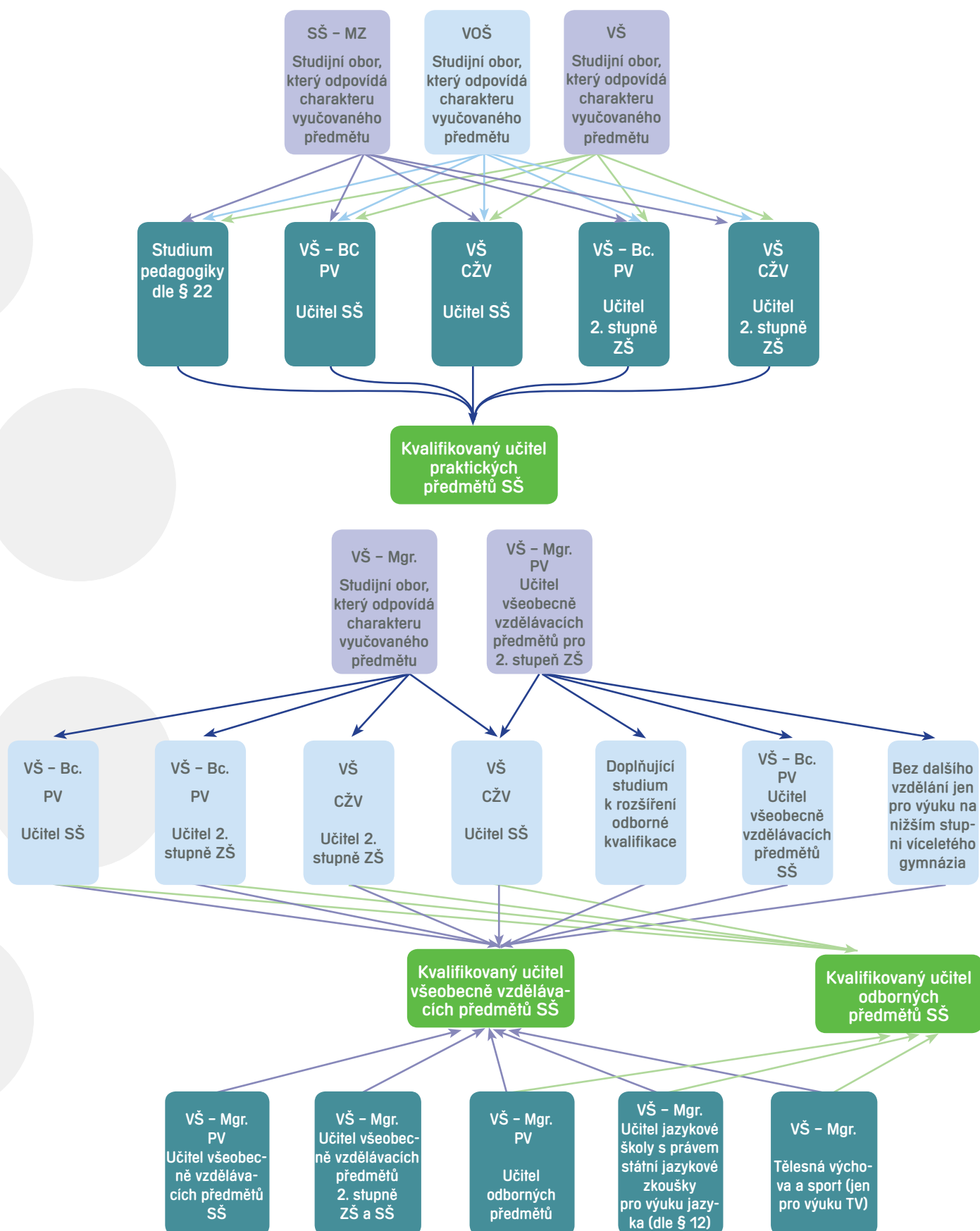
§ 8 Učitel 2. stupně ZŠ podle novely 2012

2.1.4 Učitel SŠ

Obr. 8 Možnosti získání kvalifikace učitele pro SŠ dle novely zákona od 1. září 2012

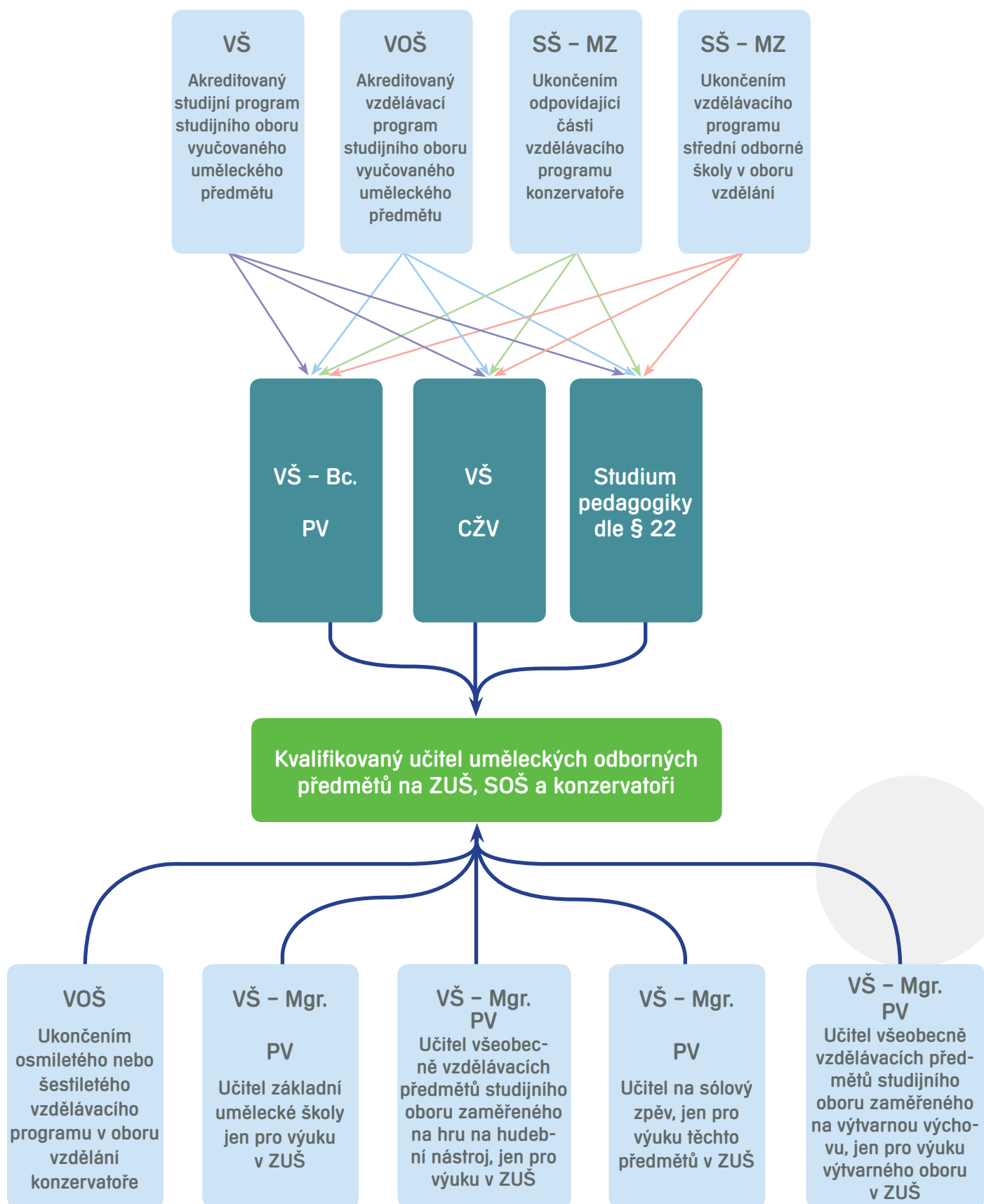
§ 9 Učitel SŠ podle novely 2012

2.1.5 Učitel uměleckých odborných předmětů na ZUŠ, SOŠ a konzervatoři

Obr. 9 Možnosti získání kvalifikace učitele uměleckých odborných předmětů na ZUŠ, SOŠ a konzervatoři dle novely zákona od 1. září 2012

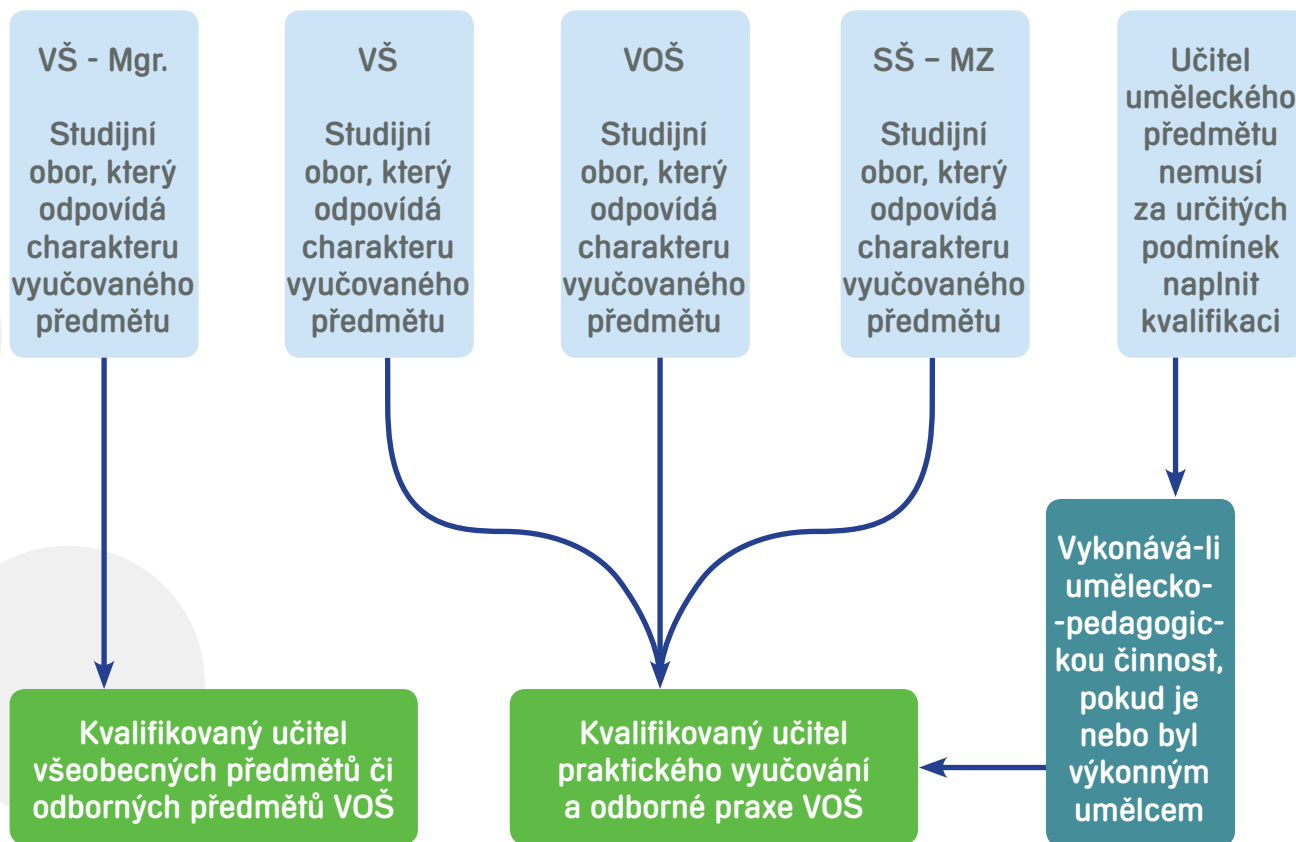
§ 10 Učitel uměleckých odborných předmětů na ZUŠ, SOŠ a konzervatoři podle novely 2012

2.1.6 Učitel VOŠ

Obr. 10 Možnosti získání kvalifikace učitele pro VOŠ dle novely zákona od 1. září 2012

§ 11 Učitel VOŠ podle novely 2012

3 Problémy a návrhy řešení

Následující stanoviska vyplynula z široké diskuse účastníků seminářů, jež byly k problematice přípravy učitelů a požadavků na učitelskou profesi v rámci řešení projektu IPN Kvalita organizovány. Sumarizovány jsou názory zástupců vysokých škol vzdělávajících učitele – pedagogických fakult i ostatních fakult vzdělávajících učitele, Akreditační komise, učitelů a ředitelů různých typů a stupňů škol, ČŠI a zřizovatelů škol.

3.1 Kvalifikovanost – nekvalifikovanost, aprobovanost

Shoda panuje v tom, že problém kvalifikovanosti a nekvalifikovanosti učitelů je úzce spojen s problematikou aprobovanosti a neaprobovanosti, legislativa však pracuje pouze s pojmem kvalifikovanost. Vedle otázky kvalifikovanosti je třeba v maximální možné míře řešit problém aprobovanosti učitelů (byť vždy s ohledem na situaci malých škol a jejich personálního obsazení). Při výuce všeobecně vzdělávacích předmětů vyučovaných na ZŠ a SŠ je aprobovanost jedním ze základních aspektů kvalitní výuky dané disciplíny, a to jednak ve vztahu k předmětové odbornosti, jednak (a to především) ve vztahu ke specifickým oborovým didaktikám.

Mezi pojmy kvalifikovanost a kvalita práce učitele není vždy možné klást rovnítko, jsou jistě jednotlivci, kteří nevykonávají kvalitně svou profesi, byť jsou kvalifikováni. V těchto případech jde ale spíše o selhání jednotlivce, situace je zde srovnatelná s jinými profesemi. V tomto kontextu by problémy pomohl řešit kariérní řád pro učitele.

Legislativní úpravy týkající se možnosti získat plnou učitelskou kvalifikaci musí být prováděny velmi promyšleně, vždy ve vztahu k možným plošným dopadům. Vyhlášky k zákonu o pedagogických pracovnících by neměly být pojímány jako plošný nástroj vytvářející podmínky k získání kvalifikace pro všechny typy a stupně škol. Z tohoto pohledu je nutno vnímat novelu zákona č. 329/2013 Sb. Právě jako plošný nástroj k získání učitelské kvalifikace ji VŠVU většinou odmítají, protože nemohou zodpovídat za kvalitu absolventů těchto programů. V individuálních případech (např. u učitelů cizích jazyků) ji ale lze akceptovat.

Informální a neformální vzdělávání není dosud zakotveno legislativně. Pokud by byly přijaty principy výstupů z učení, mohly by se tyto typy vzdělávání stát významným faktorem v procesu získávání a doplňování kvalifikace.

Je třeba zpracovat databázi učitelů v České republice a jednotlivých regionech, jejíž součástí by byla jednak jejich věková struktura, jednak údaje o jejich aprobovanosti (sama tzv. kvalifikovanost nestačí). Takto připravená databáze spolu s věrohodnými a aktualizovanými údaji o počtech absolventů škol připravujících učitele (opět podle aprobací) a s demografickými daty by umožnily lépe odhadnout vývoj a plánovat nabídku studijních oborů i další činnosti na fakultách připravujících učitele.

3.2 Strukturované studium, prostupnost studia

Popis a analýza modelů učitelského studia na různých VŠ a jejich fakultách, jež byly provedeny v rámci řešení IPN Kvalita, potvrdily rozmanitost pojetí a rozdílný stupeň uplatnění principů Boloňského procesu. Diskuse se zástupci VŠVU ukázaly názorové rozdělení VŠVU na zastánce neděleného magisterského učitelského studia a ty, kteří připravili, inovují a realizují jiný způsob procesu přípravy učitelů. Preference určitého modelu je do značné míry determinována postavením fakult vzdělávajících učitele uvnitř dané VŠ. Jestliže nebyla vytvořena nová koncepce přípravy učitelů a zajištěna prostupnost zejména uvnitř dané VŠ, pak rozdělení studia na dvě části přineslo fakultám připravujícím učitele více problémů než ostatním oborům VŠ (např. problém kompetencí absolventa bakalářského studia a jeho uplatnění, problém koncepce následného magisterského studia, snížení procenta počtu studentů přijímaných do navazujícího magisterského studia, nedostatečná připravenost některých studentů z předchozího studia, nižší rozsah specifické didaktické přípravy a praxe, omezené možnosti ověření způsobilosti a speciální přípravy na vykonávání profese v současných měnících se podmínkách školního prostředí). Na druhé straně je podle dílčích výzkumů dělená forma studenty žádána, k volbě učitelského studia přistupují informovanější a osobnostně vyzrálejší. Nikdy nebyla provedena komplexní analýza dopadů struktury učitelského studia, jeho pozitivních a negativních stránek.

Určité riziko v sobě skrývá diverzifikace VŠ. Některé VŠ uvažují pouze o magisterském stupni vzdělávání, bakaláři se nechtějí zabývat. To může vést k nárůstu počtu „jednooborových“ učitelů, jejichž uplatnitelnost v praxi je velmi problematická. Vzdělávání na VŠ poskytující bakalářský stupeň studia může v takovém případě postrádat motivační složku pro studium učitelství.

Návrh řešení:

- MŠMT – Přijmout použitelnou rámcovou základní normu pro proces přípravy učitele, profil absolventa a jeho kompetence, stanovit standardy kvality práce učitele, kariérní řád, koncipovat celoživotní vzdělávání.
- MŠMT, VŠVU – Vyhodnotit restrukturalizaci studijních programů přípravy učitelů vzhledem k zamýšlenému minimálnímu standardu kvality práce učitele.
- VŠVU – Precizovat studijní zátěž vyjádřenou kredity ECTS²⁷ (European Credit Transfer and Accumulation System / Evropský kreditní systém) se zřetelem na celkovou strukturu studijního programu vedoucího k přípravě kvalitního učitele. Transparentní vyjádření hodinové zátěže počtem kreditů ECTS, přiřazených k výsledkům učení, by zároveň umožnilo posoudit, jak je studijní program zaměřen, zda akcentuje přípravu učitelství. Z hodnocení dosažených výsledků učení by měly vyplynout nástroje k zabezpečení kvality, odpovídající podmínkám národního rámce kvalifikací navazujícího na evropské standardy vzdělávání.

3.3 Struktura studijních plánů učitelských oborů

Existuje řada modelů studijních programů, jež jsou koncipovány jako učitelské. Rozdílnost se projevuje nejen na úrovni různých VŠ a fakult, které vzdělávají učitele, ale i uvnitř jedné VŠ či fakulty. Primárně je to odrazem legislativy, jež stanoví velmi rozmanité cesty vedoucí k získání učitelské kvalifikace. Zároveň se v daném stavu ukazuje nejednotnost v chápání kompetencí, kterých by měl absolvent učitelského studijního programu dosáhnout. V minulosti se snahy o sjednocení učitelské přípravy promítly do dokumentu Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol z roku 2004, jež byla zpracována grémiem odborníků a redakčně upravena prof. Marešem. Tehdy stanovený kvantitativní podíl jednotlivých složek učitelského vzdělávání, vyjádřený v procentech a v počtech získaných kreditů za jejich absolvování, obecně nebyl akademickou veřejností přijat. Koncepce nebyla uplatňována ani při tvorbě a akreditaci všech učitelských studijních programů.

V současnosti lze konstatovat shodu v názoru na specifické vnitřní členění učitelských studijních programů: je nezbytné, aby v nich byla zastoupena složka předmětové oborové, pedagogicko-psychologická, všeobecně kultivující, oborově didaktická a pedagogická praxe. Shoda je i v názoru, že významné místo v učitelské odbornosti zaujímá oborová didaktika a řízená pedagogická praxe vhodně propojená zejména s pedagogicko-psychologickými předměty i s obecnou a oborovou didaktikou. Pro skladbu učitelských programů je určující, aby byly formulovány, dohodnuty a obecně přijaty kompetence absolventa. Je vhodné vyjádřit je v kategoriích výstupů z učení propojených se stanovenými postupy vzdělávání a zvláště s postupy hodnocení, kterými lze ověřit dosažení přesně a konkrétně formulovaných odborných znalostí, dovedností a kompetencí ve všech složkách učitelského vzdělávání. Při vymezení kompetencí absolventa učitelských studijních programů je třeba sledovat potřeby školské praxe, ale zároveň vycházet z obecně platného smyslu vysokoškolského univerzitního studia – nejedná se o vzdělávání, jež slouží okamžitým potřebám konkrétních zaměstnavatelů (tedy konkrétních škol). Lze prohlásit, že rozdílné modely učitelské přípravy je možné přijmout, pokud budou sledovat společný cíl vyjádřený v jejich výstupech z učení.

3.4 Příprava učitelů pro různé typy škol

VŠVU připravují kvalifikované učitele pro různé typy škol, pro odlišné aprobace podle předmětů a pro určité stupně vzdělávání. Vzhledem k rozmanitosti způsobů přípravy by nebylo vhodné vytvářet koncepci tzv. univerzálního učitele vybaveného stanoveným podílem obecných pedagogicko-psychologických kompetencí a odlišovat pouze rozsah a obsah oborové přípravy a oborové didaktiky. Je nutno respektovat jak přípravu v aprobaci podle předmětu, tak stupeň školy. Jestliže bude ve studijním programu pregraduální přípravy koncipován obor společně pro SŠ a ZŠ, musí být v plánu zahrnuta oborová didaktika pro oba stupně škol.

Za kvalitu přípravy studenta připravujícího se na učitelské povolání a za jeho způsobilost by měla být odpovědná VŠVU, která by se i nadále měla podílet na dalším zvyšování kvalifikace a učitelských dovedností svých absolventů. Měla by uvážlivě sama přistupovat k regulaci počtu studentů na základě relevantních dat a s ohledem na potřeby daného regionu vytvářet nabídku studijních oborů s předpokladem uplatnění absolventů na trhu práce.

²⁷ Evropský kreditní systém zavedený na základě Boloňských dohod z roku 1999.

3.5 Standard učitele, profil absolventa

Shodné stanovisko lze nalézt v tom, že je třeba urychleně dokončit a implementovat kariérní řád pro učitele jako nástroj pro zkvalitnění učitelského stavu, pro zvýšení jeho vážnosti a prestiže, jako nástroj pro soustavné a systematické zvyšování kvality učitelů. Současně je nezbytné vytvořit také kariérní řád pro ředitele škol (nově definovat jejich role). Základním problémem při definování a popisu úrovně absolventů VŠVU se ukazuje mimo jiné neexistence vymezení standardu. Standard učitele je vnímán jako nástroj pro dosahování, udržování a zvyšování kvality práce učitele, postihuje i rozsah působení učitele v systému.

V návaznosti na vytvořený standard učitele bude možné definovat minimální výstupní požadavky na absolventy VŠVU, a to s pomocí zpracovaných a přesně definovaných závěrů IPN Q-RAM. V uvedeném projektu byly přesně popsány výstupy z učení jednotlivých studijních programů a oborů v oblasti vzdělávání vycházející z obecného popisu výstupů bakalářských a magisterských studijních oborů. Na bázi takto definovaných výstupů je zřejmé a jednoznačné, které kompetence musí mít absolvent VŠVU. Prostřednictvím přesně vymezených stupňů vznikajícího kariérního systému bude stanoveno, jaké kompetence jsou součástí standardu učitele.

Do popředí se dostává význam tzv. adaptační fáze ve vývoji učitelského kurikula, tj. fáze bezprostředně po ukončení VŠVU a při zahájení učitelské práce. Zejména v tomto období se ukazuje jako nezastupitelná role uvádějícího učitele, ale také role VŠVU. VŠVU musí hrát stěžejní roli v implementaci kariérního systému, hlavně v roli garantů vzdělávacích aktivit svázaných s dalším vzděláváním učitelů (ale i se vzděláváním hodnotitelů zařazovaných do atestačních komisí).

3.6 Motivace ke studiu učitelství a k výkonu učitelské profese

Zvýšení motivace studentů ke studiu učitelství a k výkonu učitelské profese souvisí s řadou problémů a současně s neexistencí systematických procesů, jež by ji pomáhaly zvyšovat. Jako zásadní se jeví nutnost zvýšení prestiže učitelské profese v nejširších souvislostech, a to jak se zřetelem k ekonomickým aspektům, tak s důrazem na zvýšení společenské autority učitele.

Volbu učitelského studia mnohdy ovlivní pozitivní osobní zkušenost středoškolského studenta s vlastním učitelem jako s profesním vzorem. Častým motivačním faktorem je zapojení adeptů učitelství do volnočasových aktivit (dětské tábory, Sokol atd.).

Je důležité, aby již do bakalářského stupně studia vedoucího k získání učitelské kvalifikace byly zařazeny předměty zaměřené na pedagogicko-psychologickou a obecně didaktickou problematiku, které posilují motivaci k dalšímu studiu. Klíčovou motivační roli bezprostředně po absolvování VŠVU sehrává uvádějící učitel. Negativně působí skutečnost, že absolvent VŠVU je často hned na počátku své profesní dráhy konfrontován s řadou problémů na trhu práce (neexistující přehled o potřebě učitelů jednotlivých aprobací v regionu, obsazování volných míst nekvalifikovanými učiteli apod.).

3.7 Akreditace učitelských oborů

Shodné názory panují v tom, že akreditační proces učitelských oborů je v dnešní době velmi složitý. Učitelské studijní obory jsou předkládány komisím pro jednotlivé vědní obory (např. matematika, chemie), komisi pro pedagogiku, psychologii a kinantropologii a dále komisi pro oborové didaktiky. Požadavky jednotlivých komisí jsou mnohdy velmi rozdílné, často i protichůdné. Z pozice zástupců odborných komisí je ve studijním plánu např. málo odbornosti předmětové, z pozice komise pro pedagogiku málo předmětů pedagogicko-psychologických atd. S ohledem na počet kreditů (zvláště v navazujících studijních programech) se to často stává neřešitelným problémem. Jako východisko není přijímáno kvantitativní (procentuální, kreditové) vymezení poměru předmětové odbornosti a pedagogicko-psychologického a didaktického základu.

Všeobecnou shodu vykazuje přesvědčení, že naprosto nezastupitelnou složku oborů vedoucích k učitelské kvalifikaci představují oborové didaktiky. Je kladen důraz na kvalitní vyučující těchto disciplín, na jejich aktivní kontakt se školskou praxí, na propojení obecné a oborové didaktiky s praxí. Stoupá význam kvalitně řízené pedagogické praxe doplněné o reflektivní složku. Nemusí vždy jít o kvantitativní nárůst hodin praxe, ale nezbytná je analýza výstupů pod vedením zkušených didaktiků a v součinnosti se zkušenými učiteli (opět se ukazuje potřeba provázanosti s kariérním řádem pro učitele).

Dlouhodobě neřešeným problémem zůstává podpora vysokoškolských pracovišť, jež by získala práva habilitačních řízení v oborových didaktikách. Jen to je cesta k posílení prestiže učitelských oborů, a to ve vztahu k akreditačním aspektům, ale také ve vztahu k obsahovému zaměření, smyslu a svébytnosti učitelského vzdělávání.

Do strategie MŠMT musí být nutně zahrnuta podpora vytvoření funkčního systému pedagogických praxí s návazností na výuku, s reflexí, s účastí vynikajících odborníků ze školské praxe (návaznost na kariérní systém).

ZÁVĚR

Uvedené problémy, které byly identifikovány v průběhu řešení projektu a k nimž se vyjadřovali účastníci diskuse z nejrůznějších zainteresovaných skupin, poukazují na slabé stránky současného systému vzdělávání učitelů. K nejzávažnějším patří neexistence standardu učitele a standardu absolventa studijních programů učitelství, nízká motivovanost ke studiu učitelství a k vykonávání učitelské profese, relativní odtrženost učitelského studia od školské praxe, povrchní a kampaňovité řešení problému kvalifikovanosti učitelů bez vztahu k řešení problému aprobovanosti a bez návaznosti na dlouhodobé sledování potřeb školského terénu, nízká a stále klesající prestiž učitelské profese.

Výstupy projektu IPN Kvalita předkládají některé možnosti řešení, tedy příležitosti dané současným stavem: užití metodiky výstupů z učení a jejich propojení s metodami vzdělávání a hodnocení pro formulování standardu absolventa učitelství, v souvislosti s tím i řešení akreditace studijních programů učitelství na základě naplňování stanovených výstupů z učení absolventa učitelského studijního programu, přijetí kariérního řádu pro učitele, akceptování specifických kritérií hodnocení VŠVU, jež zohledňují systematické propojení vzdělávání učitelů se školskou praxí.

V některých případech (klesající prestiž učitelského povolání, sledování kvalifikovanosti a aprobovanosti učitelů ve školském terénu) lze hovořit o ohrožení, a to zejména nebude-li nalezeno a přijato řešení v celospolečenském měřítku, resp. ve vzdělávací politice státu.

POUŽITÉ POJMY

Adaptační fáze	Počáteční působení v učitelské praxi po absolvování studia, trvající průměrně jeden až dva roky. V současnosti není definována legislativní normou, její vymezení a konkrétní charakteristiku předpokládá kariérní řád.
Aprobační předměty	Vyučovací předměty, pro jejichž výuku je učitel kvalifikován.
Aprobovanost	Způsobilost, kvalifikovanost učitele pro výuku na určitém stupni škol, resp. pro výuku určitých předmětů.
Celoživotní vzdělávání	Veškeré účelné formalizované i neformální činnosti související s učením, jež se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů. Nahrazuje se pojmem celoživotní učení, který zdůrazňuje aktivní roli učícího se.
Doplňující pedagogické studium	Doplňující pedagogické studium je specializovaným studiem, kdy účastník získává ve svém oboru další nebo vyšší kvalifikaci. Doplnující pedagogické studium představuje jednu z forem celoživotního vzdělávání. Je akreditováno podle § 25 odst. 1 a 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
Fakultní škola	Mateřská škola, ZŠ či SŠ, s níž VŠVU (fakulta) uzavírá dohodu o vzájemné spolupráci. Většinou na ní probíhá pedagogická praxe, někdy je spolupráce prohloubena i o spolupráci v oblasti výzkumu a celoživotního vzdělávání. Statut tzv. „fakultní školy“ není dosud vymezen žádnou legislativní normou.
Hodnoticí kritéria	Popisy toho, co má student dělat, aby dosáhl určitých měřitelných výstupů z učení.
Hodnoticí metoda	Postup, jímž je zjišťováno, že student dosáhl stanovených hodnoticích kritérií.
Informální vzdělávání – informální učení	Jakékoliv získávání vědomostí, osvojování si dovedností, postojů a kompetencí, neorganizované, zpravidla nesystematické a institucionálně nekoordinované, spontánní a nemající charakter záměrného učení.
Kariérní řád pro učitele – kariérní systém pedagogických pracovníků	Dokument, jenž upravuje postavení vysokoškolsky vzdělaných učitelů. Pravidelně hodnotí jejich pracovní výkon, tvůrčí činnost a dosažené výsledky. Pracovníci jsou na bázi hodnocení zařazováni do kvalifikačních stupňů. Dosud není vymezen legislativní normou.
Kompetence	Soubor způsobilostí, vědomostí, znalostí, schopností, kognitivních i praktických dovedností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jednotlivce a jeho adekvátní uplatnění ve společnosti.
Kredit ECTS	Je odvozen z pracovní zátěže studenta nutné pro získání stanovených výstupů z učení. Jeden kredit ECTS odpovídá 25–30 hodinám práce.

Kurikulum	Dokument stanovující cíle a obsah nějakého vzdělávání, jeho očekávané výstupy a způsoby hodnocení.
Kvalifikovanost učitelů	Je stanovena zákonem č. 563/2004 Sb. jako soubor předpokladů pro výkon činnosti pedagogických pracovníků.
Národní rámec kvalifikací terciárního vzdělávání	Kvalifikační rámec v České republice, který rozsahem odpovídá QF-EHEA (Qualifications framework in the European Higher Education Area / Rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání). Je nástrojem pro vývoj a zajišťování kvality kvalifikací v terciárním vzdělávání na základě prokazovaných znalostí, dovedností a způsobilostí absolventů.
Neformální formy dalšího vzdělávání – neformální vzdělávání	Zahrnuje jakékoliv formy organizovaného vzdělávání, jež nevede k získání uceleného stupně vzdělání.
Nekvalifikovaný učitel	Učitel, který nesplňuje podmínky pro kvalifikovanost stanovenou zákonem.
Oblast vzdělávání	Ucelený a vzájemně související úsek terciárního vzdělávání, v jehož rámci vznikají a realizují se studijní programy. Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání popisuje oblasti vzdělávání především vymezením odborných znalostí a odborných dovedností, které jsou pro danou oblast vzdělávání typické.
Pedagogická praxe	Forma odborného vzdělávání, jež se uskutečňuje na školách různého typu. Je povinnou součástí studijního programu, realizuje se v různých formách.
Postgraduální příprava (vzdělávání) učitelů	Další vzdělávání učitelů, které navazuje na ukončené vysokoškolské studium. Cílem je komplexní profesní rozvoj učitele. Zahrnuje jednak kvalifikační vzdělávání, jež směřuje k získání, rozšíření a doplnění vzdělání, k získání specializace, jednak průběžné vzdělávání, které je realizováno nejrůznějšími formami (vzdělávací programy, systematická metodická činnost konzultačních center, uvádění začínajících učitelů apod.).
Pregraduální příprava (vzdělávání) učitelů	Bakalářské a magisterské studium, které vede k získání vysokoškolské učitelské kvalifikace.
Specifické vzdělávací potřeby – speciální vzdělávací potřeby	Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami je nutné věnovat zvýšenou péči. Dělí se na žáky se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním a se sociálním znevýhodněním. Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje školský zákon č. 561/2004 Sb. v § 16, vyhláška MŠMT České republiky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, a novela této vyhlášky – vyhláška č. 147/2011 Sb.
Standard kvality učitelské profese	Kritéria, jež sjednotí úroveň kvality učitele. Popisují vědomosti, dovednosti, schopnosti, kompetence, postoje a hodnoty, které učitel potřebuje k řádnému vykonávání své profese. Standard kvality učitelské profese je chápán jako sjednocující rámec pro vymezení profilu absolventa studia učitelství na fakultách připravujících učitele. Dosud nebyl stanoven.

Strukturace studia	Vysokoškolské studium založené na třech cyklech – bakalářském, magisterském a doktorském, přičemž každý cyklus je popsán deskriptory, jež vychází z výstupů z učení. Jedná se o základní rys společného Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání.
Studijní obor	Specifikace zaměření studijního programu, která koresponduje s určitým vědním oborem. Studijní obory v rámci studijního programu jsou charakterizovány dílčími odlišnými výstupy z učení, zejména v kategorii odborných znalostí.
Studijní program	Soubor výstupů z učení a jim odpovídajících metod výuky a hodnocení, jež jsou v daném kreditovém rozsahu dle ECTS předepsány k získání kvalifikace v jednom nebo více oborech studia.
Studijní zátěž – pracovní zátěž	Vyjadřuje dobu, kterou student běžně potřebuje k tomu, aby absolvoval činnosti související s učením (přednášky, semináře, projekty, samostudium, praxe, zkoušky), jež jsou nezbytné pro dosažení očekávaných výstupů z učení.
Školská praxe	Souhrnně označuje jednotlivé typy a stupně škol, školských zařízení a všech institucí, které buď zajišťují přímou vzdělávací činnost, nebo se na ní podílejí její podporou či monitorováním.
Uvádějící učitel	Učitel pověřený všestrannou pomocí absolventovi VŠVU v adaptační fázi. Nej-různějšími formami (vzájemné hospitace, neformální konzultace, společné řešení problémů apod.) pomáhá absolventovi zvládnout počáteční období jeho profesního působení.
Výstupy z učení	Formulace toho, co student zná, čemu rozumí, co je schopen dělat po skončení jakéhokoliv procesu edukace (vzdělávání).

SEZNAM ZKRATEK

ACSA	Akademické centrum studentských aktivit
AEHESIS	Aligning a European Higher Education Structure In Sport Science / Zařazení evropského vysokého školství do struktury sportovních věd
AVP	Akreditovaný vzdělávací program
CEFIF	Centrum fiktivních firem
CZESHA	Unie školských asociací České republiky
CŽV	Celoživotní vzdělávání
ČŠI	Česká školní inspekce
ČVUT	České vysoké učení technické v Praze
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
DDM	Dům dětí a mládeže
DPS	Doplňující pedagogické studium
DUM	Digitální učební materiál
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System / Evropský kreditní systém
EFQM	European Foundation for Quality Management / Evropská nadace pro management kvality
EU	European Union / Evropská unie
FAV	Fakulta aplikovaných věd
FF	Filozofická fakulta
FFÚ	Fakulta financí a účetnictví
FI	Fakulta informatiky
FP	Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
FPE	Fakulta pedagogická
FSpS	Fakulta sportovních studií
FSS	Fakulta sociálních studií
FRVŠ	Fond rozvoje vysokých škol
FVTM	Fakulta výrobních technologií a managementu
GA ČR	Grantová agentura České republiky
ICT	Information and Communication Technologies / Informační a komunikační technologie
IGIP	Internationale Gesellschaft für Ingenieurpädagogik / Mezinárodní společnost pro inženýrskou pedagogiku
IPN	Individuální projekt národní
ISCED 97	International Standard Classification of Education / Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání
ITV	Instituce terciárního vzdělávání
JA	Junior Achievement
JASPEX	Jazyková speciální příprava expertů
KA1B	Klíčová subaktivita Fakulty připravující učitele
KA3	Klíčová aktivita Komplexní hodnocení kvality
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Masarykova univerzita

MÚVS	Masarykův ústav vyšších studií
MZ	Maturitní zkouška
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development / Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PdF	Pedagogická fakulta
PF	Pedagogická fakulta
PřF	Přírodovědecká fakulta
PV	Pedagogické vzdělání
QF-EHEA	Qualifications framework in the European Higher Education Area / Rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Q-RAM	Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání
RVP	Rámcový vzdělávací program
SOŠ	Střední odborná škola
SOU	Střední odborné učiliště
SŠ	Střední škola
SVP	Specifické vzdělávací potřeby / Speciální vzdělávací potřeby
TUL	Technická univerzita v Liberci
UHK	Univerzita Hradec Králové
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
VOŠ	Vyšší odborná škola
VPSV	Vzdělávací program středního vzdělávání
VŠ	Vysoká škola
VŠE	Vysoká škola ekonomická v Praze
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
VŠVU	Vysoká škola vzdělávající učitele
VUT	Vysoké učení technické v Brně
VVŠ	Veřejná vysoká škola
ZČU	Západočeská univerzita v Plzni
ZŠ	Základní škola
ZUŠ	Základní umělecká škola

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obr. 1	Vnímání začínajícího učitele / začínající učitelky za celou populaci vzorku (Sémantický diferenciál)
Obr. 2	Vnímání začínajícího učitele / začínající učitelky podle cílových skupin (Sémantický diferenciál)
Obr. 3	Připravenost nových absolventů / absolventek na učitelské povolání (odpovědi za celou populaci vzorku)
Obr. 4	Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učitelské praxe pro cílovou skupinu absolventi VŠ
Obr. 5	Možnosti získání kvalifikace učitele mateřské školy dle novely zákona od 1. září 2012
Obr. 6	Možnosti získání kvalifikace učitele pro 1. stupeň ZŠ dle novely zákona od 1. září 2012
Obr. 7	Možnosti získání kvalifikace učitele pro 2. stupeň ZŠ dle novely zákona od 1. září 2012
Obr. 8	Možnosti získání kvalifikace učitele pro SŠ dle novely zákona od 1. září 2012
Obr. 9	Možnosti získání kvalifikace učitele uměleckých odborných předmětů na ZUŠ, SOŠ a konzervatoři dle novely zákona od 1. září 2012
Obr. 10	Možnosti získání kvalifikace učitele pro VOŠ dle novely zákona od 1. září 2012
Obr. 11	Koncepce přípravy učitelů na UJEP
Obr. 12	Struktura učitelské přípravy na UJEP
Tab. 1	Shrnutí minimálních požadavků na základní složky učitelské přípravy
Tab. 2	Rozdělení respondentů podle sociodemografických charakteristik v souboru
Tab. 3	Přehled vzdělávacích složek jednooborového navazujícího magisterského studijního programu Učitelství pro SŠ na FF MU
Tab. 4	Přehled vzdělávacích složek dvouoborového navazujícího magisterského studijního programu Učitelství pro SŠ na FF MU
Tab. 5	Struktura bakalářského studia na PřF MU
Tab. 6	Struktura navazujícího magisterského studia na PřF MU
Tab. 7	Struktura bakalářského studia na PdF MU
Tab. 8	Struktura navazujícího magisterského studia na PdF MU
Tab. 9	Přehled studijních oborů a programů nabízených v roce 2013/14 na TUL
Tab. 10	Kombinace oborů se zaměřením na vzdělávání otevírané v roce 2013/14 (prezenční studium) na FP TUL
Tab. 11	Povinné předměty a bloky povinné volitelných předmětů pedagogicko-psychologického modulu na FP TUL
Tab. 12	Další povinné součásti společného základu na FP TUL
Tab. 13	Přehled povinných předmětů studia pro 2. stupeň ZŠ na FP TUL
Tab. 14	Členění kreditní a hodinové dotace v bakalářském a navazujícím magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK
Tab. 15	Rozvržení předmětů v bakalářském a navazujícím magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK
Tab. 16	Členění kreditní a hodinové dotace v magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK
Tab. 17	Rozvržení předmětů v magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK
Tab. 18	Výsledky východisek přípravy reakreditace učitelských studií na PF UJEP
Tab. 19	Stratifikace přípravy budoucích učitelů na PF UJEP
Tab. 20	Bakalářské studijní programy na FPE ZČU
Tab. 21	Navazující magisterské studium Učitelství pro 2. stupeň ZŠ dvouoborové na FPE ZČU
Tab. 22	Navazující magisterské studium Učitelství pro SŠ dvouoborové na FPE ZČU
Tab. 23	Bakalářské studium Učitelství praktického vyučování v ekonomickém vzdělávání na FFÚ VŠE
Tab. 24	Navazující magisterské studium Učitelství ekonomických předmětů pro SŠ na FFÚ VŠE
Tab. 25	Koncepce bakalářského studia na MÚVS ČVUT
Tab. 26	Struktura a organizace studia na VUT

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

AKADEMICKÉ CENTRUM STUDENTSKÝCH AKTIVIT. ACSA: *Akademické centrum studentských aktivit* [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://acsa.cz/main/index.php>

AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Doporučení stálé pracovní skupiny Akreditační komise pro obory pedagogické, psychologické a kinantropologické k předkládání strukturovaných učitelských programů* [online]. 2013 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standarty-pro-posuzovani-zadosti/219-pozadavky-na-doplnujici-informace-pro-akreditace-strukturovanych-ucitelskych-programu.html>

AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Stálá pracovní skupina AK pro oborové didaktiky* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standarty-pro-posuzovani-zadosti/264--standarty-pro-garance-studijnich-programu.html>

AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standarty Akreditační komise pro posuzování garancí studijních programů docenty nebo profesory* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standarty-pro-posuzovani-zadosti/264--standarty-pro-garance-studijnich-programu.html>

AKREDITAČNÍ KOMISE ČESKÁ REPUBLIKA. *Standarty Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standarty-pro-posuzovani-zadosti/83-standarty-pro-studijni-programy.html>

Commission Staff Working Document: Supporting the Teaching Professions for Better Learning Outcomes. In: *EUR-Lex* [online]. Strasbourg: European Commission, 2012. 65 s. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0374:FIN:EN:PDF>

COUFALOVÁ, Jana, ed. *Redukce bariér při získávání učitelské kvalifikace*. Sborník z konference ESF. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7043-697-4.

COUFALOVÁ, Jana a Jana VAŇKOVÁ. Může vysoká škola připravit kvalitního učitele?. In: *Hledisko kvality v přípravě učitelů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010, s. 27–32. ISBN 978-80-7043-869-5.

HNILICA, J., P. PABIAN A T. HÁJKOVÁ, eds. *Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání České republiky. 3. díl, Zkušenosti a doporučení*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. 98 s. ISBN 978-80-87601-11-2.

CHVÁL, Martin et al. *Školy na cestě ke kvalitě: systém podpory autoevaluace škol v ČR*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 252 s. ISBN 978-80-86856-90-2.

Key Data on Teachers and School Leaders in Europe. 2013 Edition. Eurydice Report [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, ©2013. 140 s. [cit. 2014-04-09]. ISBN 978-92-9201-412-4. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/151EN.pdf

Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/ak/koncepce1.htm>

KOŠTÁLOVÁ H., M. PÍŠOVÁ A K. RÝDL et al. Stanovisko pracovní skupiny k tvorbě „Standardu kvality profese učitele“ k zastavení práce na tomto klíčovém dokumentu. In: *Česká škola* [online]. 2009 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/10/stanovisko-pracovni-skupiny-k-tvorbe.html>

MCKINSEY & COMPANY. *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení* [online]. Praha, 2010. 57 s. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.aktivniskoly.cz/news/Kinsey%20-%20Edu%20report.pdf>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2012: vzdělávání v roce 2012 v datech* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. 132 s. [cit. 2014-04-09]. ISBN 978-80-87601-17-4. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/32885/download/>

NANTL, Jiří a Petr ČERNIKOVSKÝ et al. *Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání České republiky. 1. díl, Národní deskriptory*. 2. rev. vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2011. 47 s. ISBN 978-80-254-8569-9.

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2012 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://rvp.cz>

NENADÁL, J., D. VYKYDAL, M. HUTYRA a R. PETŘÍKOVÁ. *Metodika vnitřního hodnocení kvality ITV/VŠ* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014. 19 s. [cit. 2014-04-28].

Dostupné z: http://kvalita.reformy-msmt.cz/cck?file=vloz_soubor&id=175&task=download

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2. aktualiz. a rozšíř. vyd. Praha: Grada, 2014. 320 s. ISBN 978-802-4747-484.

RÝDL, Karel. *Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník* [online]. 2011 [cit. 2014-04-09].

Dostupné z: <http://evaluacninastroje.rvp.cz/slovník/>

Sdělení komise Radě a Evropskému parlamentu o zlepšování kvality vzdělávání učitelů. In: *EUR-Lex: Access to European Union law* [online]. Brusel, 2007 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52007DC0392>

SOVOVÁ, Pavla a Milan PODPERA, eds. *Metodika ověřování profesní připravenosti*. Studium učitelství pro MŠ jako dialog praxe s teorií (CZ.1.07/2.2.00/18.0022). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, 2013.

SPILKOVÁ, Vladimíra a Jaroslava VAŠUTOVÁ. *Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání: výzkumný záměr, úvodní teoreticko-metodologické studie*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2008. 330 s. ISBN 978-80-7290-384-9.

STARÝ, Karel. *Učitelé učitelů: náměty na vzdělávání vlastního učitelského sboru*. Praha: Portál, 2008. 111 s. ISBN 978-80-7367-513-4.

TOMKOVÁ, A., V. SPILKOVÁ a M. PÍŠOVÁ. *Rámec profesních kvalit učitele. Hodnoticí a sebehodnoticí arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 38 s. ISBN 978-80-87063-64-4.

URBÁNEK, Petr. *Vybrané problémy učitelské profese: aktuální analýza*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Fakulta pedagogická, 2005. 229 s. ISBN 80-708-3942-2.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. 190 s. ISBN 80-7315-082-4.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007. 76 s. ISBN 978-80-7290-325-2.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava et al. *Vzděláváme budoucí učitele: nové přístupy k pedagogicko-psychologické přípravě studentů učitelství*. Praha: Portál, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7367-405-2.

PŘÍLOHA – MODELY PŘÍPRAVY UČITELŮ

Následující text ilustruje uplatnění zákona o pedagogických pracovnících na několika VŠ v České republice. Zároveň upozorňuje na klady, zápory a rizika jednotlivých modelů a ukazuje šíři problémů, se kterými je učitelské studium spojeno.

1 Příprava učitelů na MU (Masarykova univerzita) v Brně

a. FF (Filozofická fakulta)

FF MU v současné době usiluje o reakreditaci oborů v rámci studijního programu Učitelství (v navazujícím magisterském cyklu) s níže uvedeným kurikulem. To vychází ze dvou dokumentů:

- z Rámcového řešení studia učitelství, o němž jednali zástupci filozofických fakult České republiky a které bylo podpořeno všeobecným souhlasem členů vedení těchto fakult 5. listopadu 2013 v Olomouci,
- z Koncepte pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol²⁸ (v tabulkách 3 a 4 jen „Koncepte AK“).

Tab. 3 Přehled vzdělávacích složek jednooborového navazujícího magisterského studijního programu Učitelství pro SŠ na FF MU

Učitelství pro SŠ jednooborové			Počet kreditů	Podíl v % z celkové hodinové dotace	Podíl v % z celkové hodinové dotace dle Koncepte AK
Oborově předmětová složka					
Didaktika předmětu I	1/1	z	2		
Didaktika předmětu II	1/1	zk	4		
Oborové předměty			62		
2x seminář k magisterské diplomové práci	0/2		20		
Celkem			88	74 %	60 %
Pedagogicko-psychologická složka					
Školní pedagogika	1/1	zk	4		
Školní didaktika	1/1	zk	4		
Pedagogická evaluace a pedagogická diagnostika	1/1	zk	4		
Psychologie pro učitele I	1/1	zk	4		
Psychologie pro učitele II	1/1	zk	4		
Celkem			20	19 %	15-20 %
Univerzitní společný základ (cizí jazyk)			4	4 %	7 %

²⁸ Koncepte pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-03-03].
Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/ak/koncepte1.htm>

Pedagogická praxe	4 týdny	z	8	3 %	3 %
Celkem			120		

Tab. 4 Přehled vzdělávacích složek dvouoborového navazujícího magisterského studijního programu Učitelství pro SŠ na FF MU

Učitelství pro SŠ dvouoborové			Počet kreditů	Podíl v % z celkové hodinové dotace	Podíl v % z celkové hodinové dotace dle Koncepce AK
Oborově předmětová složka					
Didaktika předmětu I	2*1/1	z, zk	2 + 4		
Didaktika předmětu II	2*1/1	z, zk	2 + 4		
Oborové předměty			56		
2x seminář k magisterské diplomové práci	0/2		20		
Celkem			88	74 %	60 %
Pedagogicko-psychologická složka					
Školní pedagogika	1/1	zk	4		
Školní didaktika	1/1	zk	4		
Pedagogická evaluace a pedagogická diagnostika	1/1	zk	4		
Psychologie pro učitele I	1/1	zk	4		
Psychologie pro učitele II	1/1	zk	4		
Celkem			20	19 %	15-20 %
Univerzitní společný základ (cizí jazyk)			4	4 %	7 %
Pedagogická praxe	4 týdny	z	8	3 %	3 %
Celkem			120		

FF MU si je vědoma, že je důležité, aby budoucí učitelé byli na své povolání intenzivně připravováni déle než jen v navazujícím magisterském studiu. Proto zařadila do bakalářských kurikul oborů, která realizují v magisterském cyklu i obor v rámci studijního programu Učitelství pro SŠ, předmět Kompendium pro učitele. Ten se věnuje klíčovým otázkám výchovy a vzdělávání na pozadí nejnovějších trendů a současných problémů pedagogiky a poskytuje přehled o základních tématech pedagogiky a částečně i psychologie. Témata z tohoto kurzu jsou pak vedle oborových znalostí předmětem přijímacího testu do magisterského studia studijního programu Učitelství pro SŠ.

Pedagogicko-psychologická část přípravy navazujících magisterských učitelských oborů FF MU je řešena společně pro celou fakultu a postihuje pět základních oblastí:

- informačně motivační – Bc. cyklus – Kompendium pro učitele,
- pedagogickou a školskou – NMgr. cyklus – Školní pedagogika; Pedagogická evaluace a pedagogická diagnostika,
- didaktickou a oborově didaktickou – NMgr. cyklus – Školní didaktika; Didaktika předmětu/ů,
- speciálně pedagogickou a poradenskou – NMgr. cyklus – Pedagogická evaluace a pedagogická diagnostika,
- pedagogicko-psychologickou – NMgr. cyklus – Psychologie pro učitele I, II.

Mimo jmenované povinné předměty byl vytvořen rovněž pedagogicko-psychologický modul, sestávající z níže uvedených předmětů, jenž se doporučuje studentům v programu Učitelství pro SŠ jako výběrové předměty. Kromě pedagogických a psychologických předmětů zde jsou i předměty zlepšující kvalitu mluveného a psaného projevu v českém jazyce, tedy věc, která je pro budoucí kvalitní učitele podstatná.

Pedagogicko-psychologický modul výběrových předmětů:

- Interkulturní psychologie a pedagogika,
- Kulturní a pedagogická antropologie,
- Kurz správného psaní pro nebohemisty,
- Psychohygiena,
- Sociální a pedagogická komunikace,
- Sociální pedagogika,
- Stylistika a rétorika – základní kurz pro odbornou praxi,
- Úvod do studia dějin pedagogiky,
- Základy poradenství,
- Základy speciální pedagogiky,
- Zanícení a píle: motivace a seberegulace v učení.

Slabé stránky předloženého modelu:

- ve snaze poskytnout patřičné psychologicko-pedagogické vzdělání budoucím učitelům nezbyvá při realizaci dvouoborového studia příliš prostoru pro oborové předměty; přitom je však celospolečensky žádoucí, aby právě učitelé odcházeli do praxe vzdělání ve dvou oborech.

b. PřF (Přírodovědecká fakulta)

Fakulta zabezpečuje vzdělávání učitelů SŠ ve všech přírodovědných oborech a matematice. Jak bakalářské obory se zaměřením na vzdělávání, tak i navazující magisterské obory učitelského studia jsou zařazeny pod studijní programy příslušných přírodních věd (a matematiky).

Učitelské studium je zásadně dvouoborové a uchazeč si vybírá kombinaci z přírodovědných oborů nabízených PřF, případně přírodovědný obor kombinuje s vybranými obory z FF, PdF (Pedagogická fakulta) a FSpS (Fakulta sportovních studií) MU. PřF MU nabízí také možnost jednooborového studia učitelství, které se realizuje dvěma způsoby: a) jako doplněk odborného studia téhož oboru (typicky zahajované v magisterské fázi odborného studia), b) v rámci celoživotního vzdělávání.

Učitelské studium chápeme jako pětiletý celek, jeho rozdělení na bakalářský a navazující magisterský program proběhlo v minulosti direktivně, nikoliv z reálné potřeby takto studium strukturovat. Teoretické výhody, jež strukturované studium přináší, nevyvažují jeho nevýhody při sestavování studijního plánu, nutnosti dvojího přijímacího řízení a dvojího ukončování studia. Pro absolventy baka-

lářského stupně není ve společnosti k dispozici odpovídající uplatnění. Teoretická možnost začít studovat navazující magisterské studium učitelství bez absolvování předchozího bakalářského stupně je využívána zcela ojediněle. Nutnou podmínkou kvalifikace středoškolského učitele přírodních věd je zvládnutí daného oboru na vysoké úrovni a je jen obtížně představitelné, že by dvouoborové navazující magisterské studium úspěšně ukončil absolvent jednooborového bakalářského studia. (Možné by to pravděpodobně bylo pouze v kombinaci matematika – fyzika, avšak tuto nabídku dosud nikdo nevyužil.)

Z výše uvedených důvodů se fakulta snaží vlastním absolventům bakalářských oborů se zaměřením na vzdělávání přechod do navazujícího magisterského studia usnadnit. Pro obory s přímou návazností nahrazuje přijímací zkoušku státní bakalářská zkouška, nadprůměrní studenti mohou být přijati bez přijímací zkoušky. Pro absolventy jiných škol (případně jiných oborů na PřF MU) je povinná písemná přijímací zkouška, včetně zkoušky z pedagogicko-psychologického základu.

Struktura studijních programů

Celkově pětileté studium je rozděleno na tříleté bakalářské (180 kreditů) a dvouleté navazující magisterské (120 kreditů).

Bakalářské studium je ve všech oborech věnováno zejména odborným předmětům. Společný pedagogicko-psychologický základ je tvořen obecnými disciplínami: didaktika, pedagogika a psychologie. Studenti v rámci bakalářského studia také povinně absolvují asistentskou praxi, v níž jsou vedle náslechnů obsaženy i krátké mikrovýstupy. Praxe se uskutečňuje na tzv. klinických školách, což jsou významné brněnské SŠ, se kterými fakulta dlouhodobě spolupracuje. Tabulka níže zachycuje kreditovou strukturu bakalářského studia.

Tab. 5 Struktura bakalářského studia na PřF MU

Složka studia	Počet kreditů
Oborová složka (za jeden obor)	64 povinných + min. 4 volitelné
Pedagogicko-psychologická složka	12 povinných
Bakalářská práce	10
Praxe	2
Jazyková příprava, sportovní aktivity	4

Navazující magisterské studium pokračuje zejména oborovými didaktikami a praktičtější orientovanými pedagogicko-psychologickými předměty. Studenti také povinně v každém oboru absolvují dvě pedagogické praxe, první z nich povinně na klinické škole. Součástí navazujícího studia jsou povinně volitelné předměty tzv. univerzitního základu, v nichž si studenti rozšiřují své znalosti v jiných přírodních vědách, než jsou ty, které studují, a také ve vědách společenských. Následující tabulka zaznamenává kreditovou strukturu magisterského studia.

Tab. 6 Struktura navazujícího magisterského studia na PřF MU

Složka studia	Počet kreditů
Oborová složka včetně oborových didaktik (za jeden obor)	21 povinných + min. 3 volitelné
Společná pedagogicko-psychologická složka	8 povinných

Pedagogicko-psychologický blok	4 povinně volitelné
Blok prezentačních a komunikačních dovedností	4 povinně volitelné
Profesní blok	4 povinně volitelné *)
Univerzitní základ	8 povinně volitelných *)
Diplomová práce	26
Praxe	8
Jazyková příprava	2

*) Počet kreditů je orientační, záleží na konkrétním výběru studenta.

Celoživotní vzdělávání

Fakulta poskytuje možnost doplnění učitelské kvalifikace pro absolventy magisterského či inženýrského studia ve všech učitelských oborech, s výjimkou geografie. Studijní plán je téměř identický s plánem celého pětiletého studia učitelství, v praxi je však obvykle podstatná část předmětů uznána na základě předchozího studia – např. absolvent odborného přírodovědného studia je obvykle schopen absolvovat DPS za přibližně čtyři semestry. Závěrečná práce není požadována.

Silné stránky předloženého modelu:

- silná vědecky i výukově výkonná fakulta,
- značná podpora učitelského studia ze strany vedení fakulty,
- výborné technické vybavení pro studium experimentálních přírodních věd,
- úzká spolupráce fakulty s významnými brněnskými SŠ,
- zapojení učitelů SŠ do výuky pedagogických a didaktických disciplín,
- nedávno ukončený tříletý projekt²⁹ OP VK (Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost), v rámci něhož bylo celé učitelské studium inovováno,
- řada popularizačních a vzdělávacích aktivit zaměřených na studenty nižších stupňů škol (v současnosti také podpořena projektem OP VK).

Slabé stránky předloženého modelu:

- náročné studium dvou přírodních věd vyžaduje odpovídající vzdělávací prostor, což vede ke kreditové tísní celého studia; velká většina předmětů je pak povinná nebo povinně volitelná a studium je málo variabilní,
- umělé rozdělení studia do dvou stupňů, které má za následek kumulaci zásadních oborově didaktických disciplín v navazujícím studiu,
- malý zájem o studium.

²⁹ Oficiální název projektu zní Komplexní systém pro získávání, vzdělávání a trvalé zapojování talentů do výzkumných a vývojových center AV ČR a FSI VUT v Brně.

c. PdF (Pedagogická fakulta)

Studium na PdF MU je realizováno v prezenční a kombinované formě. Výuka v kombinované formě probíhá zpravidla jeden nebo dva dny v týdnu v intervalu jednou týdně nebo jednou za čtrnáct dnů.

PdF MU od roku 2002 postupně přecházela na tzv. dvoustupňové studium (Bc. + NMgr.). Po zvážení všech pozitiv a negativ tohoto systému bylo rozhodnuto o setrvání u dvoustupňového studia s tím, že pro kvalifikaci učitele je nezbytné dosažení magisterského stupně.

Bakalářské studium je koncipováno jako tříleté a je ukončeno státní závěrečnou zkouškou a obhajobou bakalářské práce. PdF MU nabízí pět studijních programů s třiceti osmi obory v prezenční formě studia a pět studijních programů se sedmi obory ve formě kombinované.

Navazující magisterské studium je koncipováno jako dvouleté a je ukončeno státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce. PdF MU poskytuje čtyři studijní programy s třiceti dvěma obory v prezenční formě studia a čtyři studijní programy s jedenácti obory ve formě kombinované.

Jednooborové studijní programy jsou většinou tvořeny disciplínami pedagogicko-psychologického základu, cizího jazyka a tělesné výchovy (tzv. společný základ) a odborných předmětů.

Studijní programy s kombinací dvou oborů zahrnují (zhruba po třetinách) odborné předměty jednoho i druhého oboru a společný základ (pedagogicko-psychologické disciplíny, cizí jazyk a tělesnou výchovu).

Magisterské studium je koncipováno jako tzv. „dlouhé“ pětileté pouze v jednooborovém studiu Učitelství pro 1. stupeň ZŠ.

Strukturované studium vytváří možnosti pro volbu profesní a další vzdělávací cesty studentů. Po ukončení bakalářského studia umožňuje části absolventů uplatnění v praxi, pro profesní dráhu učitele pak pokračování v navazujících magisterských oborech jak na PdF MU, tak na dalších fakultách MU nebo ostatních VŠ v České republice.

V současné době zabezpečuje PdF MU všechny učitelské obory (mimo tělesnou výchovu) pro ZŠ, přestože některé jsou pro fakultu ekonomicky nevýhodné. Jedná se zejména o výtvarnou a hudební výchovu (ekonomická náročnost studia) a učitelství fyziky a chemie (nízká poptávka ze strany uchazečů o studium). Na základě domluvy mezi fakultami vzdělávajícími učitele a vedením MU zabezpečuje PdF všechny programy (obory) pro přípravu učitelů pro ZŠ. Ostatní fakulty na MU zajišťují učitelské obory pro SŠ (mimo výtvarnou výchovu a hudební výchovu, které spadají pod PdF). Kromě učitelských programů jsou na PdF realizovány pedagogické obory, jako např. Speciální pedagogika, Sociální pedagogika, Sociální pedagogika a volný čas, a filologické obory (Francouzský jazyk pro hospodářskou a správní činnost) jako mezifakultní studium.

Pedagogicko-psychologický základ učitelských oborů je zajišťován z největší části dvěma servisními pracovišti: katedrou psychologie a katedrou pedagogiky. Tato dvě pracoviště nezajišťují vlastní obor Bc. nebo NMgr. studia, a mohou se tudíž plně profilovat jako servisní pracoviště pro přípravu učitelů. Na tzv. společném základu dále participují i další katedry, především katedra občanské výchovy (filozofie), katedra speciální pedagogiky, katedra sociální pedagogiky (sociální pedagogika a multikulturní výchova) apod.

Pro zkvalitnění přípravy učitelů na PdF MU je v současnosti zaváděn nový systém rozšířených pedagogických praxí (v gesci kateder pedagogiky a psychologie), jež jsou navázány na institucionálně ukotvený systém tzv. fakultních škol. Pedagogické praxe jsou provázány s reflexivními semináři, které jsou vedeny oborovými didaktiky společně s odborníky z oblasti pedagogiky a psychologie.

Absolventi PdF MU se uplatňují především ve školství, ale také v sociálních službách a zdravotnictví. Absolventi bakalářského stupně jsou dle zvoleného oboru kompetentní pro činnost asistenta učitele na ZŠ, učitele v mateřské škole, instruktora ve střediscích volného času, pro sociálně výchovnou práci s lidmi všech věkových a sociálních skupin nebo pro speciálně pedagogickou činnost ve speciálních mateřských školách a dalších školských zařízeních. Absolventi magisterského studijního programu získávají učitelskou kvalifikaci pro výuku na ZŠ a SŠ a na školách pro žáky se SVP podle zvoleného oboru (vyučovacího předmětu).

Struktura studijních programů

Základními principy tvorby a struktury kurikula na PdF MU jsou: modulovost (studijní programy a obory se skládají z předmětových modulů), systémovost (organické optimalizované propojení předmětů v modulu a celých modulů) a variabilita (rozšíření nabídky studijních předmětů, modulů a oborů během studia, možnost volby a změny oborů, specializací atd.).

Tab. 7 Struktura bakalářského studia na PdF MU

Bc. stupeň (pedagogické asistentství dvou oborů pro 2. stupeň ZŠ)	180 kreditů
Pedagogický modul	18
Psychologický modul	14
Sociologický modul	2
Komunikační modul	9
Legislativní a kultivační modul	8
Oborový modul I.	55
Oborový modul II.	55
Výchovná praxe	5
Bakalářská práce	5

9 kreditů ponecháno na osobnostní profilaci studenta

Tab. 8 Struktura navazujícího magisterského studia na PdF MU

Mgr. stupeň (učitelství pro 2. stupeň ZŠ dvou aprobačních předmětů)	120 kreditů
Pedagogický modul	15
Psychologický modul	6
Komunikační modul, legislativní a kultivační modul	5
Oborově-didaktický modul I.	35
Oborově-didaktický modul II.	35
Vyučovací praxe	10
Diplomová práce	10

4 kredity ponechány na osobnostní profilaci studenta

Základem bakalářského stupně jsou tři rovnocenné moduly (i kreditově). Dva oborové moduly poskytují základní vysokoškolské oborové kurzy. Třetí – na výchovu zaměřený pedagogicko-psychologický modul – je jádrem tzv. společného základu studia. Tyto tři

moduly tvoří uzavřený organický celek. Ve společném základu studia je dále obsažen komunikační a legislativně kultivační modul. Asistentská praxe se specializuje převážně na výchovnou a pomocnou edukační pedagogickou asistentskou oblast s využitím obou oborů.

Magisterský stupeň studia je orientován na dosažení učitelské způsobilosti. Základem studia je proto trojice rovnocenných modulů (i kreditově). Dvojice oborově didaktických modulů a pedagogicko-psychologický modul zaměřený na vzdělávání představují organický celek. Vše završuje modul výukové praxe na školách. Magisterský stupeň tak opět tvoří systémově provázaný celek.

Oba stupně studia jsou funkčně propojeny, mohou však fungovat i samostatně. Předpokládá se prostupnost bakalářského stupně i na navazující odborné magisterské neučitelské studium (např. na FF). Obdobně bude navazující učitelský magisterský stupeň určen i pro více typů příbuzných bakalářských studií (např. z FF).

Bakalářské studium je koncipováno především jako odborně profilující (ve dvou odborných oborech a pedagogicko-psychologickém oboru) a obecně kultivující příprava pro navazující magisterské studium učitelství nebo pro odborné oborové navazující magisterské studium. Očekává se, že většina absolventů bakalářského stupně bude pokračovat v navazujícím magisterském studiu učitelství.

Bakalářský studijní program je však sestaven i jako profesní studium, jehož absolvent může odejít přímo do praxe. Je připraven na práci asistenta pedagoga a instruktora volnočasových aktivit ve střediscích volného času. Toto základní studium je možné rozšířit specializačními moduly předmětů, jejichž základ absolvent získal během studia, a dosáhnout tak plné profesní kvalifikace pro další profese, jako je vychovatelství atd.

PdF MU přijímá do učitelského navazujícího magisterského studia i absolventy jiných příbuzných bakalářských studijních programů. Tito studenti vykonávají přijímací zkoušku ze Základů věd o člověku (srovnání pedagogicko-psychologické úrovně) a jsou jim předepsány eventuální chybějící předměty ze společného základu nebo oborů. Díky kreditovému systému si tak vytvoří vlastní vzdělávací cestu.

Celoživotní vzdělávání – získávání učitelské kvalifikace

PdF MU nabízí možnosti získání učitelské kvalifikace formou celoživotního vzdělávání, jež má podobu programů rozšiřujících (umožňují kvalifikovaným učitelům, aby si rozšířili svou odbornost o další aprobaci nebo rozšíření kvalifikace pro tentýž obor pro jiný stupeň škol). Fakulta poskytuje v rámci celoživotního vzdělávání také možnost získání učitelské kvalifikace pro absolventy VŠ v oborech bez učitelského zaměření. Této možnosti využívají zejména absolventi neučitelských magisterských programů, kteří v současnosti učí na školách jako nekvalifikovaní učitelé. Výuka v celoživotním vzdělávání probíhá na PdF MU zpravidla jednou týdně nebo jednou za dva týdny, v pátek nebo v sobotu. Jednotlivé programy celoživotního vzdělávání jsou uskutečňovány v souladu se zákonem 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Silné stránky předloženého modelu:

- kompletní struktura všech učitelských oborů v prezenční formě studia, značná část ve formě kombinované,
- systém procesního řízení kvality ISO 9001 uplatňovaný na všechny procesy, včetně procesů vzdělávacích aktivit a tvorby studijních programů dle metodiky Q-RAM,
- prostupnost studia v rámci dvoustupňových studijních programů a jejich modulárnost; rozšiřuje se možnost studia v rámci všech fakult MU; mezifakultní studium je na MU podporováno i rozpočtovými iniciativami,
- široká nabídka programů celoživotního vzdělávání, která umožňuje alternativní cesty k získání aprobací a pedagogické (učitelské) způsobilosti,
- systém pedagogických praxí v rámci fakultních škol; základním znakem nové koncepce je skutečnost, že praxe studenta učitelství na ZŠ či SŠ nabývá většího rozsahu (dva dny v týdnu v průběhu celého semestru); v rámci Učitelské praxe 1 a 2, tedy po dobu dvou semestrů, praktikuje student učitelství ve škole dva dny v týdnu pět vyučovacích hodin denně na pozici asistenta učitele či asistenta třídního učitele; obsah i rozsah těchto činností stanovuje ředitel fakultní ZŠ, ředitelé ZŠ tímto zapojujeme přímo do procesu praxe, a to hlavně z toho důvodu, aby byl student učitelství v průběhu učitelské praxe včleněn do běžného provozu školy, a stal se tak pro ni přínosem, nikoli přítěží; cílem takto organizované praxe je, aby se

student učitelství seznámil s co nejširším spektrem aktivit, jež musí učitel vykonávat, aby měl možnost dlouhodobě sledovat při práci učitele třídy i jednotlivé žáky, svá pozorování reflektovat a rovněž aby měl možnost získat první zkušenosti s vlastní výukou; Učitelská praxe 3 je koncipována jako souvislá (čtyři týdny), student učitelství jejím prostřednictvím získává možnost plánovat, realizovat a vyhodnocovat vlastní výuku, pozorovat výsledky svého (byť krátkodobého) vzdělávacího i výchovného působení na žáky; další změnou, kterou inovace přináší, je propojení předmětu Učitelská praxe 1 a 2 s reflektivním seminářem, jenž probíhá v šesti dvouhodinových blocích ve stejném semestru jako příslušná praxe; vyučující tohoto semináře (oborové didaktické, vyučující z kateder pedagogiky a psychologie) připravují obsah jednotlivých setkání na základě reflexí a sebereflexí, které studenti zapisují do svého pedagogického deníku a průběžně zasílají svým vyučujícím; v jednom semináři jsou přítomni vždy dva vyučující (oborový didaktik a psycholog či oborový didaktik a pedagog); student učitelství tak má možnost sdílet zkušenosti získané v průběhu praxe; výuka v semináři přispívá k utváření reflektivních dovedností budoucího učitele.

Slabé stránky předloženého modelu:

- nedostatek času na kvalitní přípravu učitelů způsobený rozdělením studia na Bc. a NMgr. stupeň; značná část zátěže studenta věnována přípravě na státní závěrečnou zkoušku a psaní kvalifikačních prací; kumulace oborově didaktických disciplín v NMgr. studiu; v rámci 120 kreditů musí být zařazeny všechny oborově didaktické disciplíny obou aprobačních předmětů,
- neexistence detailního standardu učitelské profese; absence vytváří nejednotnost v pojetí učitelského vzdělávání v rámci jednotlivých oborů,
- nedostatečné možnosti akademického růstu oborových didaktiků (omezené možnosti habilitačních a jmenovacích řízení),
- nevyrovnaný počet studentů v rámci oborů (nedostatečná nebo nadbytečná poptávka po oborech),
- omezená možnost studia v zahraničí v rámci mobility studentů z důvodu obav z prodloužení studia,
- nedostatek a nízká motivovanost kvalifikovaných pedagogů, kteří mohou vést studenty v rámci pedagogických praxí,
- problematické financování „náročných“ studijních oborů, zejména výchov.

d. FSpS (Fakulta sportovních studií)

Vzdělávání učitelů tělesné výchovy pro ZŠ a SŠ úzce souvisí s koncepcí vzniku FSpS MU v roce 2002. Vzdělávání odborníků v oblasti sportu a tělesné výchovy, a to včetně učitelů tělesné výchovy, bylo od zrodu FSpS koncipováno jako dvoustupňové. V této souvislosti zde byly vytvořeny nové a v rámci České republiky jedinečné bakalářské a navazující magisterské studijní programy.

Profily absolventů jednotlivých studijních oborů v rámci studijního programu Tělesná výchova a sport (TVS) na FSpS reflektují rozvoj vědního oboru Kinantropologie a současně reagují na potřeby praxe.

Systém vzdělávání učitelů tělesné výchovy pro ZŠ a SŠ na FSpS navazuje na oficiální dokument Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol, jenž jako jednu z možností pregraduálního vzdělávání učitelů doporučuje zařadit podstatnou část vlastní učitelské přípravy až do navazujícího magisterského studia. Bakalářské studium v tomto případě poskytuje budoucím učitelům oborové vzdělání (tzn. bakalářské studium studijního programu TVS); navazující magisterské studium se již specializuje na didaktické, metodické, pedagogické, psychologické a další aspekty učitelství tělesné výchovy. Navazující magisterské studium Učitelství tělesné výchovy pro ZŠ a SŠ (UTV) je otevřené absolventům bakalářského studia TVS, u dvouoborového navazujícího magisterského studia je nutné absolvování také druhého oboru.

V rámci bakalářského studijního programu TVS existuje na FSpS MU, resp. i na dalších českých a zahraničních VŠ, celá řada specifických studijních oborů. Z hlediska vysokých profesních nároků na budoucí učitele tělesné výchovy považujeme za optimální situaci, kdy v navazujícím magisterském studiu UTV pokračují absolventi bakalářského studia oboru Animátor sportovních aktivit (ASAK), popř. absolventi analogického zaměření z jiných VŠ.

Bakalářské studium – prezenční forma

dvouoborové mezifakultní studium

Studijní program: TVS

Obor: ASAK + druhý obor z následující nabídky:

- FI (Fakulta informatiky): Informatika a druhý obor,
- FF: Anglický jazyk a literatura (AJ), Německý jazyk a literatura (NJ), Ruský jazyk a literatura (RJ), Pedagogika,
- FSS (Fakulta sociálních studií): Sociologie (SO), Mediální studia a žurnalistika (ZU),
- PdF: Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání, Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání, Pedagogické asistentství (pro ZŠ) – francouzského jazyka, fyziky, hudební výchovy, matematiky, občanské výchovy, přírodopisu, speciální pedagogiky, technické a informační výchovy, zeměpisu.

Absolvent bakalářského studia ASAK je jako člen týmu schopen připravovat a pedagogicky správně realizovat pohybové programy pro různé populační skupiny. Jeho připravenost je podmíněna odbornými teoretickými i praktickými znalostmi kinantropologickými, biologicko-medicínskými i společensko-vědními, s dominantní orientací na motoriku člověka. Stává se fundovaným specialistou v oblasti pedagogického asistentství tělesné výchovy i sportovně orientovaného využívání volného času v mimoškolní výchově, v domovech dětí a mládeže, v klubech, rekreačních zařízeních a hotelech, v oblasti cestovního ruchu, ve zdravotnických zařízeních, regeneračních centrech, fitcentrech apod. Jeho vzdělání je kompatibilní s obdobnými profesemi v rámci EU (European Union / Evropská unie), takže díky jazykové připravenosti může tuto funkci zastávat kdekoliv v zahraničí. Absolvent bakalářského studia ASAK je plně připraven ke studiu navazujícího magisterského oboru UTV. Tříletý studijní obor ASAK na FSpS obsahuje 120 kreditů, dalších 60 kreditů do celkového počtu 180 kreditů zahrnuje studium druhého předmětu.

Silné a slabé stránky oboru:

Vzhledem k nedocenenému kreditu učitelského povolání (z mnoha různých důvodů) registrujeme klesající zájem o tento obor. Východiskem ze stávající situace by mělo být např. posílení praktických předmětů pro větší atraktivnost studia či obecně „návrat učitelského povolání mezi respektované profese“.

Toto „přípravné studium na učitelství“ do určité míry devaluje skutečnost, že do magisterského jednooborového studia UTV se lze hlásit ze všech dalších bakalářských oborů nejen z FSpS, ale i z fakult ostatních, majících pramálo společného se sportovním vzděláním. Tím v rámci FSpS vzniká možnost absolvovat studium učitelství tělesné výchovy pouze ve čtyřech semestrech navazujícího magisterského studia. Přísně vzato to však nemá dopad na dvouoborové studium, pro některé studenty to ovšem může být demotivující.

Navazující magisterské studium

a) prezenční forma

jednooborové studium

Obor: UTV – uchazeč zvolí jeden ze směrů:

- Kondiční trenér (UTV-KT),
- Sportovní edukace (UTV-SE).

dvouoborové mezifakultní studium

Obor: UTV + druhý obor z následující nabídky:

- FF: Učitelství AJ pro SŠ (AJ), Učitelství NJ pro SŠ (NJ), Učitelství RJ pro SŠ (RJ),
- PdF: Speciální pedagogika pro SŠ (SP), Učitelství (pro ZŠ) – francouzského jazyka, fyziky, hudební výchovy, matematiky, občanské výchovy, přírodopisu, technické a informační výchovy, zeměpisu.

b) kombinovaná forma

jednooborové studium

Obor: UTV – uchazeč zvolí jeden ze směrů:

- Kondiční trenér (UTV-KT),
- Sportovní edukace (UTV-SE).

Navazující magisterské studium UTV navazuje na tříleté bakalářské jednooborové nebo dvouoborové studium a připravuje vysokoškolsky vzdělané odborníky s plnou kvalifikací učitele tělesné výchovy pro ZŠ a SŠ. Těžiště učitelské přípravy (tzn. zejména oborové didaktiky, pedagogicko-psychologická příprava a pedagogické praxe) je tak akcentováno v této navazující magisterské formě studia, což zlepšuje prostupnost mezi bakalářským a navazujícím magisterským studiem, protože umožňuje studium učitelství tělesné výchovy prakticky všem absolventům bakalářského programu TVŠ.

Cíl tohoto studia spočívá ve zvládnutí teoretických a prakticky využitelných poznatků a dovedností v oblasti pedagogicko-psychologických, lékařsko-biologických a kinantropologických disciplín. Koncepce vlastního studia rozvíjí u absolventů odpovídající pedagogické, komunikační a odborné kompetence. Navazující magisterské studium UTV je na FSpS MU koncipováno jednak jako dvouoborové (ve spolupráci s dalšími fakultami MU, především s PdF MU), jednak jako jednooborové studium. V rámci jednooborového studia si mohou uchazeči volit ze dvou studijních směrů – Sportovní edukace a Kondiční trenér. Ve všech případech FSpS MU kompletně zajišťuje pedagogicko-psychologickou učitelskou přípravu a pedagogické praxe budoucích učitelů tělesné výchovy.

V navazujícím magisterském studiu je povinností získat minimálně 120 kreditů a absolvovat všechny povinné předměty. Vzhledem k širokému obsahovému zaměření (tzn. společný základ, pedagogicko-psychologická učitelská příprava, kinantropologické a lékařsko-biologické předměty, pedagogické praxe) zahrnovalo studium UTV mnoho povinných předmětů (dvacet osm předmětů tzv. společného základu a dvacet jedna předmětů oborových). Také nabídka volitelných předmětů na FSpS je poměrně široká, a to zejména se zaměřením na praktické pohybové aktivity.

Inovace studijního oboru UTV proběhla v souvislosti s přípravou nové akreditace v roce 2012. Inovace reagovaly na nové české a evropské dokumenty a informace, především na Koncepci pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol, kreditový systém ECTS, na evropský projekt AEHESIS (Aligning a European Higher Education Structure In Sport Science / Zařazení evropského vysokého školství do struktury sportovních věd) v souladu s Boloňskou deklarací, na výsledky projektu EU ESF RLZ – Restrukturace oboru a inovace curicul studijního oboru Rekreatologie a na závěry projektu GA ČR (Grantová agentura České republiky) 2007 č. 406/052670 – Názory absolventů programu Tělesná výchova a sport na zaměstnání z hlediska učitelství tělesné výchovy. Nová akreditace studijního oboru UTV posílila didaktickou oblast vzdělávání učitelů tělesné výchovy a částečně redukovala velmi rozsáhlý počet předmětů.

Silné stránky oboru:

Jednooborové navazující magisterské studium UTV je jedinečné (v České republice převládá dvouoborové studium tělesné výchovy). Jednooborová koncepce studia umožňuje věnovat se teoretickým, praktickým a zejména didaktickým aspektům tělesné výchovy velmi podrobně, a připravuje tak absolventy nejen jako kvalifikované učitele pro ZŠ a SŠ, ale i pro další sportovní a pohybové oblasti, pro terciární stupeň vzdělávání i pro doktorské studium v oboru Kinantropologie.

Český dokument Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol vymezil tři základní modely začlenění pedagogicko-psychologických a didakticko-oborových předmětů do učitelského studia. Jedna z těchto možností navrhla zařadit podstatnou část vlastní učitelské přípravy až do navazujícího magisterského studia. Koncepce UTV na FSpS MU tuto možnost vhodně využila, a tím přispěla k prostupnosti prakticky se všemi bakalářskými studijními programy v České republice, které jsou zaměřeny na tělesnou výchovu a sport.

Nové prostory kampusu MU vytvářejí velmi dobré studijní podmínky, i když ještě chybí řada sportovišť. Pro studující tělesné výchovy a sportu je přínosné propojení knihovny FSpS MU s lékařskými a biologickými fondy.

Slabé stránky oboru:

Dvouoborové studium UTV je časově velmi náročné (hodinová dotace týdenní výuky prezenčního studia). Tato náročnost je markantní i u jednooborového studia UTV. S postupným přechodem na novou akreditaci se však tento problém – zvláště u jednooborového studia – daří řešit. Koncepce některých prakticky orientovaných předmětů sledují spíše sportovně výkonnostní aspekty. Vzhledem k profilu absolventa by měla být posílena didaktická rovina předmětů. Přechod na novou akreditaci by měl i tuto oblast zlepšit. Z hlediska doporučení Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol jsou sice poddimenzovány pedagogické a psychologické disciplíny, charakter studijního oboru TVŠ však tento handicap v řadě oblastí (zejména v oblasti oborově didaktické) kompenzuje.

2 Příprava učitelů na TUL (Technická univerzita v Liberci)

Na TUL probíhá vzdělávání učitelů na jediné z jejích šesti fakult, a to na FP (Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická). Na FP TUL je akreditováno široké spektrum studijních programů vedoucích k získání učitelské kvalifikace; fakulta vychovává učitele pro 1. i 2. stupeň ZŠ, učitele pro SŠ i učitele odborných předmětů na SOŠ. Nově je na fakultě akreditován bakalářský obor Učitelství pro mateřské školy, s jehož otevřením se počítá v roce 2014/15.

K dokreslení charakteru fakulty uvádíme přehled všech oborů nabízených v roce 2013/14.

Tab. 9 Přehled studijních oborů a programů nabízených v roce 2013/14 na TUL

Název studijního programu	Název studijního oboru
Učitelství pro ZŠ	Učitelství pro 1. stupeň ZŠ (Mgr.)
	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ (dvouoborové studium Mgr. navazující)*
Učitelství pro SŠ Specializace v pedagogice Fyzika Geografie Chemie Informatika Matematika Tělesná výchova a sport	Učitelství matematiky, fyziky, informatiky, českého jazyka a literatury (dvouoborové studium Mgr. navazující)* Studijní obory se zaměřením na vzdělávání v rámci uvedených sedmi studijních programů (Bc.) (dvouoborové studium; přehled kombinací oborů v tabulce – viz níže)
Tělesná výchova a sport	Rekreologie (Bc.)
Filologie	Český jazyk a literatura (Bc.)
Filozofie	Filozofie humanitních věd (Bc.)
Fyzika	Aplikovaná fyzika (Bc. i Mgr. navazující)
Geografie	Aplikovaná geografie (Bc.)
Historická studia Historické vědy	Kulturněhistorická a muzeologická studia (Bc.) Historie (Mgr. navazující)
Matematika	Matematika (Bc.)**
Specializace v pedagogice	Učitelství odborných předmětů (Bc.)

Sociální práce	Sociální práce a penitenciární péče (Bc.) Sociální práce (Mgr. navazující)
Speciální pedagogika	Speciální pedagogika předškolního věku (Bc.) Speciální pedagogika pro vychovatele (Bc.) Speciální pedagogika (Mgr. navazující)
Vychovatelství	Pedagogika volného času (Bc.)
Aplikovaná matematika	Matematické modely a jejich aplikace (Mgr. navazující i Dr.)
Aplikované vědy v inženýrství	Fyzikální inženýrství (Dr.)

Pozn. 1 Bakalářské a navazující magisterské programy stejného názvu jsou v tabulce sdruženy do jedné položky.

Pozn. 2* Učitelství fyziky, chemie, matematiky a tělesné výchovy je akreditováno v rámci studijních programů Fyzika, Chemie, Matematika, Tělesná výchova a sport.

Pozn. 3** Obor se v roce 2013/14 neotevřel.

Učitelské vzdělávání je na FP TUL s výjimkou oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ strukturováno, což znamená, že adepti učitelství pro 2. a 3. stupeň škol absolvují nejprve tříleté bakalářské studium dvojkombinace oborů se zaměřením na vzdělávání a poté dvouleté navazující magisterské studium učitelské. Budoucí učitelé pro 1. stupeň ZŠ absolvují magisterské pětileté studium (nestrukturované). Kromě těchto programů je na fakultě nově akreditován v rámci programu Specializace v pedagogice obor Učitelství pro mateřské školy, jehož otevření je plánováno na rok 2014/15.

Tříleté dvouoborové bakalářské studium oborů se zaměřením na vzdělávání je poskytováno v rámci studijních programů Specializace v pedagogice, Fyzika, Geografie, Chemie, Informatika, Matematika a Tělesná výchova a sport, na ně navazující magisterské dvouoborové studium učitelské pro 2. a 3. stupeň škol se standardní dobou studia dva roky je opět akreditováno v rámci několika studijních programů. Navazující magisterské učitelské studium pro 2., případně 3. stupeň škol je možné na FP TUL studovat v návaznosti na všechny akreditované obory se specializací na vzdělávání, s výjimkou španělského jazyka. Kromě dvouoborového studia orientovaného na přípravu učitelů pro školy 2. a 3. stupně umožňuje FP TUL i přípravu učitelů pro 1. stupeň škol (v pětiletém magisterském programu).

Struktura učitelského vzdělávání na FP TUL

I. Bakalářské obory se zaměřením na vzdělávání

Specializace v pedagogice, Fyzika, Geografie, Chemie, Informatika, Matematika, Tělesná výchova a sport – bakalářské studijní programy, v nichž je akreditováno celkem dvanáct studijních oborů se zaměřením na vzdělávání (Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání, Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Fyzika se zaměřením na vzdělávání, Geografie se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání, Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání, Chemie se zaměřením na vzdělávání, Informatika se zaměřením na vzdělávání, Matematika se zaměřením na vzdělávání, Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání, Španělský jazyk se zaměřením na vzdělávání, Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání); studium je vždy dvouoborové se standardní délkou tři roky. Uvedený seznam oborů platí pro prezenční studium, v kombinovaném studiu je zatím nabídka omezená, fakulta postupně o akreditaci žádá. Aktuální dvojkombinace otevíraných oborů i forem (prezenční a kombinované) jsou každý rok zveřejňovány v podzimním čísle Učitelských novin věnovaném studiu na VŠ v České republice, na webových stránkách fakulty, případně v dalších médiích.

Následující tabulka zaznamenává kombinace vypisované v prezenční formě studia v roce 2013/14. Po předchozí zkušenosti, kdy fakulta umožňovala přihlásit se na jakoukoliv kombinaci, jsme počet kombinací omezili na třicet šest; důvodem byly zejména technické

obtíže s přípravou rozvrhu při všech možných šedesáti šesti kombinacích a tradičně nízký zájem o některé z nich. Studenti kombinací přírodovědných oborů si mohou volit kombinaci neomezeně (viz poznámka u tabulky).

Tab. 10 Kombinace oborů se zaměřením na vzdělávání otevírané v roce 2013/14 (prezenční studium) na FP TUL

anglický jazyk – český jazyk a literatura	geografie – humanitní studia
anglický jazyk – geografie	geografie – historie
anglický jazyk – historie	geografie – matematika
anglický jazyk – humanitní studia	geografie – německý jazyk
anglický jazyk – informatika	geografie – španělský jazyk
anglický jazyk – matematika	geografie – tělesná výchova
anglický jazyk – německý jazyk	historie – humanitní studia
anglický jazyk – španělský jazyk	historie – německý jazyk
anglický jazyk – tělesná výchova	historie – španělský jazyk
český jazyk a literatura – historie	humanitní studia – německý jazyk
český jazyk a literatura – humanitní studia	humanitní studia – španělský jazyk
český jazyk a literatura – německý jazyk	chemie – informatika
český jazyk a literatura – španělský jazyk	chemie – matematika
český jazyk a literatura – tělesná výchova	chemie – tělesná výchova
fyzika – chemie	informatika – matematika
fyzika – informatika	matematika – tělesná výchova
fyzika – matematika	německý jazyk – španělský jazyk
fyzika – tělesná výchova	německý jazyk – tělesná výchova

Pozn.: Pro obory fyzika, geografie, chemie, informatika, matematika jsou možné i nevypsané vzájemné kombinace oborů; rozvrh pro výuku v těchto dalších kombinacích je nutné řešit individuálně, není plně garantován.

Kromě toho jsou na FP TUL některé obory se zaměřením na vzdělávání akreditovány i v kombinované formě (matematika, fyzika, chemie, informatika, humanitní studia, historie, tělesná výchova; zcela nově také anglický jazyk, s jehož otevřením v roce 2014/15 se počítá). Počet kombinací v kombinovaném studiu je omezen, fakulta se snaží reagovat i na požadavky nekvalifikovaných učitelů z praxe, kteří si chtějí doplnit vzdělání. Zkušenosti z kombinované formy studia v oborech orientovaných na vzdělávání má fakulta zatím malé, studium běží teprve druhý rok.

Součástí bakalářského studia tvoří povinný pedagogicko-psychologický modul (22 kreditů), jenž je zahrnut do tzv. společného základu (42 kreditů celkem). Každý z oborů má ve standardním studijním plánu rozsah 69 kreditů, těžiště představují povinné předměty a bloky povinně volitelných předmětů.

Tab. 11 Povinné předměty a bloky povinně volitelných předmětů pedagogicko-psychologického modulu na FP TUL

PPM – Pedagogicko-psychologický modul		Počet kreditů: 22				
Kat./Zkr.	Název předmětu	Kredity	Rozsah Př.+Cv.+Sem.	Způsob zakoření	Ročník	Semestr
CPP/PEP1E	Pedagogické praktikum 1	1	0 + 2 + 0	z	1	Z
CPP/PEP2E	Pedagogické praktikum 2	1	0 + 2 + 0	z	1	L
KPP/OPDE	Obecná pedagogika	3	1 + 2 + 0	z, zk	2	Z
KPP/PSOE	Psychologie obecná	2	1 + 1 + 0	z, zk	2	Z
KPP/PSVE	Psychologie vývojová	2	1 + 1 + 0	z, zk	2	L
KPP/PSOCE	Sociální psychologie a psychologie osobnosti	4	2 + 1 + 0	z, zk	3	Z
KPP/VPPV	Vybrané praktické problémy výchovy	2	0 + 2 + 0	z	3	Z
KPP/DI1E	Didaktika obecná 1	2	1 + 1 + 0	z	3	L
KPP/DPE	Dějiny pedagogiky	3	1 + 1 + 0	z, zk	3	L
KPP/UPPE	Úvod do pedagogické praxe	2	0 + 2 + 0	z	3	L

Pro informaci uvádíme i další povinné součásti tzv. společného základu:

Tab. 12 Další povinné součásti společného základu na FP TUL

Všeobecně vzdělávací modul		Počet kreditů: 4				
Kat./Zkr.	Název předmětu	Kredity	Rozsah Př.+Cv.+Sem.	Způsob zakoření	Ročník	Semestr
KAP/ICTP	Základy ICT	1	0 + 2S + 0	z	1	L
KAP/ZED	Zpracování elektronických dokumentů	1	1 + 1 + 0	klz	1	L
KTV/SPA1E	Sportovní a pohybové aktiviny 1	2	0 + 2 + 0	z	1	L

Povinnou součástí studia jsou také jeden cizí jazyk vyšší úrovně, za který student získává 5 kreditů (stejně jako za bakalářskou práci), a povinně volitelné předměty v hodnotě 6 kreditů.

II. Učitelství studium navazující magisterské

- Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – dvouoborové studium v kombinacích deseti studijních oborů (anglický jazyk, dějepis, fyzika, chemie, informatika, německý jazyk, matematika, občanská výchova, tělesná výchova, zeměpis),

- Učitelství pro SŠ – dvouoborové studium v kombinaci čtyř studijních oborů (český jazyk a literatura – opravňuje učit i na ZŠ, fyzika, informatika, matematika).

Studenti si mohou zvolit jakoukoliv kombinaci akreditovaných oborů, a to i SŠ + ZŠ.

Struktura studia je koncipována podobně jako u bakalářského stupně: všichni studenti absolvují tzv. společný základ v úhrnu 58 kreditů, na každý z oborů kombinace pak zbývá 31 kreditů. Pro informaci předkládáme tabulku s povinnými předměty společného základu v učitelském studiu pro 2. stupeň ZŠ; pro SŠ je skladba předmětů obdobná. Kromě povinných předmětů si volí studenti ve společném základu povinně volitelné předměty v celkové hodnotě 10 kreditů a cizí jazyk za 5 kreditů (jiný jazyk než ve studiu bakalářském); za diplomovou práci obdrží 10 kreditů.

Tab. 13 Přehled povinných předmětů studia pro 2. stupeň ZŠ na FP TUL

ZŠ – povinné předměty		Počet kreditů: 33				
Kat./Zkr.	Název předmětu	Kredity	Rozsah Př.+Cv.+Sem.	Způsob zakoření	Ročník	Semestr
CPP/PR1E	Praxe průběžná 1 pro ZŠ/SŠ	3	0 + 4 + 0	z	1	Z
KPP/DI2E	Didaktika obecná 2	5	1 + 2 + 0	z, zk	1	Z
KPP/PPS1E	Pedagogická psychologie pro ZŠ 1	2	1 + 1 + 0	z	1	Z
KPP/SP1E	Školní pedagogika 1	2	1 + 1 + 0	z	1	Z
KTV/WEL	Zdravý způsob života a první pomoc	1	0 + 1 + 0	z	1	Z
CPP/PR2E	Praxe průběžná 2 pro ZŠ/SŠ	3	0 + 4 + 0	z	1	L
KPP/PPS2E	Pedagogická psychologie pro ZŠ	2	1 + 1 + 0	z, zk	1	L
KPP/SP2E	Školní pedagogika 2	4	1 + 2 + 0	z, zk	1	L
KTV/KPPE	Kurz pobytu v přírodě	1	0 + 7D + 0	z	1	L
CPP/SPZE	Souvislá praxe pro ZŠ/SŠ	4	0 + 6T + 0	z	2	Z
KPP/PEVE	Pedagogický výzkum	1	1 + 0 + 0	z	2	Z
KPP/SMPE	Školský management a právo	2	2 + 0 + 0	z	2	Z
KSS/SPGE	Speciální pedagogika	3	2 + 1 + 0	z, zk	2	L

III. Učitelství pro 1. stupeň ZŠ – magisterské (nenavazující)

Obor je akreditován v rámci studijního programu Učitelství pro ZŠ (viz úvodní tabulka 9) a jedná se o jediné nestrukturované studium na FP TUL – jde o magisterské pětileté studium v prezenční i kombinované formě. Student si při studiu volí jedno ze zaměření – Anglický jazyk, Německý jazyk, Hudební výchova, Výtvarná výchova, Specifické poruchy učení a chování, Tělesná výchova. Státní závěrečné zkoušky zahrnují Český jazyk, Matematiku, Pedagogiku a psychologii a Obhajobu diplomové práce.

IV. Učitelství odborných předmětů – bakalářské

Studium je akreditováno v rámci studijního programu Specializace v pedagogice, je určeno pro studenty ostatních fakult TUL, kteří chtějí získat kvalifikaci pro výuku odborných předmětů. Standardní studijní plán předpokládá na FP TUL zisk 128 kreditů (111 kreditů povinné předměty, 12 kreditů povinně volitelné, 5 kreditů bakalářská práce), zbývající kredity do potřebného minima 180 kreditů získávají studenti na svých původních fakultách (technické, popř. ekonomické).

V. Programy celoživotního vzdělávání

Placené studium určené pro kvalifikované učitele z praxe, jež jim dle vyhlášky č. 317/2005 Sb. umožňuje rozšíření aproby o další předmět, případně získání způsobilosti k vyučování na jiném stupni škol či kvalifikace k některým specializovaným činnostem na škole. V současné době je na FP TUL tato nabídka: Anglický jazyk pro 1. stupeň ZŠ, Německý jazyk pro 1. stupeň ZŠ, Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, Dramatická výchova pro 1. a 2. stupeň ZŠ, Anglický jazyk pro 2. stupeň ZŠ, Německý jazyk pro 2. stupeň ZŠ, Český jazyk a literatura pro 2. stupeň ZŠ, Informatika pro 2. stupeň ZŠ, Matematika pro 2. stupeň ZŠ, Fyzika pro 2. stupeň ZŠ, Hudební výchova pro 2. stupeň ZŠ, Občanská výchova pro 2. stupeň ZŠ, Tělesná výchova pro 2. stupeň ZŠ, Výtvarná výchova pro 2. stupeň ZŠ, Výuka náboženství pro 2. stupeň ZŠ, Dějepis pro 2. stupeň ZŠ, Zeměpis pro 2. stupeň ZŠ, Český jazyk a literatura pro SŠ, Informatika pro SŠ, Matematika pro SŠ, Fyzika pro SŠ, Základy společenských věd pro SŠ, Zeměpis pro SŠ, Koordinace v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Shrnutí:

FP je na TUL jedinou fakultou poskytující učitelské vzdělávání, což vnímáme spíše jako výhodu – nemusíme se obávat žádného „přetahování“ studentů učitelství na jiné fakulty a ani nám nehrozí odliv akademických pracovníků či celých kateder zajišťujících učitelskou přípravu na další fakulty TUL. Za liberecké pozitivní specifikum považujeme to, že naši studenti – učitelé jsou povinni absolvovat výuku dvou světových jazyků (první v bakalářském, druhý v navazujícím studiu).

Jako minus pociťujeme klesající zájem studentů o přírodovědné obory, paradoxně si právě v těchto obtížných disciplínách nemůžeme mezi uchazeči příliš vybírat (např. ve srovnání s angličtinou či humanitními studii). Strukturované studium učitelství jsme nepřivítali s žádným nadšením, akreditovali jsme jej pod tlakem Akreditační komise před sedmi lety; jsme názoru, že v učitelské přípravě to nebyla ideální cesta, ale dnes vidíme, že návrat zpět k nestrukturovanému studiu již snadný není, a to i pro oblibu dvoustupňového studia u dnešních studentů.

3 Příprava učitelů na UHK (Univerzita Hradec Králové)

Na UHK probíhá vzdělávání učitelů na třech fakultách, jedná se o PdF UHK, FF UHK a PŘF UHK. Největší podíl na přípravě učitelů má PdF UHK, kde se uskutečňuje široké spektrum bakalářských, magisterských a doktorských studijních programů v prezenční i kombinované formě. Převážně to jsou programy pedagogické: Specializace v pedagogice, Předškolní a mimoškolní pedagogika, Učitelství pro ZŠ a Učitelství pro SŠ. Na PŘF UHK jsou akreditované obory specializované na vzdělávání učitelů zařazeny pod přírodovědně zaměřené studijní programy Biologie, Fyzika, Chemie, Informatika a Matematika; přičemž se jedná vždy o bakalářský program „... se zaměřením na vzdělávání“ a navazující magisterské programy „Učitelství ... pro SŠ“. Nejlepším absolventům učitelského studia jsou určeny doktorské studijní obory Teorie vzdělávání ve fyzice a Didaktika chemie.

PdF UHK realizuje také DVPP (další vzdělávání pedagogických pracovníků), a zabezpečuje tak studium ke splnění kvalifikačních předpokladů, studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů, studium k prohloubení kvalifikace a ostatní programy orientované na výkon povolání nebo zájmově.

Model struktury učitelských studijních programů na PdF UHK

PdF UHK zabezpečuje bakalářské, navazující magisterské a magisterské učitelské obory. U bakalářských studijních oborů jde o obory se zaměřením na vzdělávání, na ně pak navazují dvouleté magisterské studijní obory Učitelství pro ZŠ a Učitelství pro SŠ.

Od akademického roku 2014 bude studium Učitelství pro 2. stupeň ZŠ podle nově získané akreditace nestrukturováno, bude se tedy jednat o souvislé pětileté magisterské studium. Tento typ studia nabízí PdF UHK zatím jako jediná PdF v České republice. Stejně jako jediná umožňuje volnou tvorbu aprobační v rámci bakalářských oborů se zaměřením na vzdělávání a magisterských programů Učitelství pro ZŠ a Učitelství pro SŠ. FF UHK odborně zajišťuje pregraduální přípravu učitelů v bakalářských oborech Historie se zaměřením na vzdělávání a Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání a v magisterských oborech Učitelství pro 2. stupeň ZŠ (Dějepis, Občanská výchova) a Učitelství pro SŠ (dějepis, základy společenských věd). PřF UHK kromě výše uvedených vlastních oborů studia vzdělávajících učitele zabezpečuje přípravu učitelů pro PdF UHK v pětiletých souvislých magisterských oborech Učitelství pro 2. stupeň ZŠ (Biologie, Fyzika, Chemie, Informatika, Matematika).

PdF UHK připravuje i budoucí učitele pro mateřské školy (bakalářský studijní obor) a umožňuje pokračování v navazujícím magisterském programu Předškolní a mimoškolní pedagogika, obojí v prezenční i kombinované formě. Současně je na fakultě úspěšně akreditován a rozvíjen magisterský studijní obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ ve formě prezenční a kombinované.

Příprava učitelů reflektuje nové vědecké poznatky a zároveň reaguje na potřeby pedagogické praxe. Každý rok v rámci Pedagogických dnů dochází k intenzivní spolupráci oborových didaktiků s fakultními učiteli, průběžně pak didaktici navštěvují ZŠ a SŠ při realizaci různých typů praxí, zejména praxe průběžné a souvislé. Uskutečňují se i pravidelná jednání s řediteli fakultních škol a fakultních pracovišť, fakulta má ustanovenou i Radu pro spolupráci s praxí, která se pravidelně setkává a jejímiž členy jsou zástupci škol, ČŠI, magistrátu města, odboru školství krajského úřadu a dalších organizací, jejichž činnost přispívá ke vzdělávání učitelů (např. Knihovna města Hradce Králové, Dětský diagnostický ústav Hradec Králové apod.).

Struktura studijních programů na PdF UHK

Koncepce vzdělávání učitelů odráží požadavek zákona, že kvalifikovaný učitel musí mít magisterské vzdělání. Celková délka studia činí pět let a kreditová hodnota je 300 kreditů. U bakalářského studia je kreditová hodnota 180 kreditů, u navazujícího magisterského pak 120 kreditů. Procentuální podíl pedagogicko-psychologických a didaktických disciplín v rámci celého učitelského dvoustupňového vzdělávání je 25 % z celkového počtu kreditů, což obnáší 75 kreditů.

Roční studijní zátěž vyjádřená kreditovým hodnocením činí 60 kreditů; u dvouoborových studií je rozložena rovnoměrně mezi oba obory a společný základ v poměru kreditů 25 : 25 : 10 pro každý rok studia, resp. 21 : 21 : 18 pro závěrečný rok bakalářského a navazujícího magisterského studia. V hodinovém vyjádření tato zátěž přímou výukou činí zpravidla dvacet, nejvýše dvacet pět výukových hodin pro každý týden výukové části semestru (zpravidla 560, nejvýše 700 hodin za rok), resp. u dvouoborových studií je rozdělena v poměru 8 : 8 : 4, nejvýše 10 : 10 : 5 pro každý týden výukové části semestru (224 : 224 : 112, nejvýše 280 : 280 : 140 za rok), resp. 7 : 7 : 4 pro každý týden závěrečného roku bakalářského a magisterského studia.

Tab. 14 Členění kreditní a hodinové dotace v bakalářském a navazujícím magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK

Bc.	1. obor	společný základ	2. obor
1. rok	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně	10 kreditů ročně / max. 5 hodin týdně	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně
2. rok	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně	10 kreditů ročně / max. 5 hodin týdně	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně
3. rok	21 kreditů ročně / max. 7 hodin týdně	8 kreditů ročně (z toho bakalářská práce 15 kreditů) / max. 4 hodiny týdně	21 kreditů ročně / max. 7 hodin týdně
NMgr.	1. obor	společný základ	2. obor
1. rok	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně	10 kreditů ročně / max. 5 hodin týdně	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně
2. rok	21 kreditů ročně / max. 7 hodin týdně	18 kreditů ročně (z toho diplomová práce 15 kreditů) / max. 4 hodiny týdně	21 kreditů ročně / max. 7 hodin týdně
Celkem	117 kreditů (z toho 18 kreditů didaktika ZS2 / 15 kreditů didaktika SSK + 7 kreditů praxe)	66 kreditů (z toho 30 kreditů závěrečné práce)	17 kreditů (z toho 18 kreditů didaktika ZS2 / 15 kreditů didaktika SSK + 7 kreditů praxe)

Tabulka níže zachycuje rozvržení předmětů (P : PV : V v maximálním hodinovém rozsahu týdně) podle míry jejich závaznosti v bakalářském a navazujícím magisterském stupni dvouoborových učitelských studií. (Pro jednooborová studia může být tento poměr uplatněn analogicky.)

Tab. 15 Rozvržení předmětů v bakalářském a navazujícím magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK

Bc.	1. obor	společný základ	2. obor
1. rok	9 : 1 : 0	5 : 0 : 0 až 3 : 2 : 0	9 : 1 : 0
2. rok	8 : 2 : 0	4 : 1 : 0 až 2 : 2 : 1	8 : 2 : 0
3. rok	5 : 1 : 1	2 : 2 : 0 až 1 : 2 : 1	5 : 1 : 1
NMgr.	1. obor	společný základ	2. obor
1. rok	6 : 2 : 2	1 : 2 : 2	6 : 2 : 2
2. rok	3 : 2 : 2	0 : 2 : 2	3 : 2 : 2

Tab. 16 Členění kreditní a hodinové dotace v magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK

Mgr.	1. obor	společný základ	2. obor
1. rok	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně	10 kreditů ročně / max. 5 hodin týdně	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně
2. rok	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně	10 kreditů ročně / max. 5 hodin týdně	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně
3. rok	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně	10 kreditů ročně / max. 5 hodin týdně	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně
4. rok	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně	10 kreditů ročně / max. 5 hodin týdně	25 kreditů ročně / max. 10 hodin týdně
5. rok	21 kreditů ročně / max. 7 hodin týdně	18 kreditů ročně (z toho diplomová práce 15 kreditů) / max. 4 hodiny týdně	21 kreditů ročně / max. 7 hodin týdně
Celkem	121 kreditů (z toho 18 kreditů didaktika ZS2 / 15 kreditů didaktika SSK + 7 kreditů praxe)	58 kreditů (z toho 30 kreditů závěrečné práce)	121 kreditů (z toho 18 kreditů didaktika ZS2 / 15 kreditů didaktika SSK + 7 kreditů praxe)

Následující tabulka zobrazuje rozvržení povinných, povinně volitelných a volitelných předmětů podle míry závaznosti v magisterském stupni dvouoborových učitelských studií.

Tab. 17 Rozvržení předmětů v magisterském studijním programu dvouoborových učitelských studií na PdF UHK

Mgr.	1. obor	společný základ	2. obor
1. rok	9 : 1 : 0	5 : 0 : 0 až 3 : 2 : 0	9 : 1 : 0
2. rok	8 : 2 : 0	4 : 1 : 0 až 2 : 2 : 1	8 : 2 : 0
3. rok	8 : 2 : 0	4 : 1 : 0 až 2 : 2 : 1	8 : 2 : 0
4. rok	8 : 2 : 0	4 : 1 : 0 až 2 : 2 : 1	8 : 2 : 0
5. rok	3 : 2 : 2	0 : 2 : 2	3 : 2 : 2

Celoživotní vzdělávání

PdF UHK reaguje na požadavky praxe a společenské poptávky realizací celé řady programů celoživotního vzdělávání, které jsou orientovány nejen na profesní výkon povolání, ale také na získání všeobecného vzdělání účastníků. Tyto programy jsou uskutečňovány dle § 20 a § 60 zákona č. 111/1998 Sb. Účastníci těchto programů nejsou studenty ve smyslu zákona. Realizované programy vedou k získání nebo k dalšímu rozšíření pedagogické způsobilosti, k rozšíření kompetencí se záměrem zvýšit vlastní šanci na trhu práce.

Fakulta umožňuje doplnění vzdělání jednotlivcům, převážně absolventům, tím, že mohou složit další / volitelné části státní zkoušky nebo si rozšířit aprobaci o další vyučovací předmět. Dále fakulta nabízí tzv. meziprogramové studium, tato nabídka je ve shodě se zákonem č. 563/2004 Sb. a prováděcí vyhláškou č. 317/2005 Sb. a je rozšiřována.

Model struktury učitelského vzdělání na PŘF UHK

PŘF UHK respektuje strukturu učitelského studia, jež je nastavena PdF UHK, a to i v rámci studijních programů Biologie, Fyzika, Chemie, Informatika, Matematika. Činí tak z důvodu kompatibility oborů tvořících dvouoborové kombinace a zachování možnosti volné tvorby kombinací uchazečem. Stejná je také roční studijní zátěž, tedy 60 kreditů; u dvouoborových studií rozložená rovnoměrně mezi oba obory a společný základ v poměru kreditů 25 : 25 : 10 pro každý rok studia kromě závěrečného roku, resp. 21 : 21 : 18 pro závěrečný rok bakalářského a navazujícího magisterského studia.

Specifikem přírodovědně orientovaných oborů je potřeba přípravy budoucích učitelů přírodovědného vyučovacího předmětu v laboratořích (Biologie, Fyzika, Chemie), počítačových učebnách (Informatika), resp. důraz na praktické dovednosti v řešení úloh (Matematika), takže hodinová zátěž přímou výukou se pohybuje na horní hranici rozmezí nastaveného PdF UHK a činí při souběhu dvou přírodovědných oborů standardně dvacet pět výukových hodin pro každý týden výukové části semestru, nikoliv méně.

Silné a slabé stránky učitelského studia na UHK

Silné stránky:

- volná tvorba kombinací v učitelském studiu je pro uchazeče atraktivní a umožňuje přijímat ke studiu i zájemce z odlehlejších regionů České republiky,
- souvislé magisterské studium Učitelství pro 2. stupeň ZŠ jednoznačně naplňuje požadavky zákona o žádoucí kvalifikaci podle zákona o pedagogických pracovnících,
- schopnost pružně uspokojovat potřeby pedagogické praxe,
- větší možnost (časový prostor) studentských výjezdových mobilit vzhledem k nedělenému studiu.

Slabé stránky:

- kumulace zásadních oborově didaktických disciplín v navazujícím studiu; v kreditním prostoru 120 kreditů musí být zařazeny všechny zásadní oborově didaktické disciplíny obou aprobačních předmětů,
- nedostatek „výukového“ prostoru v navazujícím studiu (120 kreditů na dva obory, část pedagogicko-psychologická, průběžná a souvislá pedagogická praxe),
- nedostatek „kreditního“ prostoru ovlivňuje délku, ale zejména kvalitu závěrečné souvislé pedagogické praxe,
- zařazení studentské mobility do navazujícího studia vede často k prodlužování studia,
- jestliže student nezíská již v průběhu bakalářského studia část pedagogických, psychologických a oborově didaktických kompetencí, není v podstatě možné v rámci pregraduálního studia navazujícího magisterského oboru vše obsáhnout; studenti, kteří neabsolvovali bakalářské studijní programy se zaměřením na vzdělávání, mají v navazujícím studiu značné problémy vedoucí mnohdy k ukončení studia, případně k jeho nežádoucímu prodlužování,
- pokud je učitelské studium koncipováno jako jednooborové, je uplatnitelnost absolventů z hlediska potřeb praxe velmi problematická,
- nevýhodou volné tvorby kombinací je obtížné sestavování rozvrhu tak, aby byla zajištěna plnohodnotná účast studentů na výuce v maximální míře.

4 Příprava učitelů na UJEP (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem)

Na UJEP probíhá vzdělávání učitelů dosud na čtyřech fakultách, a sice na PF (Pedagogická fakulta) UJEP, FF UJEP, PŘF UJEP a v současnosti stále ještě na FVTM (Fakulta výrobních technologií a managementu) UJEP. Vzdělávání učitelů na UJEP se realizuje ve spolupráci výše jmenovaných fakult, přičemž:

- PF UJEP garantuje a zajišťuje výuku pedagogicko-psychologických disciplín společného základu pro veškeré studijní obory směřující na UJEP k učitelské kvalifikaci. Sama pak zabezpečuje přípravu učitelů pro mateřské školy, učitelů pro 1. stupeň ZŠ, učitelů pro 1. stupeň ZŠ a anglický jazyk, učitelů pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogiku, učitelů pro 2. stupeň ZŠ v oborech český jazyk a literatura, anglický jazyk a literatura, tělesná výchova, výtvarná výchova, hudební výchova; dále pak učitelů pro SŠ v oborech český jazyk a literatura, tělesná výchova, výtvarná výchova, hudební výchova. Příprava učitelů se uskutečňuje ve studijních programech Filologie, Specializace v pedagogice, Tělesná výchova a sport, Učitelství pro ZŠ, Učitelství pro SŠ.
- FF UJEP zajišťuje přípravu učitelů pro 2. stupeň ZŠ v oborech dějepis, občanská výchova, německý jazyk a literatura; dále pak učitelů pro SŠ v oborech historie, základy společenských věd, německý jazyk a literatura.
- PŘF UJEP zabezpečuje přípravu učitelů pro 2. stupeň ZŠ v oborech matematika, fyzika, chemie, biologie, geografie; dále přípravu učitelů pro SŠ v oborech matematika, fyzika, chemie, biologie, geografie, informatika.
- FVTM UJEP zajišťuje přípravu učitelů technické výchovy pro 2. stupeň ZŠ. Tato fakulta však již další studijní obory směřující k učitelské kvalifikaci neotevřela a neplánuje dále pokračovat v pregraduální přípravě učitelů technické výchovy.

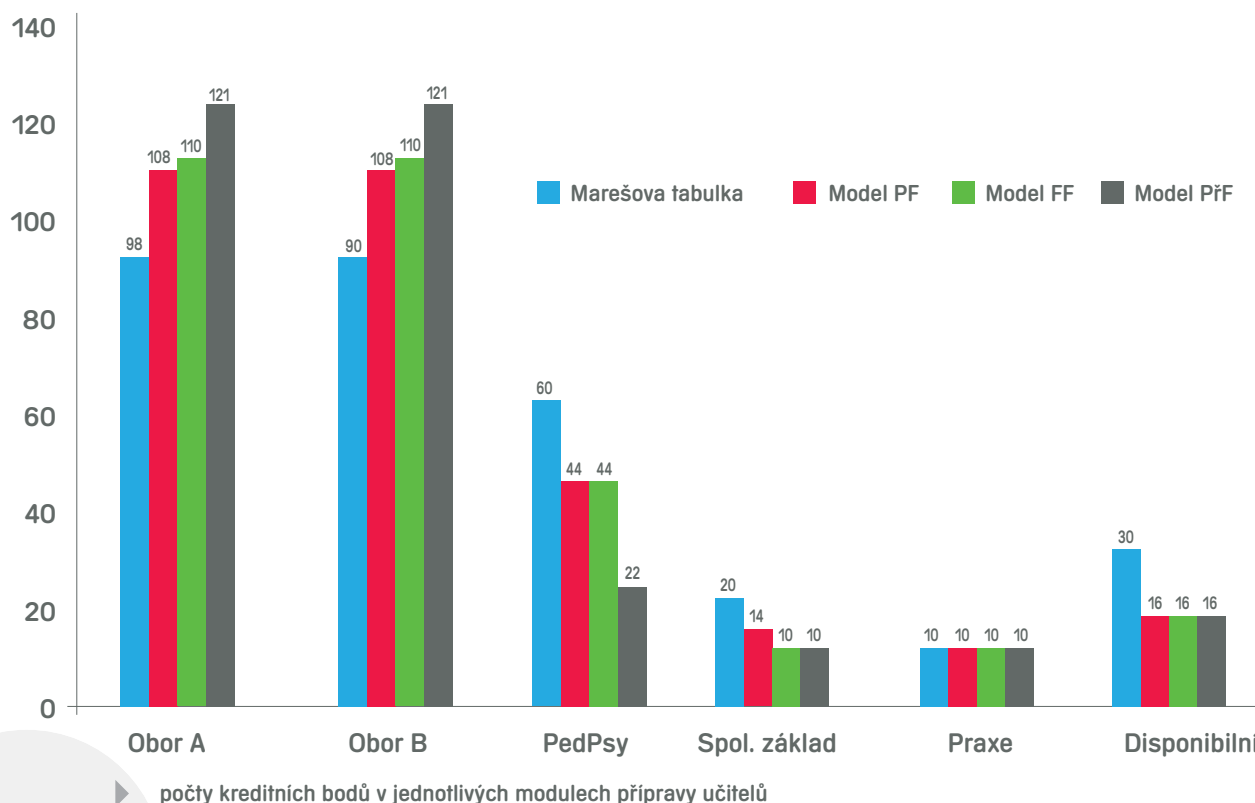
V rámci reakreditace všech akreditovaných studijních programů UJEP v roce 2014 vznikl po téměř deseti letech prostor také pro výraznější úpravu učitelských studií. Mezi fakultami připravujícími učitele existují bilaterální smlouvy o zajištění mezifakultních studií, přičemž je na základě požadavku Akreditační komise České republiky garantem pedagogicko-psychologické složky učitelské přípravy pedagog/psycholog působící na PF UJEP. Jako velmi vhodné se proto zdálo vytvoření jednotného modelu pregraduální přípravy budoucích učitelů na celé UJEP. Představy vedení jednotlivých fakult však nebyly v podstatných oblastech shodné, takže výsledek téměř rok trvající diskuse shrnuje tato tabulka:

Tab. 18 Výsledky východisek přípravy reakreditace učitelských studií na PF UJEP

Východiska přípravy reakreditace učitelských studií	Výsledek
Jednotný model učitelské přípravy v rámci UJEP	NE
Jednotné předměty společného základu	NE
Jednotný blok pedagogicko-psychologických disciplín (ped.-psych. modul)	NE
Jednotná délka a profilace pedagogické praxe	ANO
Obsahová návaznost disciplín: propedeutické – specializační – aplikační – pedagogická praxe	NE
Rozlišení učitelství pro 2. stupeň ZŠ a pro SŠ řešit zejména na úrovni oborových didaktik a nabídkou (povinně) volitelných kurzů	ANO

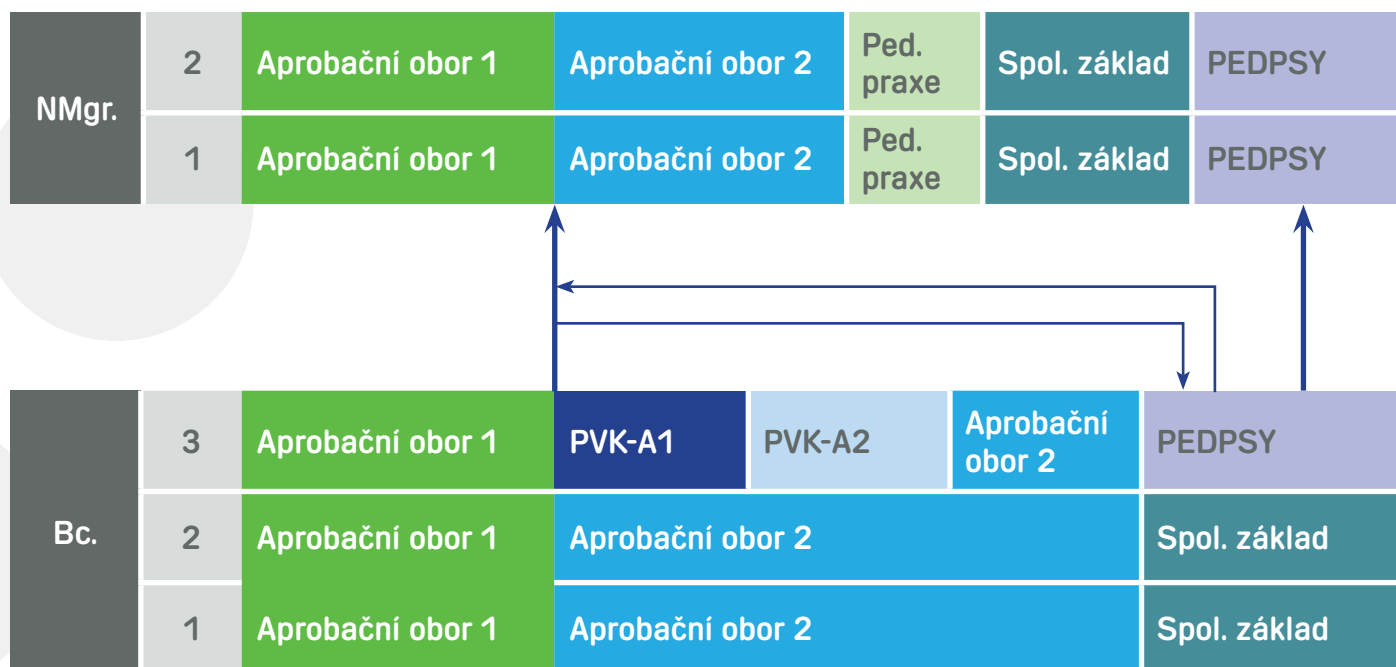
Porovnání koncepce přípravy fakult připravujících učitele na UJEP s materiálem nazvaným Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol, který vznikl v roce 2004 jako dílo kolektivu autorů pod vedením doc. Petra Koláře a jenž redakčně upravil a na mnoha střetnutích prezentoval prof. Jiří Mareš (dále „Marešova tabulka“), týkající se počtu kreditů v jednotlivých oblastech přípravy budoucích učitelů, zaznamenává obrázek 11:

Obr. 11 Koncepce přípravy učitelů na UJEP

Výslednou podobu struktury učitelské přípravy ukazuje následující obrázek (obecně lze říci, že navenek je struktura totožná pro všechny tři součásti, liší se však svou vnitřní stratifikací).

Obr. 12 Struktura učitelské přípravy na UJEP

Na PF UJEP je připraven model, kdy jsou v bakalářském stupni vyučovány základní odborné disciplíny jednoho (v případě jednooborových studií) a druhého (v případě dvouoborových studií) aprobačního předmětu a disciplíny společného základu obnášející předměty Cizí jazyk (0/2), Informatika (0/2), Tělesná výchova (0/2) a Úvod do filozofie (2/0). Ve třetím ročníku bakalářského studia se student rozhoduje, zda se dál bude věnovat odborné stránce svého oboru studia, nebo zda se bude profilovat učitelským směrem. Podle toho volí z nabídky povinné volitelných oborů příslušný modul. Pedagogicko-psychologický modul obsahuje základní

propedeutické disciplíny: Pedagogická propedeutika (1/1), Úvod do psychologie (1/2) a Obecná didaktika (1/2). Těžiště přípravy v bakalářském stupni studia spočívá jednoznačně v odborné složce.

V navazujícím magisterském stupni studia jsou dále rozvíjeny odborné disciplíny jednoho či obou aprobačních předmětů. V rámci těchto odborných disciplín se realizuje i výuka oborových didaktik. Studijní plán dále zahrnuje předměty společného základu (Výchova ke zdraví a základy první pomoci s dotací 2/0 a Český jazyk a základy rétoriky s dotací 2/0) a především předměty pedagogicko-psychologického modulu, který v tomto stupni studia rozvíjí zejména specializační pedagogické a psychologické disciplíny. Jedná se o povinné předměty: Pedagogická psychologie (1/2), Vývojová psychologie (1/1), Metodologie pedagogického výzkumu (1/1), Psychodidaktika a neurodidaktika (1/0), Sociální pedagogika (1/1), Sociální psychologie (1/0), Speciální pedagogika (1/2), Emoční inteligence a rozvoj sociálních dovedností (1/1), Psychopatologie (0/1), Školní a poradenská psychologie (1/1), Základy školského managementu (2/0). Pokud se pro navazující magisterské studium rozhodne absolvent bakalářského studia, jenž neabsolvoval povinně volitelný modul pedagogických a psychologických disciplín, je povinen si tyto disciplíny doplnit, neboť splněné kontroly studia těchto disciplín jsou podmínkou pro absolvování pedagogických a psychologických předmětů v navazujícím magisterském stupni studia. Kompetence získané ve výše uvedených předmětech jsou dále rozvíjeny a aplikovány při výuce oborových didaktik, které zajišťují jednotlivá odborná pracoviště. V navazujícím magisterském stupni je dále nabídnut modul rozšiřujících povinně volitelných disciplín, jenž obsahuje předměty: Mediální výchova (0/2), Environmentální výchova (0/2), Základy finanční gramotnosti (0/2), Základy práva (0/2), Etická výchova (0/2), Multikulturní výchova (0/2), Nadaný žák ve výuce (0/2). Z tohoto povinně volitelného modulu si student vybírá alespoň jednu disciplínu. Poznatky získané studiem pedagogických a psychologických disciplín jsou dále rozvíjeny v modulu pedagogických praxí.

Stratifikaci přípravy budoucích učitelů na PF UJEP zachycuje uvedená tabulka (týkající se učitelů dvou aprobačních předmětů):

Tab. 19 Stratifikace přípravy budoucích učitelů na PF UJEP

	ročník	Typ předmětu	ZIMNÍ SEMESTR		LETNÍ SEMESTR		Kb/rok
			Hodin	Počet zk	Hodin	Počet zk	
Bakalářská část studia	1.	Předměty společného základu ostatní	2	1	2	0	4
		Aprobační obor A	10	2	10	2	28
		Aprobační obor B	10	2	10	2	28
	2.	Předměty společného základu ostatní	2	0	2	0	4
		Aprobační obor A	10	2	10	2	28
		Aprobační obor B	10	2	10	2	28
	3.	PV modul z pedagogiky a psychologie*	5	1	3	1	10*
		Aprobační obor A	8	2	6	2	21
		PV modul z aprobačního oboru A*	2		2		5*
		Aprobační obor B	8	2	6	2	21
		PV modul z aprobačního oboru B*	2		2		5*
		Bakalářská práce	-	-	-	-	8

Navazující magisterská část studia	1.	Předměty společného základu ostatní	4	1	0	0	4
		Předměty pedagogiky a psychologie	6	2	5	1	16
		Aprobační obor A	6	1	9	2	17
		Aprobační obor B	6	1	9	2	17
		Pedagogická praxe souvislá	-	-	3 týdny	-	6
	2.	Předměty společného základu ostatní	2	0	0	0	2
		Předměty pedagogiky a psychologie	7	1	4	1	18
		Aprobační obor A	7	2	5	2	14
		Aprobační obor B	7	2	5	2	14
		Pedagogická praxe souvislá	3 týdny	-	-	-	4
		Diplomová práce	-	-	-	-	8

* Student si volí buď PV modul z pedagogiky a psychologie, nebo PV modul svých aprobačních předmětů.

Získávání učitelské kvalifikace v rámci celoživotního vzdělávání

Podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, realizuje PF UJEP v souladu s platnou legislativou programy celoživotního vzdělávání, které mohou účastníkovi usnadnit cestu k získání plné učitelské kvalifikace či k jejímu rozšíření. Absolventi takového programu mohou po řádném přijímacím řízení požádat o uznání kreditů absolvovaných v rámci tohoto studijního programu v režimu celoživotního vzdělávání.

V této oblasti jsou na PF UJEP uskutečňovány tyto programy celoživotního vzdělávání:

1. Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů podle § 2 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:

- Studium v oblasti pedagogických věd pro 2. stupeň ZŠ,
- Speciální pedagogika.

2. Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů podle § 3 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:

- Studium pedagogiky pro učitele odborného výcviku,
- Studium pedagogiky pro učitele praktického vyučování,
- Studium pedagogiky pro vychovatele, absolventy VOŠ a VŠ.

3. Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů podle § 5 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:

- Studium pro ředitele škol a školských zařízení.

4. Studium k rozšíření odborné kvalifikace podle § 6 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:
 - Učitelství pro mateřské školy,
 - Učitelství pro 1. stupeň ZŠ,
 - Angličtina pro 2. stupeň ZŠ.
5. Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů podle § 8 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:
 - Studium pro výchovné poradce.
6. Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů podle § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:
 - Školní koordinátor environmentálního vzdělávání.

Silné stránky předloženého modelu:

- student se při přihlašování na UJEP nemusí ještě rozhodovat, zda se chce zvolenému oboru věnovat po odborné stránce, nebo se chce věnovat učitelství daného oboru; toto rozhodnutí je odsunuto až do třetího roku bakalářského stupně studia, kdy již student má možnost získat řadu informací a zkušeností týkajících se zvoleného oboru,
- uvedený model je přístupný mezi jednotlivými součástmi UJEP připravujícími budoucí učitele; model se liší v objemu (kreditovém i hodinovém) jednotlivých složek učitelské přípravy, celkovou stratifikací je však shodný,
- odlišnosti modelu přípravy učitelů pro 2. stupeň ZŠ a učitelů pro SŠ jsou minimální, to je v souladu s platnou legislativou, kdy učitel pro SŠ je zároveň kvalifikován jako učitel pro 2. stupeň ZŠ; specifika přípravy učitelů pro 2. stupeň ZŠ spatřuje uvedený model především ve vzdělávacím obsahu oborových didaktik a v koncepci pedagogických praxí, model umožňuje vysokou variabilitu studia a široké spektrum možností intrafakultních i interfakultních aprobačních kombinací.

Slabé stránky předloženého modelu:

- je sledována nejednotnost modelu v rámci jednotlivých fakult UJEP; výstupy z učení u absolventů učitelství téhož předmětu se budou zejména v oblasti pedagogické a psychologické odlišovat v závislosti na tom, na které fakultě bude student imatrikulován; např. student aprobace:
 - a. *historie – matematika* bude imatrikulován na PřF UJEP a bude vzděláván podle modelu PřF UJEP;
 - b. *historie – základy společenských věd* bude imatrikulován na FF UJEP a bude vzděláván podle modelu FF UJEP;
 - c. *historie – tělesná výchova* bude imatrikulován na PF UJEP a bude vzděláván podle modelu PF UJEP,
- oborové didaktiky jsou realizovány až v navazujícím magisterském stupni studia a jsou zahrnuty do hodinové a kreditové dotace odborných předmětů aprobačního oboru; hrozí tak, že oborové didaktiky budou upozadovány a studenti nebudou mít dostatek možností získat pedagogické znalosti obsahu vztahující se k příslušnému aprobačnímu předmětu,
- velmi malý rozsah věnuje model pedagogickým praxím, jsou dotovány pouze minimálními dvakrát třemi týdny v navazujícím magisterském stupni studia; student tak nemá možnost seznámit se důkladněji s problémy školské praxe.

5 Příprava učitelů na ZČU (Západočeská univerzita v Plzni)

Na ZČU probíhá vzdělávání učitelů na třech fakultách, a sice na FPE (Fakulta pedagogická) ZČU, na FF ZČU a na FAV (Fakulta aplikovaných věd) ZČU. Největší část tohoto vzdělávání zabezpečuje FPE ZČU, na níž je realizováno celé spektrum studijních programů vedoucích k získání učitelské kvalifikace v pregraduálním stupni vzdělávání (bakalářské studijní programy Specializace v pedagogice, Přírodovědná studia, Tělesná výchova a sport, Historická studia, Předškolní a mimoškolní pedagogika a magisterské

a navazující magisterské programy Učitelství pro ZŠ, Učitelství pro SŠ).

FPE ZČU se zaměřuje také na DVPP, jsou rozvíjeny programy DPS, ale i tzv. programy rozšiřujícího studia směřující k získání kvalifikace či k jejímu rozšíření.

FF ZČU aktuálně zabezpečuje navazující magisterský studijní program Učitelství pro SŠ s jedním oborem, a to Učitelství francouzštiny pro SŠ (jednooborové studium), má však akreditován také obor Učitelství základů společenských věd – geografie (tento obor není otevírán).

FAV ZČU poskytuje navazující magisterský studijní obor Učitelství matematiky pro SŠ s různými zaměřenými (pod studijním programem Matematika).

Obecný model struktury učitelských studijních programů na FPE ZČU

Učitelské vzdělávání je na FPE ZČU plně strukturováno (s výjimkou magisterského neděleného oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ).

V současné době fakulta zajišťuje bakalářské studijní obory se zaměřením na vzdělávání a na ně navazující učitelské magisterské obory v rámci studijního programu Učitelství pro ZŠ a Učitelství pro SŠ. Kromě těchto programů je na fakultě akreditován a úspěšně rozvíjen bakalářský studijní program Předškolní a mimoškolní pedagogika s oborem Učitelství pro mateřské školy (a to v prezenční i v kombinované formě). Model učitelského studia vytváří prostor pro maximální prostupnost studijních programů v rámci ZČU, ale i v rámci dalších VŠ v České republice. Restrukturalizace studia umožňuje studentům širší spektrum volby kurikulární cesty. Bakalářské programy jsou připraveny tak, aby dávaly možnost pokračovat v navazujícím učitelském studijním programu či v navazujícím neučitelském magisterském programu na fakultách ZČU nebo jiných univerzit, případně aby umožňovaly výstup přímo do praxe. Sledujeme rovněž další cíle: využít odborného potenciálu, který nabízí ostatní fakulty ZČU, a jednotného studijního prostředí, jež je na univerzitě dáno kreditním systémem, k vytvoření flexibilních studijních programů. Při průběžné inovaci učitelského studia zintenzivňujeme spolupráci s představiteli příslušných útvarů veřejné správy, úřady práce, s partnerskými VŠ v České republice i v zahraničí, ale i s konkrétními ZŠ a SŠ.

Struktura studijních programů na FPE ZČU

Koncepce vychází z obecně sdíleného požadavku, že vzdělání učitelů musí být magisterské. Jeho celková kreditní hodnota je 300 kreditů, délka studia pět let. Celková kreditní hodnota bakalářského studijního programu činí 180 kreditů, navazující magisterský program má hodnotu 120 kreditů. Procentuální podíl pedagogicko-psychologických a didaktických disciplín v rámci celého učitelského dvoustupňového vzdělání je 25 % z celkového počtu kreditů, což znamená 75 kreditů. Rozhodující podíl oborových didaktik je začleněn do druhé etapy studia.

Programy jsou stavěny převážně modulově, a to tak, aby si student svou kurikulární cestu variabilně volil, ovšem s přesně stanovenými povinnostmi. V bakalářských studijních oborech se zaměřením na vzdělávání je v důsledku modulové koncepce vytvořen základ budoucí dvouapobační profilace studentů učitelské fakulty. Do rámce bakalářského studia jsou zařazeny variabilní moduly, které student vybírá podle svého zaměření. Zvolí-li student pedagogický směr, volí vedlejší sloup v hodnotě 50 kreditů, jenž svou předmětovou skladbou představuje odborný základ druhého aprobačního předmětu. Tak např. student bakalářského studijního oboru Biologie se zaměřením na vzdělávání si jako tzv. vedlejší sloup zvolí modul chemie. Absolvuje obor Biologie se zaměřením na vzdělávání, ale současně bude mít vytvořen základ druhého aprobačního předmětu (např. chemie). Dokladem absolvování všech předmětů v bakalářském stupni studia je Diploma Supplement.³⁰ Jestliže student nehodlá pokračovat v navazujícím dvouapobačním studiu učitelství, může si v některých vybraných oborech volit tzv. prohlubující modul, tzn. takové předměty, které prohlubují znalosti a dovednosti studovaného oboru.

Student bakalářských studijních oborů se zaměřením na vzdělávání (s výjimkou oboru Učitelství pro mateřské školy) tedy musí po absolvování prvního semestru (tzv. fundamentu) povinně volit mezi dvěma typy vedlejších sloupů.

³⁰ Diploma Supplement (Dodatek k diplomu) poskytuje soupis předmětů a výpis všech vykonaných zkoušek, které student absolvoval v průběhu vysokoškolského studia. Je vydáván dvojazyčně, v českém a v anglickém jazyce.

Součástí každého bakalářského oboru tohoto typu je modul Společný základ se shodným kreditním ohodnocením a stejnou skladbou předmětů. Do tohoto modulu náleží předměty, jež pomáhají naplnit obecné způsobilosti studenta daného stupně vysokoškolského studia podle výstupů z učení popsaných v metodice Q-RAM (např. cizí jazyk).

Je zřejmé, že značná část studentů volí cestu vedoucí k získání učitelského vzdělávání a usiluje o vstup do navazujícího učitelského studia. Část absolventů bakalářských studijních programů odejde do praxe, část pokračuje na jiných fakultách ZČU, ale i jiných VŠ. Podporuje se tím interfakultní propustnost. Strukturované studium umožňuje získání učitelské kvalifikace i absolventům jiných typů škol. Této možnosti využívají také absolventi neučitelských magisterských programů, kteří učí na školách jako nekvalifikovaní učitelé. V případě potřeby je fakulta připravena nabídnout těmto uchazečům přípravné a překlenovací kurzy, jež vyrovnají disproporce ve vstupní úrovni zájemců o studium. Náročné přechody mezi jednotlivými stupni mohou být tlumeny jednak pomocí překlenovacích bloků vytvořených z výběrových předmětů, jednak certifikátovými bloky zařazenými do rámce celoživotního vzdělávání.

Tab. 20 Bakalářské studijní programy na FPE ZČU

Hlavní sloup 92 kreditů	Vedlejší sloup 50 kreditů	Výběrové předměty	Hlavní sloup 92 kreditů	Vedlejší sloup 50 kreditů	Výběrové předměty
Bakalářská práce (12 kreditů)	(druhý aprobační předmět)		Bakalářská práce (12 kreditů)	(prohlubující modul)	
Studovaný obor (50 kreditů)			Studovaný obor (50 kreditů)		
Fundament (30 kreditů)			Fundament (30 kreditů)		
Společný základ 30 kreditů			Společný základ 30 kreditů		

Tab. 21 Navazující magisterské studium Učitelství pro 2. stupeň ZŠ dvouoborové na FPE ZČU

První aprobační předmět 32 kreditů	Druhý aprobační předmět 32 kreditů	Ped.-psych. modul (včetně souvislé pedagogické praxe) 32 kreditů	Výběrové předměty	Diplomová práce 18 kreditů
Didaktika (20 kreditů)	Didaktika (20 kreditů)			
Obor (12 kreditů)	Obor (12 kreditů)			

Tab. 22 Navazující magisterské studium Učitelství pro SŠ dvouoborové na FPE ZČU

První aprobační předmět 32 kreditů Didaktika (12 kreditů) Obor (20 kreditů)	Druhý aprobační předmět 32 kreditů Didaktika (12 kreditů) Obor (20 kreditů)	Ped.-psych. modul (včetně souvisele pedagogické praxe) 32 kreditů	Výběrové předměty	Diplomová práce 18 kreditů
--	--	--	--------------------------	-----------------------------------

Získávání učitelské kvalifikace v rámci celoživotního vzdělávání

Podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, realizuje FPE ZČU v souladu s platnou legislativou programy celoživotního vzdělávání, které mohou účastníkovi usnadnit cestu k získání plné učitelské kvalifikace. Absolventi takového programu mohou po řádném přijímacím řízení požádat o uznání kreditů absolvovaných v rámci tohoto studijního programu v režimu celoživotního vzdělávání.

Fakulta má akreditovány rozšiřující studijní programy a obory, jež umožňují kvalifikovaným učitelům, aby si rozšířili svou odbornost jednak o další aprobaci, jednak aby získali kvalifikaci pro odlišný stupeň školy (např. má-li vyučující kvalifikaci pro daný obor na ZŠ, může si rozšířit kvalifikaci pro tentýž obor na SŠ). Získají tak vyšší hodnotu na trhu práce.

Učitelské studium na FF ZČU

FF ZČU zabezpečuje v současné době učitelský studijní obor Učitelství francouzštiny pro SŠ v rámci studijního programu Učitelství pro SŠ. Jedná se o jednooborové studium.

Studijní obor navazuje na bakalářský obor Cizí jazyky pro komerční praxi akreditovaný na FF ZČU pod studijním programem Filologie. Navazující magisterské studium rozvíjí všechny disciplíny románské filologie a zároveň disciplíny pedagogicko-psychologické přípravy v aplikaci na francouzštinu. Cílem je připravit absolventy k povolání učitele francouzštiny pro SŠ.

Část pedagogicko-psychologická (včetně praxe) je v navazujícím studijním oboru zajišťována FPE ZČU.

Učitelské studium na FAV ZČU

FAV ZČU poskytuje navazující studijní obor Učitelství matematiky pro SŠ v rámci studijního programu Matematika.

Navazující studijní obor Učitelství matematiky pro SŠ je nabízen v řadě specializací (částečně ve spolupráci s FPE ZČU). Specializace jsou tvořeny aprobačními kombinacemi s matematikou. Odborný profil si student může posilovat volbou specializačních předmětů a dosáhnout kompatibility se specializacemi oboru Matematika.

Aprobační kombinace, zaměření:

- Matematika – Technická geometrie,
- Matematika – Statistika a finanční matematika,
- Matematika – Fyzika,
- Matematika – Informatika,

- Matematika – Chemie,
- Matematika – Geografie,
- Matematika – Biologie.

Důraz je kladen na předmětovou odbornost, rozsah výuky didaktik a pedagogicko-psychologických disciplín je nižší než na FPE ZČU.

Silné a slabé stránky strukturování učitelského studia – model ZČU

Silné stránky:

- prostupnost studia: dvoustupňovost studijních programů a jejich modulárnost umožňují využít potenciálu ostatních fakult ZČU, zejména fakult technických; vzniká zde prostor pro vytvoření koncepce vzdělávání učitelů odborných předmětů (nedostatek kvalitního vzdělávání pro učitele odborných předmětů se ukazuje jako jeden ze zásadních problémů současného systému vzdělávání učitelů),
- odložení volby cesty k získání učitelské kvalifikace: odložení volby učitelského profesního zaměření na pozdější fáze studia vytváří předpoklad uvážlivosti této volby, nicméně již v bakalářských studijních programech musí být akcentován fakt, že se jedná o programy zaměřené na vzdělávání; do studijních plánů jsou zařazeny předměty určitého typu praxe (náslechová praxe) či základní pedagogicko-psychologické disciplíny umožňující uvědomělou reflexi této praxe, nesmí se jednat o pouhou „návštěvu“ školy bez následné reflektivní analýzy vedené didaktiky; u oborových disciplín jsou zdůrazňovány nejen odborně předmětové aspekty, ale také oborově didaktické (a to vždy v návaznosti na popsané výstupy z oborů podle metodiky Q-RAM); navazující magisterské studium Učitelství pro ZŠ a Učitelství pro SŠ se primárně orientuje na získání učitelských kompetencí,
- variabilita studia (v návaznosti na modulární výstavbu studijních plánů): studijní plány svou modularitou umožní postupné získávání učitelské kvalifikace a její rozšiřování v rámci celoživotního vzdělávání,
- schopnost pružně reagovat na potřeby školské praxe,
- snazší možnost studentských výjezdových mobilit,
- získání vysokoškolského titulu po kratší etapě studia (titul Bc.), šance na nižší neúspěšnost při studiu.

Slabé stránky:

- kumulace zásadních oborově didaktických disciplín v navazujícím studiu; v kreditním prostoru 120 kreditů musí být zařazeny všechny zásadní oborově didaktické disciplíny obou aprobačních předmětů,
- nedostatek prostoru v navazujícím studiu (120 kreditů na dva obory, část pedagogicko-psychologická, průběžná a souvislá pedagogická praxe),
- nedostatek „kreditního“ prostoru ovlivňuje délku, ale zejména kvalitu závěrečné souvislé pedagogické praxe,
- zařazení studentské mobility do navazujícího studia vede často k prodlužování studia,
- jestliže student nezíská již v průběhu bakalářského studia část pedagogických, psychologických a oborově didaktických kompetencí, není v podstatě možné v rámci pregraduálního studia navazujícího magisterského oboru vše obsáhnout; studenti, kteří neabsolvovali bakalářské studijní programy se zaměřením na vzdělávání, mají v navazujícím studiu značné problémy vedoucí mnohdy k ukončení studia, případně k jeho nežádoucímu prodlužování,
- pokud je učitelské studium koncipováno jako jednooborové, je uplatnitelnost absolventů z hlediska potřeb praxe velmi problematická.

6 Příprava učitelů na VŠE (Vysoká škola ekonomická v Praze)

Na VŠE realizuje vzdělávání učitelů FFÚ (Fakulta financí a účetnictví) VŠE a zabezpečuje jej katedra didaktiky ekonomických předmětů. Katedra se zaměřuje na zajištění studijních programů v pregraduálním stupni vzdělávání v bakalářském studijním programu Učitelství praktického vyučování v ekonomickém vzdělávání, v navazujícím magisterském studijním programu Učitelství ekonomických předmětů pro SŠ a v magisterském studijním programu Učitelství odborných ekonomických předmětů formou tzv. vedlejší specializace. Kromě toho poskytuje katedra přípravu doktorského studijního programu Teorie vyučování ekonomických předmětů. Katedra didaktiky ekonomických předmětů uskutečňuje v rámci celoživotního vzdělávání studium týkající se DVPP formou DPS a tzv. rozšiřujícího studia vedoucího k získání kvalifikace pro písemnou a elektronickou komunikaci.

Obecný model struktury učitelských studijních programů na FFÚ VŠE

Učitelské vzdělávání je na FFÚ VŠE plně strukturováno (bakalářské, magisterské a doktorské studium). Jedná se o prezenční formu studia, studium v rámci celoživotního vzdělávání je zajišťováno kombinovanou formou studia.

Model učitelského studia vytváří prostor pro maximální prostupnost studijních programů jak v rámci VŠE, tak i v rámci dalších VŠ v České republice. Studium je založeno na kreditním systému (ECTS Label) a možnosti všech studentů VŠE využívat jednotné studijní prostředí.

Bakalářský program je připraven tak, aby dával možnost pokračovat v navazujícím učitelském studijním programu Učitelství ekonomických předmětů pro SŠ či v navazujícím neučitelském magisterském programu všech fakult VŠE nebo jiných univerzit, případně aby umožňoval výstup přímo do praxe. Katedra využívá k získání ekonomické odbornosti studentů vlastní odborný potenciál, dále odborný potenciál, který nabízí ostatní katedry FFÚ VŠE a ostatní fakulty VŠE. K získání didaktické odbornosti využívá vlastní potenciál, k pedagogické a psychologické odbornosti využívá jak vlastní odborný potenciál, tak spolupráci s PedF (Pedagogická fakulta) UK.

Při průběžné inovaci učitelského studia zintenzivňujeme spolupráci s ostatními fakultami VŠE, s PedF UK, s partnerskými VŠ, zejména s katedrou pedagogiky Ekonomické univerzity v Bratislavě, s Vídní (Institut für Wirtschaftspädagogik), s ostatními institucemi, jako je CEFIF (Centrum fiktivních firem), JA (Junior Achievement), ale i s konkrétními středními pražskými fakultními školami VŠE.

Struktura studijních programů na FFÚ VŠE

Koncepce vychází z obecně sdíleného požadavku, že vzdělání učitelů musí být magisterské. Jeho celková kreditní hodnota činí 300 kreditů, délka studia pět let. Celková kreditní hodnota bakalářského studijního programu je 180 kreditů. Navazující magisterský program má hodnotu 120 kreditů. Studenti získávají profesní kvalifikaci následujícím způsobem.

Bakalářský program Učitelství praktického vyučování v ekonomickém vzdělávání je tvořen tak, že studenti během studia absolvují „povinný základ FFÚ“ skládající se z matematiky, ekonomie, informatiky, práva, účetnictví, statistiky, dále studují ekonomické předměty zaměřené především na finance podniku a účetnictví, což představuje 94 kreditů ECTS (52 %). Pokud si studenti z volitelných předmětů vyberou pouze ekonomické, zvýší se podíl na 109 kreditů ECTS (60,5 %). Souběžně s uvedeným studiem je zařazováno studium pedagogicko-psychologických disciplín. Studium oborových didaktik je začleněno až do druhé etapy studia. Procentuální podíl pedagogicko-psychologických a didaktických disciplín v rámci bakalářského učitelského vzdělání je 26 % z celkového počtu kreditů, což znamená 47 kreditů. Jestliže se studenti rozhodnou v rámci volitelných předmětů pro didaktické disciplíny, zvýší se procentuální podíl na 34 %, což představuje 61 kreditů. Tímto způsobem studenti získávají ekonomickou kvalifikaci pro uplatnění v praxi jako ostatní bakaláři na FFÚ VŠE a zároveň kvalifikaci pro uplatnění v podnikovém či agenturním vzdělávání či ve výuce prakticky orientovaných ekonomických předmětů. Dokladem absolvování všech předmětů v bakalářském stupni studia je Diploma Supplement. Nehodlá-li student pokračovat v navazujícím magisterském studiu učitelství, může si vybrat jakýkoliv jiný ekonomický obor všech fakult VŠE a pokračovat v něm na základě úspěšného složení přijímací zkoušky nebo může pokračovat na jiné VŠ.

Absolventi popsaného bakalářského oboru mohou pokračovat v navazujícím magisterském studiu Učitelství ekonomických předmětů pro SŠ, kde dosáhnou kvalifikace k výuce odborných ekonomických předmětů na SŠ. Jde zejména o výuku ekonomiky a účetnictví. Uvedený obor představuje studium hlavní specializace. Na základě prospěchu mohou pokračovat bez přijímací zkoušky ve studiu tohoto oboru jen ti nejlepší. Ostatní zájemci (absolventi učitelského či jiného oboru VŠE), včetně absolventů jiných VŠ, skládají ke studiu magisterského oboru přijímací zkoušky.

Studenti navazujícího magisterského učitelského studia absolvují 30 kreditů ECTS (25 %), což zahrnuje studium pedagogických a psychologických disciplín, včetně didaktik a praxe. Jedná se o studium:

- pedagogiky,
- pedagogické psychologie,
- didaktiky ekonomických předmětů,
- didaktické techniky,
- rétoriky,
- didaktiky ekonomiky s didaktickou praxí,
- didaktiky účetnictví s didaktickou praxí.

Navazující magisterské studium je ještě posilováno nabídkou volitelných didaktik (didaktika fiktivních firem, didaktika výukových předmětů JA, využití počítačů ve výuce aj.). Tím může být rozsah této části zvýšen až na 48 kreditů ECTS (40 %) z celkového počtu předmětů. Důraz je kladen na ekonomickou odbornost, na výuku oborové didaktiky a předmětových didaktik a pedagogicko-psychologických disciplín.

Součástí tohoto magisterského studia je též výuka ekonomických předmětů, což činí 54 kreditů ECTS (45 %). Z toho 18 kreditů ECTS tvoří studium mikroekonomie, financí podniku a manažerského účetnictví, 6 kreditů ECTS náleží studiu odborného předmětu v cizím jazyce a 30 kreditů ECTS obsahuje studium vedlejší specializace. Výběr vedlejší specializace provádějí studenti na základě nabídky všech ekonomických kateder a fakult celé VŠE. Uvedeným studiem získávají druhou profesní ekonomickou kvalifikaci.

Strukturované studium umožňuje v magisterském studiu VŠE získat učitelskou kvalifikaci formou tzv. vedlejší specializace s názvem Učitelství odborných ekonomických předmětů. Této možnosti mohou využívat pouze studenti všech ostatních magisterských „ekonomických programů“ všech fakult VŠE, nesmí ji studovat studenti učitelského zaměření hlavní specializace. Struktura a počet pedagogických, psychologických, didaktických disciplín, včetně praxe, jsou stejné jako při studiu hlavní specializace (pedagogika, pedagogická psychologie, didaktika ekonomických předmětů, rétorika, didaktická technika, didaktika ekonomiky s didaktickou praxí a didaktika účetnictví s didaktickou praxí). Jedná se o získání 30 kreditů ECTS (25 %) ze všech předmětů. Stejně jako studenti hlavní specializace učitelského oboru si i zde mohou studenti vybírat v rámci volitelných předmětů volitelné didaktiky, čímž může být uvedené studium těmito kurzy posíleno až na 48 kreditů ECTS. Mnozí studenti vedlejší specializace si volí z nabídky katedry náměty pro zpracování diplomových prací. Dokladem absolvování všech předmětů v magisterském stupni studia v hlavní i vedlejší specializaci a získání dvojí kvalifikace (učitelské i ekonomické) je Diploma Supplement.

Tab. 23 Bakalářské studium Učitelství praktického vyučování v ekonomickém vzdělávání na FFÚ VŠE

6 semestrů (180 kreditů)					
Ekonomické předměty včetně společného fakultního základu	Jazyky	Pedagogika a psychologie	Didaktiky se školní praxí	Volitelné předměty (ekonomické či didaktiky)	Bakalářská práce
94 ECTS	15 ECTS	18 ECTS	29 ECTS	15 ECTS	9 ECTS

Tab. 24 Navazující magisterské studium Učitelství ekonomických předmětů pro SŠ na FFÚ VŠE

4 semestry (120 kreditů)					
Ekonomické předměty	Vedlejší (ekonomická) specializace	Pedagogika a psychologie	Didaktiky se školní praxí	Volitelné předměty (ekonomické či didaktiky)	Diplomová práce včetně seminářů
21 ECTS	30 ECTS	12 ECTS	18 ECTS	18 ECTS	21 ECTS

Získávání učitelské kvalifikace v rámci celoživotního vzdělávání

Podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, a zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, realizuje VŠE v souladu s platnou legislativou následující programy celoživotního vzdělávání.

Katedra organizuje každoročně DPS pro učitele ekonomických předmětů. Studium je strukturováno jako studium kombinované (prezenční účast ve výuce spojená s distanční formou studia). Je určeno absolventům magisterského stupně VŠ ekonomického směru, kteří již učí na SOŠ či VOŠ nebo mají v budoucnu o tuto práci zájem. Absolvování tohoto studia umožňuje inženýrům ekonomům získat druhou, pedagogickou kvalifikaci. Studium je zaměřeno na pedagogiku, psychologii, didaktickou techniku. Významnou součástí studia jsou didaktiky ekonomických předmětů a didaktická praxe na SŠ. Studium je koncipováno jako dvousemestrální a je zakončeno závěrečnou zkouškou a napsáním závěrečné práce, jež se na konci studia obhazuje před komisí. Po úspěšném složení zkoušky získá absolvent Osvědčení o pedagogické způsobilosti pro vyučování ekonomických předmětů na SOŠ a VOŠ.

Na FFÚ VŠE lze získat kvalifikaci k výuce předmětu Písemná a elektronická komunikace pro SOŠ a VOŠ ekonomického zaměření. Kvalifikace se získává rozšiřujícím jednosemestrovým kombinovaným studiem (prezenční forma výuky spojená s distanční formou) a složením závěrečné zkoušky. Ke studiu se přijímají učitelé různých předmětů, kteří si chtějí svou základní aprobaci rozšířit o kvalifikaci k výuce Písemné a elektronické komunikace, Techniky administrativy a Obchodní korespondence. Studium je ukončeno závěrečnou zkouškou. Po vykonání závěrečné zkoušky obdrží účastníci studia osvědčení potvrzující absolvování kurzu a kvalifikaci k výuce příslušných předmětů podle zákona o vysokých školách.

Silné a slabé stránky strukturování učitelského studia na VŠE

Silné stránky:

- kvalitní znalost odborné ekonomické problematiky, zvláště ekonomie, ekonomiky a účetnictví; všichni budoucí učitelé skládají jednu až dvě státní zkoušky z ekonomické problematiky,
- kvalitní předmětové didaktiky; je zde vytvořen předpoklad pro kvalitní odbornou výuku ekonomických předmětů na SOŠ a VOŠ,
- prostupnost učitelského bakalářského a magisterského programu na VŠE,
- získání dvou profesních kvalifikací ve všech formách studia; studium umožňuje kvalifikovaně sloučit exaktní ekonomické studium s humanisticky zaměřeným studiem pedagogiky a psychologie, a získat tak zároveň dvě profesní kvalifikace – ekonomickou a pedagogickou,
- variabilita studia, na navazujícím magisterském studiu vzniká různou kombinací studia hlavní a vedlejší specializace; možnost studia hlavní učitelské specializace a vedlejší ekonomické specializace v navazujícím magisterském programu, popř. možnost studia hlavní ekonomické specializace a vedlejší učitelské specializace v navazujícím magisterském programu,

- postupné získávání učitelské profese; absolventi bakalářských ekonomických oborů VŠE mohou získat v navazujícím magisterském studiu učitelskou kvalifikaci různou formou, absolventi magisterských ekonomických oborů dosahují učitelské kvalifikace formou celoživotního vzdělávání,
- kompetence pro výuku odborných ekonomických předmětů získávají studenti až v navazujícím magisterském studiu,
- dobrá možnost studentských výjezdových mobilit,
- dobrá spolupráce fakultních cvičných škol při vedení pedagogických praxí,
- dobré uplatnění absolventů v praxi (ve škole i v podniku), poptávka po absolventech VŠE vyučujících účetnictví či ekonomiku na SŠ.

Slabé stránky:

- studenti, kteří neabsolvovali bakalářský studijní program se zaměřením na vzdělávání, musí v navazujícím magisterském studiu mnohé problémy z pedagogiky a psychologie samostatně dostudovat,
- studenti z bakalářského oboru učitelského zaměření budou působit především v oblasti ekonomického vzdělávání (organizace a zajištění ekonomických kurzů apod.), výjimečně budou působit jako učitelé v prakticky orientovaných předmětech, v oblasti ekonomického vzdělávání je prakticky orientovaných předmětů málo (pouze písemná a elektronická komunikace); spíše jsou připravováni pro pokračování v navazujícím magisterském učitelském studiu,
- kreditní systém ovlivňuje délku pedagogické praxe; nemožnost zařadit v navazujícím magisterském studiu delší závěrečnou souvislou pedagogickou praxi,
- špatné ohodnocení absolventů magisterských učitelských oborů ve škole, pouze malá část absolventů vstupuje do učitelské praxe, nejkvalitnější studenti uvedeného učitelského oboru odcházejí do firem.

7 Příprava učitelů na ČVUT (České vysoké učení technické v Praze)

Na ČVUT probíhá vzdělávání učitelů na nefakultní součásti, na MÚVS (Masarykův ústav vyšších studií) ČVUT, a to na katedře inženýrské pedagogiky, resp. na katedře jazykové výuky – JASPEX (jazyková speciální příprava expertů).

Katedra inženýrské pedagogiky MÚVS ČVUT

Studijní program Specializace v pedagogice je tříletý bakalářský studijní program, jenž připravuje absolventy pro výkon pedagogické praxe. Studijní program Specializace v pedagogice zahrnuje dva studijní obory:

1. Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku,
2. Učitelství odborných předmětů.

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Tento akreditovaný studijní obor reaguje na zájem učitelů praktického vyučování a odborného výcviku. Je určen pro absolventy SŠ s maturitou (strojní, elektrotechnické, stavební a další technické a související obory), kteří vykonávají nebo perspektivně uvažují o kvalifikovaném uplatnění ve funkci učitele praktického vyučování nebo učitele odborného výcviku. Tento studijní obor je realizován v kombinované formě³¹ pro uchazeče splňující podmínky přijímacího řízení. Studijní obor má platnou akreditaci MŠMT České republiky.

Forma studia: kombinovaná

Standardní doba studia: tři roky

Dosažený akademický titul: bakalář (Bc.)

³¹ Pro studijní obor Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku má MÚVS ČVUT platnou akreditaci MŠMT České republiky pro kombinovanou i prezenční formu studia.

Učitelství odborných předmětů

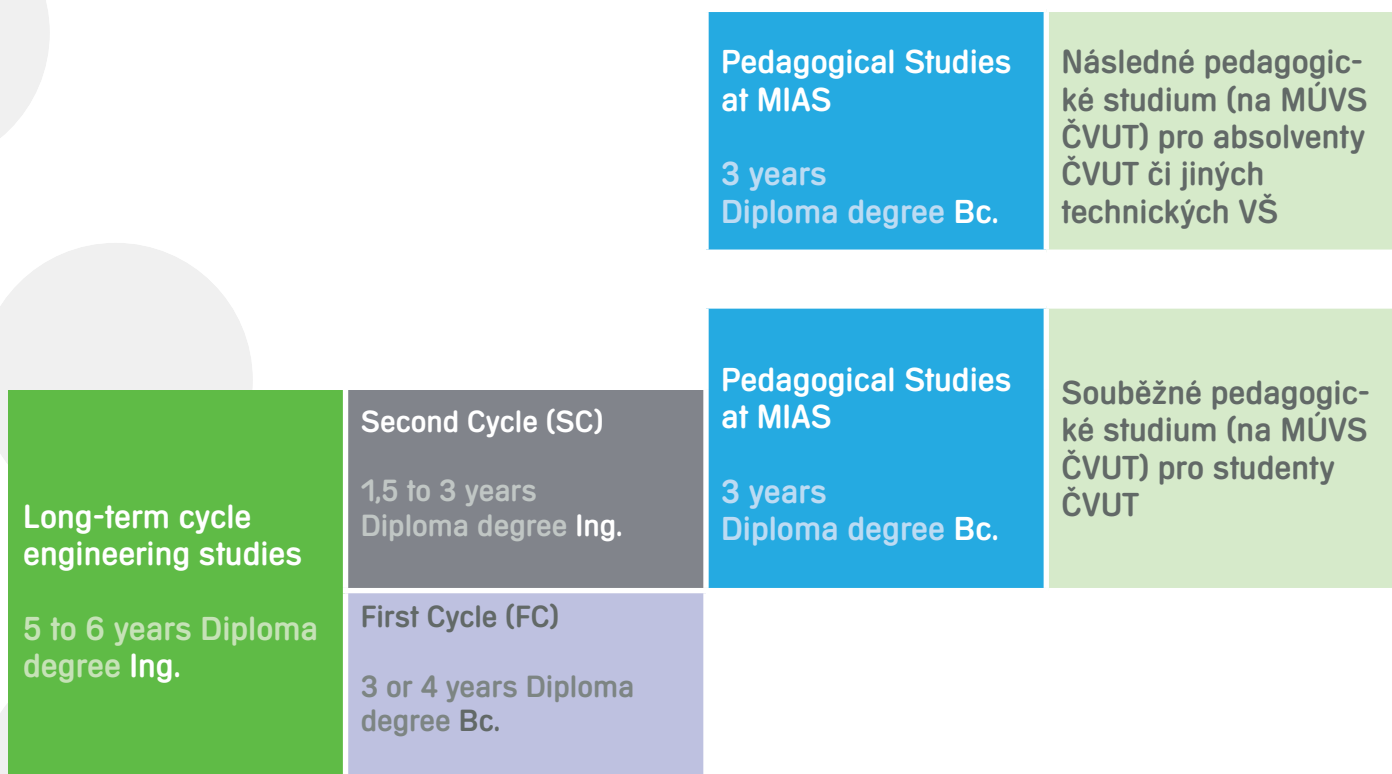
Učitelství odborných předmětů je bakalářský studijní obor akreditovaný MŠMT České republiky. Je možné jej absolvovat souběžně s prezenčním studiem uskutečňovaným na fakultách a ústavech ČVUT, popř. i po absolvování ČVUT, resp. po absolvování technicky zaměřeného magisterského studia na technických univerzitách a VŠ. Je určen rovněž pro doktorandy a odborné asistenty. Zprostředkovává absolventům teoretické poznatky v pedagogice, psychologii, didaktice odborných předmětů a v dalších disciplínách souvisejících s výukou odborných předmětů na SOŠ a VOŠ.

Forma studia: prezenční a kombinovaná

Standardní doba studia: tři roky

Dosažený akademický titul: bakalář (Bc.)

Tab. 25 Koncepce bakalářského studia na MÚVS ČVUT

Model studia učitelství na ČVUT

Specializace v pedagogice

Studium umožňuje studentům dosáhnout daných kompetencí nutných pro uplatnění v učitelské profesi osvojením poznatků z pedagogických a psychologických disciplín, z didaktiky příslušných technických oborů a předmětových specializací.

Studium dává možnost rozvinout komunikační a prezentační dovednosti, získat předpoklady pro řízení výchovně vzdělávacího procesu v oblasti praktického vyučování a odborného výcviku, pro činnosti v oblasti práce s kurikulárními dokumenty atd.

Absolvent získá kompetence (pedagogickou způsobilost), jež naplňují předepsané zákonné předpoklady a požadavky pro výkon činnosti pedagogického pracovníka (zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, a navazující vyhláška MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, Akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění). Absolvent nalezne uplatnění na pozici učitele praktického vyučování a učitele odborného výcviku, resp. učitele odborných předmětů SOŠ/VOŠ, především technického směru. Při splnění případných dalších požadavků najde uplatnění v organizačních, řídicích a pedagogických funkcích v oblasti organizace a řízení pedagogického procesu v odborných vzdělávacích institucích, ve státní správě apod.

Organizace studia

Studium je poskytováno ve formě prezenční, resp. kombinované (při zaměstnání). Standardní doba studia činí tři roky (180 kreditů).

Kombinované studium se uskutečňuje formou kontaktní výuky a dále formou samostudia, konzultací apod. Vzhledem k tomu, že převážná část posluchačů studuje při zaměstnání, usiluje tato organizace studia co nejvíce respektovat zajištění výchovně vzdělávacího procesu ve školách a individuální přístup ke studiu dle studijních možností jednotlivých studentů.

Organizace studia uznává stanovenou dobu výuky v počtu třináct týdnů v každém semestru v souladu s platnými postupy a předpisy ČVUT.

Studijní řád vychází z obecně platných předpisů a vnitřních předpisů ČVUT, včetně studijních předpisů. V průběhu studia musí student splnit povinnosti předepsané studijním plánem. Studijní plán obsahuje soubor povinných a volitelných studijních předmětů, druh studijního předmětu, způsob zakončení v jednotlivých předmětech, počet kreditů.

Studenti si vždy vybírají z nabídky (povinně) volitelných předmětů pro daný semestr ve shodě s doporučeným časovým plánem. Nabízené předměty respektují trendy v daném oboru a návaznost na předchozí výuku.

Ukončení studia

Studium je ukončeno státní závěrečnou zkouškou, jež se skládá z těchto součástí:

- pedagogický výstup,
- didaktika odborných předmětů,
- psychologie,
- pedagogika,
- obhajoba bakalářské práce.

Přijímací řízení

a) Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku:

Absolvování technického středoškolského studia (středního vzdělání) s maturitou (doložené maturitním vysvědčením) nebo absolvování technického vyššího odborného vzdělání, případně magisterského studia technického směru (doložené platným dokladem o dosaženém vzdělání); oborové zaměření: strojní, elektrotechnické, stavební a další technické a související obory.

b) Učitelství odborných předmětů:

- prezenční forma studia: uchazeč je absolventem technicky zaměřeného bakalářského studijního programu ČVUT, pokračuje v magisterském studijním programu ČVUT,
- kombinovaná forma studia: uchazeč je absolventem technického magisterského studijního programu ČVUT či jiné technické univerzity nebo technické VŠ v České republice a Slovenské republice, s výjimkou vysokoškolských studijních programů chemických, ekonomických a zemědělských,³²
- podání přihlášky ke studiu v souladu se stanovenými pravidly,
- úspěšné absolvování přijímacího řízení.

³² Ke studiu nejsou přijímáni absolventi oborů, u kterých se uskutečňují studijní program Specializace v pedagogice, studijní obor Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku / Učitelství odborných předmětů na VŠCHT (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze), ČZU (Česká zemědělská univerzita v Praze) a VŠE.

a. Rozšiřující studium angličtiny – jazykové a metodické studium k získání odborné kvalifikace pro výuku anglického jazyka

Studium je určeno zejména učitelům – absolventům magisterských studijních programů s pedagogickým zaměřením nebo absolventům VŠ s DPS (Bc.), kteří si chtějí rozšířit odbornou kvalifikaci o výuku anglického jazyka.

Studium poskytuje jazykovou i metodickou přípravu, tj. osvojení znalostí a dovedností dvou povinných složek nezbytných k získání odborné kvalifikace pro výuku anglického jazyka. Vyváženou formou kombinuje praktické dovednosti a osvojení základních teorií, jež podporují nadhled a systémový přístup učitele. Dále akcentuje zvládnutí praktického jazyka a směřuje posluchače k dosažení jazykové úrovně C1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, která je zákonným předpokladem pro kvalifikované vedení výuky na jakémkoliv stupni školy.

Studium je akreditováno MŠMT České republiky.

Studium se uskutečňuje v kombinované formě, je ukončeno závěrečnou zkouškou z jazyka (C1) a metodiky. Absolvent získává Osvědčení o kvalifikaci pro výuku anglického jazyka na všech typech škol.

Absolvent rozšiřujícího studia angličtiny získává jazykové i metodické znalosti a kompetence, jež naplňují zákonné předpoklady a požadavky pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – učitele s odbornou kvalifikací pro výuku anglického jazyka na ZŠ, SŠ nebo VOŠ podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, a navazující vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, Akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění.

Podmínky pro přijetí:

- absolvování VŠ s pedagogickým zaměřením (magisterské studium) nebo VŠ s DPS dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, a jazyková úroveň B1–B2 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Přijímací řízení se skládá:

- z písemného testu (stanoví úroveň znalostí z gramatiky a rozsah slovní zásoby uchazeče); uchazeč v testu vybere a označí jednu ze čtyř nabízených možností,
- z poslechu krátkého textu, po němž musí uchazeči písemně odpovědět na několik otázek,
- z eseje na jedno ze tří zadaných témat v rozsahu sto padesát až dvě stě slov,
- z ústního pohovoru s vyučujícím na všeobecné téma.

Zájemcům, kteří nedosahují požadované jazykové úrovně, nabízí MÚVS ČVUT přípravný kurz, jenž jim umožní získat předpoklady vyžadované pro přijetí k rozšiřujícímu studiu.

b. Doplnující metodické studium – metodické studium k získání odborné kvalifikace pro výuku anglického jazyka

Studium je určeno především učitelům, kteří učí nebo plánují učit anglický jazyk. Optimálně již mají jazykovou zkoušku z angličtiny na úrovni C1 a potřebují si doplnit metodiku, jež je pro tuto kvalifikaci požadována v České republice dle platné legislativy.

Studium může být vhodné také pro učitele z řad rodilých mluvčích, kteří potřebují doplnit metodiku pro výuku anglického jazyka.

Pro zájemce s nižšími jazykovými znalostmi, kteří vedle metodiky musí dosáhnout požadované jazykové úrovně, nabízí MÚVS ČVUT rozšiřující studium angličtiny (viz výše).

Akreditované studium reflektuje různé styly a metody učení a učení se, dává prostor pro sdílení zkušeností a podporuje profesní obohacení a individuální rozvoj.

Úspěšný absolvent získává Osvědčení o absolvování akreditovaného doplňujícího metodického studia, čímž naplňuje jeden ze zákonných předpokladů a požadavků pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – učitele s odbornou kvalifikací pro výuku anglického jazyka podle zákona č. 563/2004 Sb. a vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb. a č. 329/2013 Sb. v platném znění.

Silné a slabé stránky učitelského studia na MÚVS ČVUT

Silné stránky:

- studium na MÚVS ČVUT je s ohledem na postavení technické VŠ určeno cílové skupině techniků; tradice v oblasti inženýrské pedagogiky na ČVUT; vnitřní potenciál pro rozvoj pedagogických kompetencí akademických pracovníků (doktorandů, odborných asistentů),
- studium je realizováno ve dvou studijních oborech s ohledem na cílové skupiny uchazečů o studium; původní omezení pouze pro studenty/absolventy magisterských technických studijních oborů bylo kompenzováno rozšířením akreditace o studijní obor Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku pro absolventy SŠ technického zaměření,
- studijní obor Učitelství odborných předmětů má mezinárodní akreditaci IGIP (Internationale Gesellschaft für Ingenieurpädagogik / Mezinárodní společnost pro inženýrskou pedagogiku) umožňující zaměstnání v zemích EU.

Slabé stránky:

- studium je koncipováno jako příprava pro učitele praktického vyučování a učitele odborného výcviku, resp. učitele odborných předmětů na SOŠ/VOŠ, především technického směru; v současné době chybí důraz na vysokoškolskou pedagogiku,
- chybějící navazující magisterské studium.

8 Příprava učitelů na VUT (Vysoké učení technické v Brně)

VUT jako technická univerzita není přímo zaměřeno na vzdělávání učitelů. V rámci celoživotního vzdělávání poskytuje dva kurzy tzv. DPS. Organizátorem těchto kurzů je Institut celoživotního vzdělávání VUT.

- a. Studium pedagogických věd – Učitelství odborných předmětů pro SŠ** je kvalifikačním studiem zajišťujícím pedagogickou způsobilost absolventům VŠ neučtelského vzdělání pro výuku odborných předmětů na SŠ.

Studium je realizováno jako program celoživotního vzdělávání podle § 60 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), a podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, a podle vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, Akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění. Studium je akreditováno MŠMT České republiky.

Studium je navrženo pro skupinu maximálně třiceti účastníků. Cílovou skupinu studia tvoří učitelé SŠ s ukončeným vysokoškolským vzděláním (Mgr., Ing.) nepedagogického směru, zvláště ekonomického a technického zaměření.

Struktura a organizace studia

Studium je koncipováno jako třísemestrální a je vedeno prezenční formou, jeho součástí je i řízené samostudium účastníka. Prezenční studium probíhá ve formě bloků (blok po dvou až čtyřech vyučovacích hodinách). K vyučovacím metodám náleží přednáška, seminář, řízená diskuse, hraní rolí, projektové vyučování, e-learning, řízená pedagogická praxe.

Výuka se uskutečňuje vždy jeden celý den v týdnu (osm vyučovacích hodin), a to dvakrát do měsíce.

Tab. 26 Struktura a organizace studia na VUT

1. semestr		
Povinné předměty	Rozsah	Ukončení
Obecná pedagogika	20 h./10 h.	zk
Obecná didaktika	12 h./8 h.	zk
Právo pro učitele	12 h./4 h.	z
Moderní technologie ve výuce	16 h./8 h.	z
Psychohygiena pro učitele	8 h./6 h.	z
Rétorika	8 h./4 h.	z
2. semestr		
Povinné předměty	Rozsah	Ukončení
Projektování a tvorba školních vzdělávacích programů v odborném vzdělávání	8 h./8 h.	z
Moderní výukové metody	8 h./8 h.	z
Pedagogická psychologie	20 h./10 h.	zk
Distanční vzdělávání a e-learning	16 h./8 h.	z
Trénink komunikačních dovedností	16 h./0 h.	z
Vzdělávání dospělých	8 h./8 h.	z
Pedagogická praxe	10 h.	z
Povinně volitelné předměty – nutno zvolit jeden předmět podle specializace		
Didaktika odborných technických předmětů	12 h./8 h.	zk
Didaktika ekonomických odborných předmětů	12 h./8 h.	zk

3. semestr

Závěrečná práce, individuální konzultace		
Obhajoba závěrečné práce		
Závěrečná zkouška studia pedagogických věd		

Celková hodinová dotace studia je dvě stě šedesát čtyři hodin výuky. Z toho sto sedmdesát čtyři hodin prezenční výuky, devadesát hodin distanční výuky.

Úspěšný absolvent obdrží Osvědčení o pedagogické způsobilosti, jež ho opravňuje k výuce na SŠ zejména technického a ekonomického zaměření.

b. DPS pro pedagogy (doktorandy) VUT představuje dvousemestrální kurz určený studentům doktorských studijních programů a začínajícím vysokoškolským učitelům, který v rámci interního vzdělávání zaměstnanců organizuje Institut celoživotního vzdělávání VUT.

Struktura kurzu

Program studia zahrnuje tři hlavní oborové okruhy:

1. Pedagogicko-didaktický okruh,
2. Psychologicko-sociální okruh,
3. Pedagogicko-manažerský okruh.

Každý z okruhů obsahuje několik tematických bloků.

Vyučované předměty

- Pedagogika pro VŠ učitele,
- Obecná didaktika pro VŠ učitele,
- Didaktika technických předmětů,
- Duševní hygiena pro VŠ učitele,
- Rétorika,
- Distanční vzdělávání – e-learning,
- Právní minimum pro VŠ pedagogy,
- Trénink komunikačních dovedností a řešení konfliktů,
- Moderní výukové metody.

Metoda výuky

Studium je vedeno prezenční formou, jeho součástí je i řízené samostudium účastníka. Prezenční studium probíhá ve formě bloků (blok po dvou až čtyřech vyučovacích hodinách). Mezi vyučovací metody patří přednášky, cvičení, workshopy, kooperativní dílny, výklad, případová studie a diskusní fóra.

Výuka se uskutečňuje vždy jeden celý den v týdnu (osm vyučovacích hodin), a to dvakrát do měsíce.

Studijní materiály

Materiály ke studiu jsou účastníkům kurzu poskytovány v tištěné a elektronické podobě. K získávání dalších studijních materiálů slouží i informační systém Institutu celoživotního vzdělávání VUT.

Ukončení studia

Studium je ukončeno obhajobou závěrečné písemné práce a ústní závěrečnou zkouškou. Závěrečnou práci, jež je zadávána již v prvních hodinách výuky, zpracovává účastník studia zejména v zimním semestru. Je samozřejmostí, že využívá individuální konzultace s vedoucím své práce.

Studium je poskytováno jako program celoživotního vzdělávání podle § 60 zákona č. 111/1998 Sb. a č. 147/2001 Sb. Úspěšný absolvent obdrží Osvědčení o absolvování DPS pro pedagogy VUT. Studium je otevíráno každoročně.

Studenti, kteří mají zájem o rozšíření svých kompetencí o výuku na SŠ, mohou navštěvovat klasický třísemestrální kurz, kde dostanou zvýhodněnou cenu.

Hodnocení kvality

U obou vzdělávacích programů je sledována kvalita poskytovaného vzdělávání i dalších souvisejících služeb. Po ukončení vzdělávání odevzdávají absolventi evaluační dotazníky, kde mají možnost vyjádřit se k obsahu, rozsahu a formě výuky, stejně tak i k jednotlivým vyučujícím. Připomínky jsou přehledně zpracovány a jsou s nimi seznámeni organizátoři výuky i samotní vyučující. Pokud se jedná o zásadní připomínky k obsahu studia, jsou zapracovány a využity v novém běhu studia. Připomínky k pedagogům jsou vzhledem ke stabilizovanému a zkušenému týmu minimální a řeší se individuálně.

Metodika IPN KVALITA
Požadavky na učitel'ské studijní programy a obory

Vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Karmelitská 7, Praha 1
Individuální projekt národní pro oblast terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje:
Zajišťování a hodnocení kvality v systému terciárního vzdělávání (IPN KVALITA)

<http://kvalita.reformy-msmt.cz/>

Design: Martina Mončeková

Sazba: Martina Mončeková

Praha 2014

Metodika IPN KVALITA

**Požadavky
na učitel'ské studijní
programy a obory**

© MŠMT

ISBN: 978-80-87601-22-8

ISBN: 978-80-87601-26-6